

Uluslararası

maarif

Yıl 4 ■ Sayı 13 ■ Ekim-Kasım-Aralık 2023

Dergisi

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI
YUSUF TEKİN

**Gelecek Yüzyılı
Öğretmenlerimizle
İnşa Edeceğiz.**

AHMET EMRE BİLGİLİ

**Sınıfının Kahramanı
Olabilmek...**

PROF. DR. SEMİH AKTEKİN

**Türkiye'de Öğretmen
Politika Belgeleri ve
Öğretmen Nitelikleri**

PROF. DR. ÖMER BOZKURT

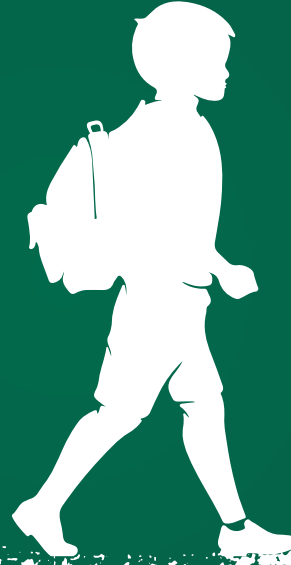
**Öğretmenlik Felsefesi
ve Metodik Öğretmenlik
Önerisi**

DOÇ. DR. ÖMER AVCI

**Eğitimci Mesleki Gelişim
Yaklaşımı**

DAVID STROUPE

**STEM Alanında Öğretmen
Yeterlikleri**

**ÖĞRETMEN
EĞİTİMİ
ve
Yeterlikleri**

Senin desteğin olmasa,
Kızılay da olmaz.

KIZILAY #SENSİZOLMAZ

Desteğinin verdiği gle,
her gün ihtiyaç sahiplerinin yanındayız.
Biz iyiliğini, senin adına yaymak için varız.

TÜRKİYE MAARİF
VAKFI

Eğitime değer!

Türkiye Maarif Vakfı

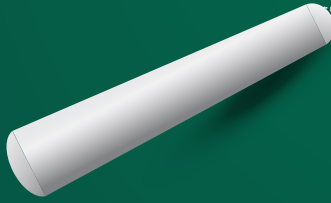
E-posta: iletisim@turkiyemaarif.org | **Tel.:** +90 216 323 35 35

www.turkiyemaarif.org   tmaarifvakfi

DOSYA

ÖĞRETMEN EĞİTİMİ ve Yeterlikleri

S.26

- 28 /** Sınıfının Kahramanı Olabilmek...
Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili
- 34 /** Türkiye’de Öğretmen Politika Belgeleri ve Öğretmen Nitelikleri
Prof. Dr. Semih Aktekin
- 40 /** Kültürel Kod ve Olguların Öğretmen Niteliklerine ve Potansiyellerine Ket Vurması
Dr. Öğr. Üyesi Erol Sungur
- 45 /** Öğretmenlik Felsefesi ve Metodik Öğretmenlik Önerisi
Prof. Dr. Ömer Bozkurt
- 50 /** İslam Eğitim Geleneğinde Öğretmen Tasavvuru
Prof. Dr. Muhammet Şevki Aydın
- 56 /** Belirsizlikler Çağında Öğretmen Nitelikleri
Prof. Dr. Mustafa Öztürk
- 62 /** Eğitimci Mesleki Gelişim Yaklaşımı
Doç. Dr. Ömer Avcı

SUNUŞ

- 04 /** DİJİTAL ÇAĞDA ÖĞRETMEN NİTELİKLERİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK
Prof. Dr. Birol Akgün

EĞİTİM GÜNDEMİ

- 05 /** Birleşik Krallık’ta Arapçaya İlgi Büyük
- 05 /** Sınıfta Yapay Zekâ Araçlarını Sorgusuzca Kullanmak Ne Kadar Doğru?
- 06 /** Öğretmenlerin Gözüyle Cumhuriyetin 100. Yılı Sempozyumu
- 07 /** Fransa’da Abaya Yasağı Neyi Örtüyor?
- 08 /** İngiltere’de Devamsızlık Sorunu Büyüyor

RAPOR

- 10 /** Eğitimde Teknoloji: Kimin Şartlarına Uygun Bir Araç?

II. İstanbul Eğitim Zirvesi’nin Ardından

DAVID STROUPE
Michigan State Üniversitesi

STEM Alanında Öğretmen Yeterlikleri

S.66

MAKALE

Millî Eğitim Bakanı Yusuf Tekin: “Gelecek Yüzyılı Öğretmenlerimizle İnşa Edeceğiz.”

Nihai amacımız; gücünü kendi köklerinden alan; bedensel, zihinsel ve manevi açıdan bütünsel olarak gelişmiş, sağlıklı bir şahsiyet gelişimi gösteren, kendisine, ailesine ve insanlığa karşı sorumluluk bilincine sahip medeniyet kurucu nesiller yetiştirmektir. Bu amaca erişme konusunda en büyük gücümüz öğretmenlerimizdir. S.20

İÇİNDEKİLER

Yıl: 4, Sayı: 13

Ekim-Kasım-Aralık 2023

KURUMSAL

Arnavutluk ve Gürcistan'da Yeni Okullar

Türkiye Maarif Vakfı Arnavutluk ve Gürcistan'da açtığı yeni kampüslerle küresel okul ağını büyütmeye devam ediyor. **S.92**

Uluslararası
maarif
Dergisi

İmtiyaz Sahibi

**Türkiye Maarif Vakfı Adına
Prof. Dr. Birol Akgün**

Genel Yayın Yönetmeni

Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Cihad Demirli

Selim Cerrah

Prof. Dr. Mehmet Özkan

Prof. Dr. Semih Aktekin

Prof. Dr. M. Akif Kireççi

Prof. Dr. Zarife Seçer

Yayın Kurulu

Dr. Hasan Taşçı

Mahmut Mustafa Özdl

Mustafa Çaltılı

Ahmet Türkben

Dr. Halime Kökçe

Doç. Dr. Yusuf Alpaydın

Dr. Metin Çelik

Ali Çiçek

Sait Karahasan

Ahmet Yavuz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Bekir Bilgili

bbilgili@turkiyemaarif.org

Editör

Firdevs Kapusuzoğlu

fkapusuzoglu@turkiyemaarif.org

Fotoğraf

Zekeriya Güneş

Tasarım

Ahmet Said Çelik

Yönetim Adresi

Altunizade Mah.

Ord. Prof. Dr. Fahrettin

Kerim Gökay Cad.

Erdem Sk. No: 5

Üsküdar - İstanbul

0 216 323 35 35

www.maarifdergisi.com

[instagram.com/maarifdergisi](https://www.instagram.com/maarifdergisi)

[facebook.com/MaarifDergisi](https://www.facebook.com/MaarifDergisi)

twitter.com/MaarifDergisi

ISSN 2717-9222

Baskı ve Cilt

Özlem Matbaacılık ve

Reklamcılık LTD. ŞTİ.

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit.

A Blok Bodrum Kat No:1BA11

Topkapı/İstanbul

0212 612 06 62

Dergide yer verilen yazıların bütün sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazıların yayın ve her türlü telif hakkı Uluslararası Maarif Dergisi'ne aittir. Makale gönderen yazarlar bu durumu baştan kabul etmiş sayılırlar. Dergide yayınlanan yazılardan kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

ÜLKELER VE KÜLTÜRLER

Doğu'yla Batı'nın Buluşma Noktasında Muhteşem Hazinele Dolu Bir Ülke: **Sırbistan**

Sırbistan Avrupa'nın ortasında, tarih boyunca büyük dönüşümlerin yaşandığı topraklarda, olağanüstü zenginlikte bir kültürel mirasın üzerinde oturan tarif edilmesi zor bir ülke. **S.80**

PORTRE

Anadolu Rock Müziğin Efsane İsmi: **Erkin Koray**

Yaşamak hatırlamaktır. Ölümsüz olsaydık, belki hatırlamasak da olurdu. Ama bizim canımız sınırlı. **S.94**

KÜLTÜR SANAT

Odaya Kapanarak Dünyaya Açılmanın Sine-Panorası **S.104**

Doç. Dr. Sertaç Timur Demir

MAARİF SÖZLÜĞÜ

110 / Sıra, Akademi/Yüksekokul, Rahle, Tebeşir, Hendese kelimelerinin kökeni **Eyyup Bostancı**

RÖPORTAJ/GÜLTEN DAYIOĞLU

Çocuk Edebiyatının Altın Kalemî Gülten Dayıoğlu: **"Nitelikli kitaplar; ekmek, hava, su gibi yaşamak için olmazsa olmazlarımızdır."**

Öğrencilerime okutacak kitap bulamıyordum. Kendi çocuklarıma uydurduğum masalları anlatıyordum. Sonunda bu hikayelerden seçtiklerimi yayınlamaya karar verdim! **S.14**

ÖZEL EĞİTİM

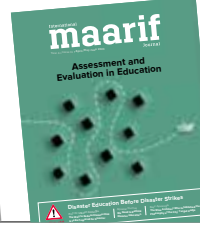
74 / Nitelikli Özel Eğitim Öğretmeni Kimdir? **Dr. Psk. A. Sena Sezgin**

EĞİTİM TARİHİ

98 / Osmanlı'da Öğretmen Yeterlikleri **Prof. Dr. Cevdet Kırpık**

Uluslararası Maarif Dergisi'nin on üçüncü sayısında, "Öğretmen Eğitimi ve Yeterlikleri" konusu, uluslararası akademisyen ve uzman yazarlar tarafından farklı yönleriyle değerlendiriliyor.

DİJİTAL ÇAĞDA ÖĞRETMEN NİTELİKLERİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK

Eğitimin en hayati aktörü kuşkusuz öğretmenlerdir. İnternet ve dijital teknolojilerdeki gelişmeler, öğretmenin geleneksel rolünü dönüştürse de, eğitimde öğretmenin konumlandığı yer daha önemli hale gelmiştir.

Teknolojinin imkanlarıyla bilgi ulaşmanın çok kolaylaştığı günümüzde, bilginin kaynağı ve güvenilirliği hepimizi endişelendirmektedir. Yakın geçmişte hayal bile edilmesi zor imkanlara ve araçlara sahibiz. İstedığımız bilgiye internet aracılığıyla kolayca ulaşabiliyoruz. Öğrenciler de hepimiz gibi bazen bilinçli bazen bilinçsiz bir şekilde bir insanın kısa vadede hazmetme kapasitesini aşan yoğunlukta bir enformasyona maruz kalıyorlar. Bu enformasyon bombardımanında hangi bilginin doğru ve yararlı; hangisinin yanıltıcı ve yanlış olduğunu tespit etmek giderek zorlaşıyor.

Pek çok uzmanın dile getirdiği gibi, bilgi ve veri güvenliği çağımızın en büyük sorunlarından biri haline geliyor. Böyle bir dünyada öğretmenin rolü geleneksel eğitim sistemlerindeki gibi yalnızca bilgiyi aktarmaktan ibaret değildir. Öğretmenin asıl fonksiyonu öğrencilerine rehberlik etmek, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmanın yollarını göstermek, bunların yanı sıra öğrencilerine bilgiyi yorumlama becerisi kazandırmaktır.

Başta yapay zekâ olmak üzere, teknolojideki gelişmeler eğitim sektörünü de hızla dönüştürmektedir. Teknolojik araçların eğitim süreçlerine entegrasyonunun kaçınılmaz olduğu neredeyse genel kabul görmüş gibidir. Bu genel kabul üzerine, eğitimciler artık teknolojik araçların nasıl ve hangi şartlarda eğitim süreçlerinde kullanılması gerektiğini tartışmaktadırlar. Teknolojik eğitimde aslolanın öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşim olduğu unutulmamalıdır. Bu etkileşimin sağlıklı yürütülebilmesi için öğretmen yeterliklerinin günümüz koşullarına uygun şekilde yeniden ele alınması bir zorunluluktur. Öğretmenlerin rehberlik rolünü sürdürebilmeleri öğrencilerin içine doğdukları dünyanın farkında olmaları, o dünyanın imkanlarını ve olası risklerini değerlendirebilecek yetkinlikte olmalarıyla mümkün olabilir. Başta UNESCO ve UNICEF olmak üzere uluslararası kuruluşların eğitimin hedefleri bağlamında sürekli vurguladığı 21. yüzyıl yeterlikleri sadece öğrencilerin kazanımlarıyla alakalı değildir. Öğretmenlerin nitelikleri de bu bağlamda gözden geçirilmelidir.

Hızla dijitalleşen bir dünyada öğretmenin eğitimde rolünün ne olacağı, öğretmenlerin ne tür becerilere sahip olmaları gerektiği önümüzdeki yıllarda da çokça tartışılacak gibi görünüyor. Öğretmen eğitiminde dünyadaki gelişmeleri dikkate alan bir yaklaşımın esas alınması ve öğretmenlerin yeni neslin beklentileri doğrultusunda beceri ve yetkinliklere sahip olacak şekilde yetiştirilmesi bu durumda büyük önem arz etmektedir.

13. sayımızda öğretmen eğitimi ve yeterlikleri konusunu masaya yatırarak, bu önemli konudaki tartışmalara katkıda bulunmayı ümit ediyoruz.

Prof. Dr. Birol Akgün

Türkiye Maarif Vakfı Müttevelli Heyeti Başkanı

Öğretmenlerin rehberlik rolünü sürdürebilmeleri öğrencilerin içine doğdukları dünyanın farkında olmaları, o dünyanın imkanlarını ve olası risklerini değerlendirebilecek yetkinlikte olmalarıyla mümkün olabilir.

Birleşik Krallık'ta Arapçaya İlgi Büyük

Dil Eğilimleri Araştırması göre Arapçayı seçen öğrencilerin sayısında artış gözlemleniyor.

İngiltere'de yakın zamanda yayımlanan Dil Eğilimleri Araştırması, Birleşik Krallık genelinde dil kursu kayıtlarındaki düşüşe dikkat çekiyor. Buna mukabil, okul ve kurslarda Arapça program sayısı diğer dillere göre daha az olsa da Arapçayı seçen öğrencilerin sayısında bir artış gözlemleniyor.

Birleşik Krallık'ta, Avrupa'nın geri kalanında ve ABD'de öğrenciler, hem ilk/ana dil/miras dili hem de yabancı dil olarak Arapça öğrenmek konusunda giderek daha fazla istek duyuyorlar. QFI destekli okullardan İngilizce-Arapça ikili okuryazarlık için harici sertifikalar alan öğrencilerin üçte birinin Arapça ile herhangi bir miras bağı bulunmuyor. Bu öğrencilerin %75'i İngilizceyi ana dili olarak belirtiyorlar.

Günümüzün küreselleşmiş dünyasında diploması, ulusal güvenlik, eğitim, tıp, iş dünyası ve daha birçok

alanda birden fazla dil yeterliliğine büyük değer verilmektedir. Arapça dünyada en yaygın kullanılan dillerden biri ve öğrenciler bu dili öğrenmenin potansiyel işler için önemli bir avantaj sağlayacağına inanıyor.

Arapça öğrenen öğrenciler, kendi toplulukları içindeki kültürel ve dilsel engelleri ortadan kaldırma fırsatını da elde ettiklerini düşünüyorlar. Arapça, Avrupa ve Birleşik Krallık'taki birçok toplulukta halen yaşayan bir dildir. Bu sebeple Arapça bu öğrenciler için farklı bir dünyanın kapısını aralamak anlamına da geliyor. Özellikle, antik eserlere ve arkeolojiye ilgi duyan öğrenciler Arapça sayesinde Ortadoğu'nun birçok zenginliğini keşfetme imkanına sahip olabilir, Körfez ülkelerinde yeni iş fırsatları yakalayabilirler.

(Kaynak: <https://www.euronews.com/2023/08/28/the-number-of-students-choosing-to-learn-arabic-keeps-growing-heres-why>)

SINIFTA YAPAY ZEKÂ ARAÇLARINI SORGUSUZCA KULLANMAK NE KADAR DOĞRU?

Önyargı ve ciddi maddi hatalar içeren yapay Zekâ araçlarının sisteme dahil edilmesi endişelere yol açıyor.

Son günlerde yapay zekâ araçlarının sınıf içerisindeki kullanımı denetimsiz bir şekilde hızla artıyor. Yapay zekâ araçlarının bazı alanlarda faydalı olduğu, öğrencilere yeni ufuklar kazandırdığı kabul edilse de önyargı ve ciddi maddi hatalar içeren bu araçların yeterince değerlendirilmeden sisteme dahil edilmesi endişelere yol açıyor.

Herhangi bir öğretim materyali, ya da yeni bir ders kitabı için devrede olan denetim mekanizmasının bizzat geliştiricileri tarafından "deneysel" olarak tanımlanan yapay zekâ araçları söz konusu olduğunda çalışmaması eğitimciler tarafından sorgulanıyor.

Eğer kendi yaratıcıları, büyük dil modellerinin neden gerçekleri sanrı olarak gördüğünü henüz anlayamıyorsa, o zaman bu teknolojiyi öğrencilerin üzerine salıvermeden önce durup biraz düşünmeliyiz.

Öğretmensiz Okullar ve Okulsuz Eğitim

Mayıs ayında, 450'den fazla okul ve üniversitenin katıldığı UNESCO küresel araştırması, üretken yapay zekâ uygulamalarının kul-

lanımına ilişkin kurumsal politikalar veya resmi rehberlik geliştirmeye yönelik çalışmaların azlığını ortaya koyuyor. Çoğu ülkede, yeni bir ders kitabını doğrulamak için gereken süre, adımlar ve yetkiler, üretken yapay zekâ araçlarını okullara ve sınıflara taşımak için gereken süre, adımlar ve yetkilerden çok daha fazla. Ders kitapları genellikle içeriğin doğruluğu, yaşa uygunluğu, pedagojiye uygunluğu ve içeriğin doğruluğu; sınıfta kullanılmadan önce önyargıya karşı koruma kontrollerini de içeren kültürel ve sosyal açılardan uygunluğu değerlendiriliyor.

UNESCO'nun raporu, ülkeleri okullarında teknoloji kullanımını dikkatli bir şekilde değerlendirmeye çağırıyor ve genel düzenlemelerin eğitim sektörü için yeterli olmayabileceği uyarısında bulunuyor. Okullarda resmi kullanıma yönelik yeni ve karmaşık yapay zekâ uygulamalarını doğrulamak için UNESCO, eğitim bakanlıklarını hükümetin diğer düzenleyici organlarıyla, özellikle de teknolojileri düzenleyenlerle koordineli olarak kapasitelerini geliştirmeye çağırıyor.

(Kaynak: <https://www.euronews.com/2023/08/04/is-it-fair-that-a-new-textbook-requires-far-more-approval-than-using-ai-tools-in-the-class>)

Öğretmenlerin Gözüyle Cumhuriyetin 100. Yılı Sempozyumu

*Millî Eğitim Bakanlığı,
öğretmenlerin Türkiye
Yüzyılı'na en iyi katkıda
bulunabilmeleri amacıyla
sempozyum düzenliyor.*

Millî Eğitim Bakanlığı, eğitimin bugünü ile geleceğini öğretmenlerin fikirleri yönünde mercek altına almak ve eğitimde Türkiye Yüzyılı'na nasıl en iyi katkıda bulunabileceklerini ortaya koymak amacıyla “*Öğretmenlerin Gözüyle Cumhuriyetin 100. Yılında Eğitim*” sempozyumu düzenliyor.

Bakanlıktan yapılan açıklamaya göre, Cumhuriyetin 100. yıl kutlamaları kapsamında 26-27 Aralık 2023'te Ankara'da düzenlenecek sempozyumda evrensel değer ve standartlar göz önünde bulundurulacak millî ve toplumsal değerlere dayalı eğitim sisteminin dinamikleri tartışılacak.

Millî Eğitim Bakanı Yusuf Tekin'in katılacağı sempozyumda, öğretmenlerin gözünden eğitimin bugünü ile geleceği, yine öğretmenlerin fikirleri yönünde masaya yatırılacak.

YURT İÇİNDEN VE YURT DIŞINDAN BAŞVURU YAPILABİLECEK

Sempozyumun davetlileri arasında, yurt içinde ve yurt dışında çalışmalar yapan kurumlar, Millî Eğitim Ba-

kanlığının ilgili birimleri, akademisyenler ile öğretmenler bulunuyor.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yurt içinde ve yurt dışında görev yapan öğretmenler ile Türkiye Maarif Vakfına bağlı okullarda görev yapan öğretmenler, sempozyumda sunum yapmak üzere başvurabilecek. Her öğretmen, tek ya da çok yazarlı olmak üzere sadece bir bildiri için başvuru yapabilecek.

Başvurular, belirlenen bilimsel kriterlere göre alan uzmanları tarafından değerlendirilecek ve özet değerlendirme komisyonunda yer alan öğretmenler, etik açıdan uygun olmaması nedeniyle bildiri başvurusunda bulunamayacak.

Sempozyum başvuruları için “Öğretmenlik ve Mesleki Gelişim”, “Eği-

timde Kültürel Miras ve Değerler Eğitimi», «Eğitim ve Öğretim Süreci», «Teknolojik Gelişmelerin Eğitime Etkisi», «Eğitimde Kapsayıcılık ve Rehberlik», «Yurt Dışı Türk Okulları ve Milletlerarası Okullar» ve «Eğitimde Paydaşların Rolü ve Katılımı» temaları belirlendi.

Başvurular 9 Ekim 2023'ten itibaren sempozyumun internet sitesi “yuzuncuyildaegitim.meb.gov.tr”den yapılacak. Son başvuru tarihi olan 20 Ekim 2023'ten sonra sistem otomatik olarak kapanacak. Kabul edilen bildirilerin 1000 kelimedenden oluşan tam metnininin, 3 Aralık 2023'e kadar bakanlığa gönderilmesi gerekecek.

Sempozyum sonunda sunumu yapılan bildiriler kitap haline getirilecek. Ayrıca bu sunumlar profesyonel olarak kayıt altına alınarak Millî Eğitim Bakanlığının ilgili çevrim içi platformlarında erişime açılacak.

Fransa'da Abaya Yasası Neyi Örtüyor?

Fransa Hükümetinin, bazı Müslüman öğrencilerin giydiği bol ve uzun bir elbise olan abayayı yasaklaması, tartışmaları da beraberinde getirdi.

Fransa Hükümeti, okul yılının başladığı Pazartesi gününden itibaren bazı Müslüman öğrencilerin giydiği bol ve uzun bir elbise olan abayayı yasakladı.

Bu uygulama bazı tartışmaları da beraberinde getirdi. Fransa'da faaliyet gösteren eğitim sendikaları, abaya yasası tartışmasının

Fransa'nın eğitim sistemindeki önemli sorunları maskeleyeceğini iddia ediyor.

Raporlara göre okullarda öğretmen yok, sınıflar aşırı kalabalık ve öğretmenlere az maaş veriliyor. Böyle bir durumda okullardaki abaya yasası, Fransa'nın eğitim sistemindeki öğretmen eksikliği ve

aşırı kalabalık sınıflar gibi sorunları dikkatlerden kaçırmanın bir mesele haline geldi. Eğitim Bakanı Gabriel Attal, ülke çapındaki 12 milyon öğrenciden 298'inin yasağa rağmen okula çarşaf giyerek geldiğini ve 67'sinin bunu çıkarmayı reddettiğini söyledi.

Snes-FSU sendikası Genel

Sekreteri Sophie Venetitay, 28 Ağustos'ta yayıncı France Inter'e, abaya tartışmasının öğretmen eksikliğini ve aşırı kalabalık sınıfları maskeleyeceğini söyledi. Bu koşullar altında en sorunlu okullardaki personel, kaynak yetersizliğini protesto etmek için önümüzdeki günlerde greve gidecek.

UNESCO: Dünya çapında okula gitmeyen çocuk sayısı 6 milyon arttı

ABD'de gençler siyasette her zamankinden daha aktif. Ancak ülke tarihi ve hükümet hakkındaki bilgileri son derece yetersiz düzeyde.

UNESCO'nun yeni verileri, okula gitmeyen çocuk ve gençlerin sayısının 2021'den bu yana 6 milyon arttığını gösteriyor. Bu sonuç, Birleşmiş Milletlerin eğitim hedeflerini baltalıyor. UNESCO Genel Direktörü, devletleri hızlı harekete geçmeye çağırıyor: "Milyonlarca çocuğun geleceği sizin elinizde."

Okul dışında kalan gençlerin sayısındaki bu artış kısmen Afganistan'da kızların ve genç kadınların kitlesel olarak eğitimden dışlanmasından kaynaklanırken aynı zamanda dünya çapında eğitim yatırımlarının yerinde saymasıyla da ilgilidir.

Bu sonuç, 2030 yılına kadar herkes için kaliteli eğitim hedefini belirleyen BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 4'ü baltalıyor. Eğer ülkeler kendi ulusal SDG 4 hedeflerini takip etmiş olsaydı, bugün ilkokula başlama çağındaki 6 milyon çocuk daha okul öncesi eğitime başlayacaktı. UNESCO analizine göre 58 milyon daha fazla çocuk, ergen ve genç okula gidecek ve en az 1,7 milyon daha fazla ilkokul öğretmeni eğitilmiş olacaktır.

2023 UNESCO Küresel Eğitim İzleme Raporu, 2015'ten bu yana ilköğretimi tamamlayan çocukların oranını yüzde 3'ten az bir artışla yüzde 87'ye yükselirken orta öğretimi tamamlayan gençlerin oranında ise yüzde 5'ten az bir artış gözleniyor. Orta öğretimi tamamlayan gençlerin oranı %58 düzeyinde kalıyor.

<https://www.unesco.org/en/articles/unesco-global-number-out-school-children-rises-6-million>

İngiltere’de Devamsızlık Sorunu Büyüyor

İngiltere’de yapılan bir araştırma ebeveynlerin çocuklarının artık her gün okula gitmesi gerektiğine inanmadığını ortaya koyuyor.

Araştırmaya göre veliler bu konuda o kadar ikna olmuş durumdadır ki onların fikirlerini değiştirmek için muazzam bir çaba gerekecek.

Public First danışmanlık şirketi tarafından yapılan araştırmaya göre, COVID pandemisinden bu yana, tam zamanlı okula devam etme konusundaki tutumlarda "sarsıcı bir değişim" yaşandı.

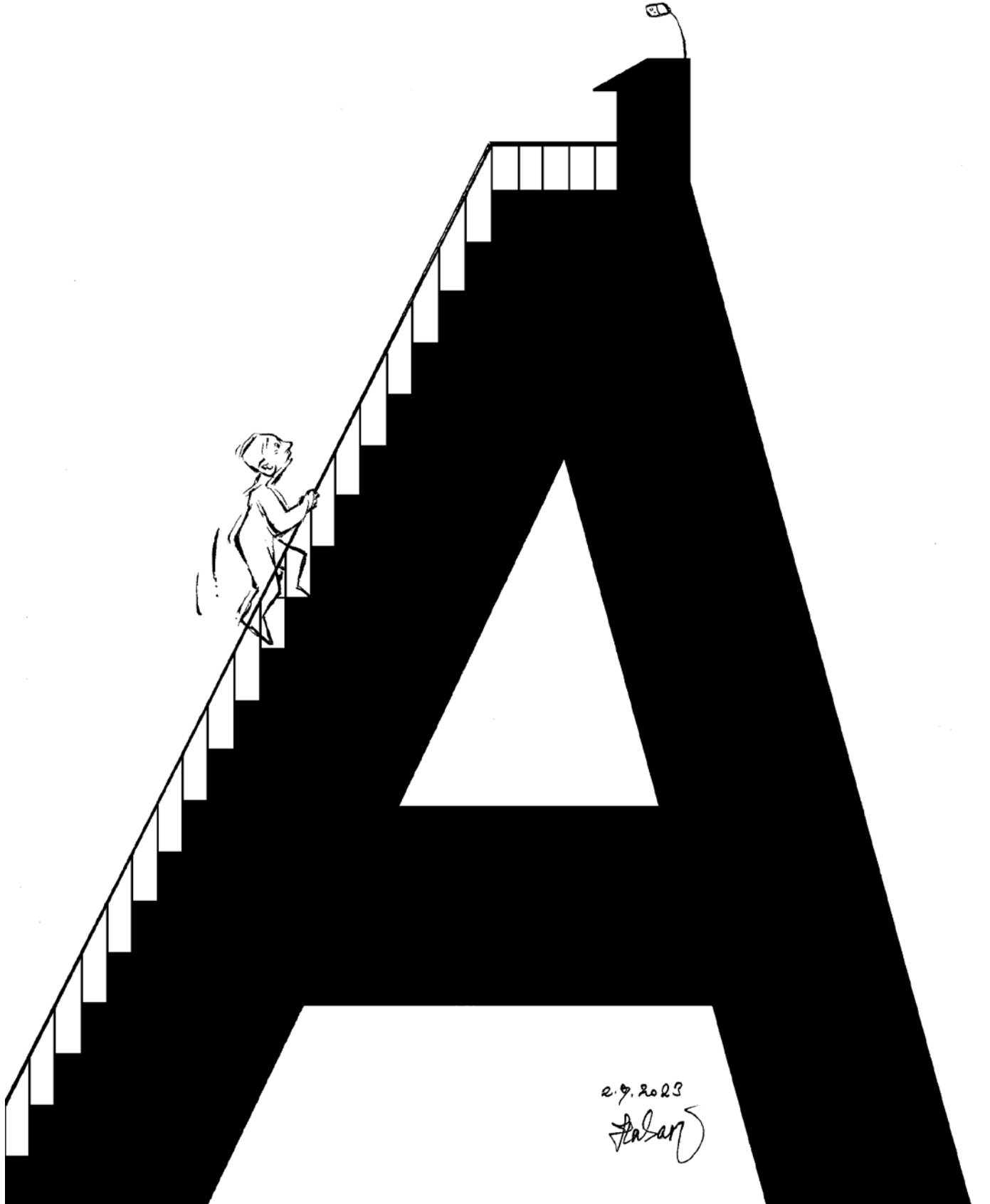
Derse devam konusunda kendini gösteren bu tutum ciddi sorgulamaları da beraberinde getiriyor.

Devamsızlığın ardındaki faktörlere, yaşam maliyeti krizi, gençler arasındaki ruh sağlığı sorunlarının artması gibi gerekçeler gösterilse de çalışma bunları evden çalışan ebeveynlerle ilişkilendirmiyor. Ebeveynlerle yapılan odak gruplarından elde edilen bulguları vurgulayan araştırma, İngiltere’de okula gidemeyen

çocukların sayısındaki artışa ilişkin endişelerin artmaya devam etmesiyle ortaya çıkıyor.

Haziran ayında Sky News, binlerce çocuğun okuldan kaybolduğunu ve yetkililerin bu çocukların nerede olduklarına dair hiçbir fikri olmadığını öne süren haberler yayınladı. İngiltere’deki yerel yetkililer geçtiğimiz bahar ayının tek bir gününde, tahmini 24.700 çocuğun sınıfta olmadığını bildirdi.

Kaynak: https://www.lemonde.fr/en/economy/article/2023/05/03/world-economic-forum-estimates-14-million-net-job-losses-worldwide-by-2027_6025227_19.html

Minša Gülder Hüdaverdi

EĞİTİMDE TEKNOLOJİ:
**KİMİN
ŞARTLARINA
UYGUN BİR
ARAÇ?**

UNESCO tarafından yayınlanan 2023 Küresel Eğitim İzleme Raporu, teknolojinin yalnızca öğrenme çıktılarını desteklediğinde sınıfta kullanılmasına yönelik bir çağrı niteliğinde. Rapor, mobil cihazlar ve akıllı telefonların yol açabileceği sorunlara da dikkat çekiyor.

Dijital teknolojinin yaygınlaşması eğitim ve öğretim alanında da hissedilmektedir. Ancak teknolojinin eğitimi radikal biçimde dönüştürüp dönüştürmediği tartışmalıdır. Dijital teknolojinin kullanılışı; topluma ve sosyoekonomik düzeye, öğretmenlerin beceri ve yeterliklerine, eğitim düzeyine ve ülke gelirine göre değişiklik göstermektedir.

UNESCO tarafından yayınlanan 2023 Küresel Eğitim İzleme Raporu, teknolojinin yalnızca öğrenme çıktılarına desteklediğinde sınıfta kullanılmasına yönelik bir çağrı niteliğinde. Rapor, mobil cihazlar ve akıllı telefonların yol açabileceği sorunlara da dikkat çekiyor.

'Eğitimde teknoloji: Kimin şartlarına göre bir araç?' başlıklı rapor, eğitimde teknolojiyle ilgili kararların öğrencinin ihtiyaçlarını öncelemesi gerektiğini belirtiyor, teknolojinin her türlü kullanımının uygun, eşitlikçi, ölçeklenebilir ve sürdürülebilir olmasının gereğine vurgu yapıyor.

Rapor, bazı teknolojilerin yerinde kullanıldığında öğrenmeleri destekleyebileceğini, teknolojinin aşırı ve uygun olmayan tarzda kullanılmasının fayda yerine zarar vereceğini ortaya koyuyor. Akıllı telefonların sınıf içi öğrenmeleri olumsuz etkilediği rapora yansıyan en önemli bulgulardan biri. 14 ülkede okul öncesi eğitimden yüksek öğretime kadar olan süreci inceleyen bir araştırmaya dayanan rapor, akıllı telefon kullanımının öğrencilerin dikkatini öğrenimden uzaklaştırdığını gözler önüne seriyor. Sınıf ortamında sürekli bildirim alan bir cep telefonunun varlığı bile öğrencilerin konudan uzaklaşmalarına yetebiliyor. Bir kere öğrencilerin dikkatleri dağıldığında yeniden odaklanabilmeleri için de bazen 20 dakika gerekebiliyor.

Araştırma Belçika, İspanya ve Birleşik Krallık'taki okullardan akıllı telefonların yasaklanmasıyla, bazı öğrencilerin öğrenme performansında iyileşme olduğuna dair bulgular içeriyor.

Araştırma Belçika, İspanya ve Birleşik Krallık'taki okullarda akıllı telefonların yasaklanmasıyla, bazı öğrencilerin öğrenme performansında iyileşme olduğuna dair bulgular içeriyor.

UNESCO'ya göre teknoloji lehine kanıtların çoğu Birleşik Krallık gibi dünyanın en zengin ülkelerinden veya "teknolojiyi satmaya çalışanlardan" geliyor

Akıllı telefonların okulda kullanımıyla ilgili sorunlar sadece ders başarısıyla ilgili değil. Akıllı telefonların genç yaşta öğrenciler tarafından kullanımı, veri gizliliği, kişisel hakların korunması ve öğrencilerin genel refahıyla ilgili sorunlar da ortaya çıkarıyor.

Akıllı telefonlardaki bazı uygulamalar aktif olabilmek için kullanıcıların özel verilerini topluyor. Bu da gizlilik ve güvenlik endişelerine yol açabiliyor. Şu anda ülkelerin yalnızca %16'sı eğitimde veri gizliliğini yasalarla garanti ediyor. Raporda yer verilen bir analiz, pandemi sırasında önerilen 163 eğitim teknolojisi ürününün %89'unun çocuklara yönelik anketler yapabileceğini ortaya koyuyor. Ayrıca, salgın sırasında çevrimiçi eğitim sağlayan 42 hükümetten 39'unun, çocuk haklarını riske atan veya ihlal eden kullanımları teşvik ettiği raporda açıkça belirtiliyor.

Raporda, bazı ülkelerin sınıflarda akıllı telefon kullanımının tehlikesine karşı önlem almaya başladıkları belirtiliyor. Fil-dişi Sahili'nden Kolombiya'ya, İtalya'dan

Hollanda'ya neredeyse her dört ülkeden biri yasa veya politikalarla okullarda akıllı telefon kullanımına bu nedenle kısıtlamalar getiriyor veya tamamen yasaklama yoluna gidiyor.

Yasaklar Asya'da daha yaygın uygulanıyor. Bangladeş ve Singapur sınıfta akıllı telefon kullanımını yasaklarken okulda serbest bırakıyor. Fransa bu konuda daha katı bir tutum sergiliyor, Fransa'da pedagojik amaçlar veya engelli çocuklara destek olmadıkça akıllı telefon kullanımı kesinlikle yasak.

Bazı ülkelerde akıllı telefonların kullanımını tamamen yasaklamak yerine, gizlilik endişesi oluşturan uygulamaların eğitim ortamlarında yasaklanması yolunu tercih ediyor. Danimarka ve Fransa Google Workspace'i yasaklarken, Almanya bazı eyaletlerde Microsoft ürünlerini, Amerika Birleşik Devletleri'nde bazı okullar ve üniversiteler ise TikTok uygulamasının kullanımını yasakladı.

Raporda, öğrencilerin teknolojinin getirdiği riskleri ve fırsatları öğrenmeleri ve bu teknolojileri faydalı şekilde kullanabilmeleri için önerilere de yer veriliyor. Ancak ülkelerin okulda hangi teknolojilere izin verildiği, hangilerine izin verilmediği ve bunların sorumlu kullanımı konusunda daha iyi rehberlik sağlamaları, okulda

Akıllı telefonların okulda kullanımıyla ilgili sorunlar sadece ders başarısıyla ilgili değil. Akıllı telefonların genç yaşta öğrenciler tarafından kullanımı, veri gizliliği, kişisel hakların korunması ve öğrencilerin genel refahıyla ilgili sorunlar da ortaya çıkıyor.

öğrenmeyi destekleyen teknolojik ürünlere izin verilmesi gerektiğinin altı çiziliyor.

Akıllı telefonlar söz konusu olduğunda UNESCO akıllı telefonların küresel düzeyde yasaklanmasını öneriyor.

İnsan etkileşimine odaklanmak raporun en dikkate değer önerilerinden biri. Raporun direktörü Manos Antoninis, "Çocuklara teknolojiyle ve teknolojisiz yaşamayı öğretmeliyiz. Çocukların, bu bilgi bolluğunda ihtiyaç duyduklarını almaları, gereksiz bilgileri ise göz ardı etmeleri konusunda bir bilinç kazanmaları önemli. Teknolojinin kullanımını destekleyebiliriz ancak asla öğretme ve öğren-

mede insan etkileşimlerinin yerini almasına izin vermemeliyiz." diyor.

UNESCO, teknolojinin sınıflardaki yararlı etkisi konusunda oldukça temkinli davranıyor; UNESCO teknoloji lehine kanıtların çoğunlukla Birleşik Krallık gibi dünyanın en zengin ülkelerinden veya "teknolojiyi satmaya çalışanlardan" geldiğini söylüyor.

Son 20 yılda, birçok sınıfta kâğıdın yerini ekranlar aldı. UNESCO verilerine göre öğrenciler 2021'de günde 244 milyon sayfa görüntüleme sayısına ulaşan Wikipedia için ansiklopedilerin ağır ciltlerini terk etti. COVID salgını sınıftaki teknolojik devrimi hızlandırdı ve dünya çapında milyonlarca öğrenciyi çevrimiçi öğrenmeye geçmeye zorladı. UNESCO'ya göre, 2022 yılında dünyadaki ortaokulların yaklaşık %50'si pedagojik amaçlarla internete bağlandı. Bu ciddi yükselişe dikkat çeken rapor, bazı değişikliklerin kabul edilmesi zorunluluk olsa da teknolojiye sınıflarda ne oranda yer açılacağı üzerinde tartışılması gerektiğinin altını çiziyor.

Kaynak: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385723>

Çocuk Edebiyatının Altın Kalemi

Gülten Dayıoğlu:

“Nitelikli kitaplar; ekmek, hava, su gibi yaşamak için olmazsa olmazlarımızdandır.”

Öğrencilerime okutacak kitap bulamıyordum. Kendi çocuklarıma uydurduğum masalları anlatıyordum. Sonunda bu hikayelerden seçtiklerimi yayınlamaya karar verdim!

 Firdevs Kapsuzoğlu

Öncelikle bir çocuk kitabı yazarı olarak Gülten Dayıoğlu ile tanışmanın benim için müthiş bir duygu olduğunu söylemek istiyorum. Nazik kabulünüz için teşekkür ederim Gülten Hanım. İlk sorum; çocukluğunuzun nasıl geçtiğine yönelik olacak. Yazmaya karar vermenizde, eserleriniz için seçtiğiniz konularda çocukluğunuzun nasıl bir etkisi olduğunu öğrenmek isteriz.

Çocukluğum, buruk bir serüven niteliğinde geçti. Babam ben üç yaşındayken, annemle ikimizi başka bir kadın uğruna bırakıp gitmişti. Ben iki arada bir dereye büyüdüm. Fadiş adlı romanım, bu serüvenin ayrıntılarından bölümler içermektedir. Elbette yaşadığım bu çocukluk sanatımı etkilemiştir.

Hukuk Fakültesini kazandığınızı biliyoruz. Bu alanda eğitim alırken öğretmenlik yapmaya karar veriyorsunuz. Sonrasında da eğitimin farklı sorunlarına dair köşe yazıları yazıyorsunuz. Kitaplarınız aracılığı ile şehir şehir gezip çocuklarla bir araya geliyorsunuz. Sizi eğitime yönlendiren hususlara değinelim mi?

Hukuk fakültesinde iken nişanlıydım. Eşimle akrabayız. 64 yıl çok mutlu bir yaşam sürdük. Hukuk diploması alamadım ama halen hukukçu olan iki oğlumuz var.

Torunlarımızdan ikisi de hukukçu. Benim eksikliğimi onlar tamamlamış oldu. Ben ortaokuldan itibaren varlıklı aile çocuklarının ev ödevlerine yardımcı olmaya başladım. Sonradan bu çabam, ilk ve ortaokul öğrencilerine özel ders verme aşamasına erişti. Yani aslında öğrenciyken öğretmenlik yapmaya başladım. Evliliğimizin ilk yıllarında, maddi yönden epey bir sıkıntı çektik. Özel dersler biraz daha rahat yaşamamıza katkıda bulundu. Bu durumun etkisiyle dışardan sınavlara girip Çapa Öğretmen Okulu'ndan diplomamı aldım. Bu meslek benim çocuklar için yazmama kapı aralamıştır. Öğretmenliği, yazarlık kadar severek yaptım. 15 yıl sonunda mide kanaması nedeniyle ayrıldım. Ama yazarlığımı, daha da geliştirerek sürdürdüm.

Kitaplarınızı yazarken nasıl bir üretim süreci belirliyorsunuz? Bir röportajınızda eserleriniz henüz taslak hâlindeyken çocuklarınızla fikir alışverişinde olduğunuzdan bahsetmişsiniz. Nelerden ilham alıyor, konuları neye göre belirliyor, kurgudan baskı sürecine kadar nasıl bir yaklaşım sergiliyorsunuz?

Eserlerimin taslaklarını hazırlarken oğullarıma, öğrencilerime, eşime açılarak nabız yoklamayı adet edinmişimdir. Hâlâ da sü-

rüyor bu alışkanlık. Ana plan hazır olunca yazmaya başlıyorum, ilhama pek bel bağlamıyorum. Kültürel birikimime, gözlem yapma ve araştırma alışkanlığıma güveniyorum. Elbette duygu, düşünce ve eleştiri yetilerimden de destek alıyorum. Dile çok önem veriyorum. Eserimi altı kez eleştirel gözle okumadan, yayınevine vermiyorum. Kitap yazmaya başladığımda, kendime karşı askeri disiplin uyguluyorum. Her konuda, her an tetikte oluyorum. Kendimi yetersiz gördüğüm durumlarda, hangi alanda olursa olsun, uzmanların kapılarını çalıyorum. Özellikle bilim kurgu türünde çalışırken bu yola başvuruyorum. Bu zamana kadar hiç geri çeviren olmadı.

Bildiğiniz gibi evrensel bir çocukluk algısından bahsetmek mümkün değil. Bu algı ülkelere, kültürlere ve yaşadığımız çağa göre farklılık gösteriyor. Üç farklı kuşaktaki okura hitap eden bir yazar olarak günümüzdeki çocukluk algısı; çocuk edebiyatında neleri değiştirip dönüştürdü? Ya da başka bir deyişle edebiyatta değişen sınırlar, formlar ve bakış açısı çocuk kitaplarını nereye götürüyor?

Çocukluk algısı, dijital devrimle değişime uğradı. Dijital içerikler, köylerin mahalle aralarına kadar yayılınca, çocuklar neyin

ne olduğunu bilemeden, sorgulamadan bu dönüşüme teslim oldu. Sadece çocuklar değil elbet, biz yetişkinler de gidişatın önünü arkasını düşünmeden, dibini göremediğimiz bir suya dalar gibi, daldık dijital dünyaya. Çünkü bu olgu, uygarlığın olmazsa olmaz kazanımlarından biriydi.

Eskiden çocukların gözünde anne baba, nine, dede evin bilgeleriydi. Geçmişte onlara akıl danışılırdı, görüşleri alınırdı. Şimdilerde çocukların kendisi bilge. Çünkü dijital araçların içerikleri, kendilerini öylesine sarıp sarmaladı ki! Yeni zengiler gibi zihinlerini, bilgilerini ve elbette bölük pörçük kazanımlarını, gelişi güzel har vurup harman savurmaya başladılar. Kısacası onlar her şeyi biliyor. Ama belleklerine gelişigüzel akan bu “yığma”

bilgilerden; nitelikten yoksun, yığma insan toplulukları türemekte. Bu durum eğitimde, kültürümüzde, sosyal ilişkilerde, aile bütünlüğünde, önceleri ince ince sonraları ise daha belirgin çatlaklarla kendini gösteriyor.

Kitaplar çocuk okurlara bilgi, düşünce, üreti, yaratı yüklemesi yapar ancak bu bilgilerin denetlenme olasılığı vardır. Bu nedenle, çocuklar bir yandan dijital alanda at koşturup diğer yandan da kitap okuyarak dijitalden çalاکalem edindikleri bilgi, duygu, düşünce, üreti, yaratı yöntemlerinin sağlamasını yapabilseler ve ikisi arasında denge kurmayı başarabilseler inanın ben sevinçten uçarım. Ama, çocuklar kitaba sıcak bakmıyorlar yazık ki! Tüm bu durumları bile bile ben onlar için yazmaktan hiç vazgeçmiyorum. Çünkü yeni kuşaklara, her

şeye karşın, umut bağlıyorum. Yoksa yaşamımın anlamı kalmayacak.

Peki dijital olanaklara, yeniliklere sırt mı çevirelim? Hayır, yeni kuşakların bebeklikten itibaren kitaplarla tanışmaları sağlanabilir, dijital dünya ile gerçek dünya arasında denge kurmaları öğretilir. Yeniliklere tepesinden dalmak yerine, eğitim öğretim ilkeleri doğrultusunda başlama bilinci edinilmesini sağlamak durumundayız. Eğitimde müfredat programlarına, bu çarpık gidişi dengeleyip düzeltme hedefine yönelik dersler konulması yerinde olur. Aslında bu müfredat programını çocuklarla birlikte hazırlasak... Kim bilir onlardan ne denli ilginç görüşler, yöntemler çıkacaktır ortaya.

Dijital dünya, çocuklarımız için gerçekten altı bataklık bir göl gibi. Orada neler

olup bittiğini bilen yok. Dijital iletişim yoluyla, can alıcı olaylar yaşandıkça anlıyoruz bataklığın varlığını.

İçim, bu sorunlarla ne denli doluymuş meğer, bir dokunup bin ah işitmek buna denir.

Peki eğitimde çocuk kitaplarından yeterince faydalanıldığını düşünüyor musunuz? Çocuk okurların kitap okumaya ilgi ve motivasyonlarını artırmak için ebeveyn ve öğretmenlere neler önerirsiniz?

Eğitimde çocuk kitaplarından yeterince yararlanıldığını düşünmüyorum. Çocukların kitap okuma alışkanlığı edinmeleri için birincil koşul, daha bebekliklerinde evde kitap, gazete, dergi, roman okuyan örneklerle karşılaşmalarıdır. Oldum ola-

sı öğretmenlerin kitap okuma konusunda çocukları özendirme çabası içinde olduklarını, yakından biliyorum. Ancak okullarda bu özendirme, sadece müfredat programı sınırları içinde olabilmekte.

Çocukların düzenli olarak kütüphanelere götürülmesi, hatta bir günlerini orada geçirmeleri planlanabilir. Raflardaki kitapları, özel bir okuma şöleni aracı olarak algılamalarının sağlanması da çok yararlı olur.

Son zamanlarda çokkültürlülük, kültürel farkındalık gibi konularda çocukların bilinçlenmesine yönelik resimli kitaplarla karşılaşılıyor ama siz bunu yıllar önce-sinde, gezi kitaplarınızla gerçekleştirdiniz aslında. Kültürel farklılıkların çocuk kitaplarına yansımaları, dünyanın farklı yerlerinde yaşayan çocukların birbirle-

“DİJİTAL DÜNYA, ÇOCUKLARIMIZ İÇİN GERÇEKTEN ALTI BATAKLIK BİR GÖL GİBİ. ORADA NELER OLUP BİTTİĞİNİ BİLEN YOK. DİJİTAL İLETİŞİM YOLUYLA, CAN ALICI OLAYLAR YAŞANDIKÇA ANLIYORUZ BATAKLIĞIN VARLIĞINI.”

rinden haberdar olmaları konusunda neler söylemek istersiniz?

Kitaplar, çok kültürlülük ve kültürel farkındalık bilincinin oluşmasında, ilaç gibi önemli etkenlerdir. Bence, dünya barışının temelinde de kültürel farkındalık ve çok kültürlülük yer almaktadır. Çocuk yaşta başka insanların yaşam biçimleri, dünya görüşleri vb. kavranıp benimsenirse karşılıklı olarak sevgi ve saygı tohumları atılmış olacaktır. Bu iki kavram, sadece uluslararası alanda değil, ulusal alanda da geçerlidir. Farklı coğrafi bölgelerde yaşayan yurttaşlar, birbirlerini tanıyıp, yaşam biçimlerindeki

özellikleri hoşgörüle benimserlerse ülkede ayrımcılık kaygısı yok olur. Ben öteden beri romanlarımı yazarken, bu konuyu hep gündemde tutarım. Köylü ile kentli arasındaki farklılıkların, değişik bölgesel özelliklerin, insani bir yaklaşımla, altını çizmeye özen gösteririm. Çünkü, çocukluğumdan beri bu tür farklılıkların, algı ve düşünce kılıfı yaşayan kişiler tarafından, insanı incitici biçimde kullanıldığına çok tanık olmuşumdur.

Aslında hem yetişkinler hem de çocuklar için yazıyorsunuz ama daha çok çocuklar

için yazdığımız kitaplarla tanımıyorsunuz. Bir telefon rehberinin ilham verdiği ‘Yüzler ve Sözler’ kitabımız yetişkin okurlar tarafından nasıl değerlendiriliyor, nasıl dönüşler alıyorsunuz?

Sözler ve Yüzler’i yazarken üç kuşaktır beni okuyan, pek değerli ve vefalı okurlarıma güvendim. Çünkü bu kitap, yetişkinler içindi. Ne mutlu bana ki, umutlarım boşa çıkmadı. Yüzler ve Sözler, aynı geçmişte Fadiş’in ilk baskısında olduğu gibi... Basıldığından bu yana, hızla tükenmekte. Kitapla ilgili dönütler de göncemci besliyor.

Pek çok eserinizin yıllara meydan okuyarak klasikleştiğini, adınıza programlar düzenlendiğini, bir yazar ve eğitimci olarak pek çok kez onursal ödüller aldığımızı, yazarlara rol model olduğunuzu biliyoruz. Bu kıymetli tecrübe ve birikim ile genç yazar ve sanatçılara, öğretmenlere nitelikli çocuk kitaplarının üretilmesi, kullanılması konusunda neler önerirsiniz?

Davetli olarak katıldığım okul söyleşilerinde, “Nitelikli kitaplar; ekmek, hava, su gibi yaşamak için olmazsa olmazlarımızdandır.” diyorum. Gerçekten kitap, en önemli hazinemiz olan zihnimizin, besinidir. Üstelik, zihinsel hazinemizin anahtarı da kitaplardır. Uzak çağında, ilkel insanlar gibi sadece bedenimizi beslemek, elbette yetersiz oluyor. Karnı tok, sırtı pek beyni işlevsiz insanların ne kendilerine yararları var ne de ulusuna, ülkesine, dünyaya ve insanlığa.

Genç yazarlara, çevrelerine, topluma, dünyaya, at gözlüğüyle bakmamak, her şeyin ibini dibini araştırmak, kısacası “görerek bakma”nın gerekliliğini vurgulamaya çalışıyorum. Böylece sınırsız birikime sahip olabileceklerini belirtiyorum. Bunun dışında, nasıl yazar olunur? sorusunu, deneye yanıla yazar olunur, tümcesiyle yanıtlıyorum. Çünkü kendi yazarlık deneyimlerimi onlara aktarırsam, yaratıcılıklarının köreleceğine inanıyorum. Her yiğidin ayrı bir yoğurt yiyiş vardır deyimi önünde saygıyla eğiliyorum. Benim yöntemimle yazarsanız, benim kopyam olursunuz. Oysa edebiyat dünyası yeni yazarlardan söylenmemişi söylemek, görülmemişi göstermek, düşünmemişi düşleyip dile getirmek gibi atılımlar beklemektedir.

Gülten Dayıoğlu

1935 yılında Kütahya'nın Emet İlçesinde doğdu. Atatürk Kız Lisesi'nden mezun olan yazar, bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğrenim görse de meslekî kariyerine ilkokul öğretmenini olarak devam etmeyi tercih etti. On beş yıllık öğretmenlik kariyeri sürecinde öğrencilerini kendi yazmış olduğu hikâyeleriyle yetiştirdi. Bilim kurgu, gezi ve fantastik türlerde hazırladığı eserleri ile üç neslin çocuklarının hayal dünyasında yer edinen yazar; Türkiye'nin dört bir yanında okullar, sivil toplum örgütleri, çeşitli kültür kuruluşları, belediyeler vb. tarafından düzenlenen söyleşi ve imza günlerine katılarak okuyucularıyla buluşmaktadır.

Genç yazarları keşfetmek, nitelikli eserlerin basılmasını sağlamak üzere faaliyetler yürüten “Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyat Vakfı” her yıl düzenlediği yarışmalarla genç yazarları teşvik etmektedir.

Çocuk ve gençlik edebiyatı tanımlaması üzerine pek çok tartışmalar okuyoruz. Siz bu adlandırma konusunda neler söylemek istersiniz. Edebiyatta özel bir yaş grubuna yönelik tanımlama yapmak ne gibi sakıncalar içeriyor?

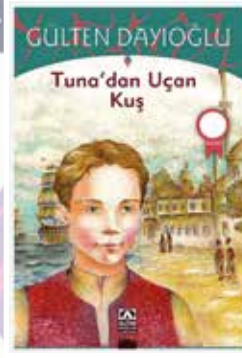
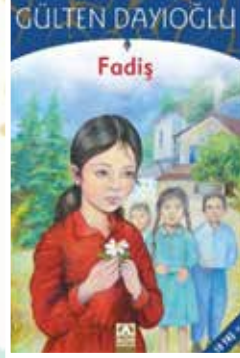
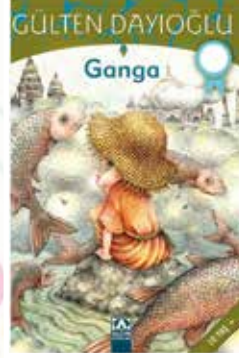
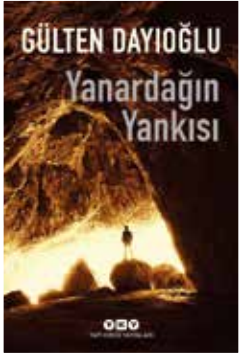
Çocukluğumdan beri, böyle durumlarda “Eşyanın tabiatına aykırı” sözlerinin kulla-

nılageldiğini anımsarım. Sorunuza yanıtlarken yine aynı söylem aklıma geldi. Şöyle açıklamak istiyorum: Geçmişte anadilimizde ve çocuk yazınında da taşlar henüz yerine oturmamışken, “Çocuk edebiyatı diye bir tür yoktur. Çocuklar, yetişkinlerin okuduğu her şeyi okuyabilir.” dayatması pek kabul görüyordu. Öğretmen ve anne olduktan sonra anladım bu dayatmanın yetersiz hatta dayanaksız olduğunu. Çocuğuma kendi kurduğum öyküleri anlatırken “Anne o ne demek?” diye sorular sorduğunu fark ettim. Okulda da eski tarz kitapları okuduğumuzda öğrencilerim aynı şekilde, anlamadıkları hususlarla ilgili soru yağmuruna tutardı beni. Benzer deneyimleri sıklıkla yaşamaya başlayınca, öğretmen ve yazar gözüyle bu konuyu, derinlemesine incelemeye adadım kendimi. Edindiğim bilgileri özümseyip denemeler yaptıktan sonra, edebiyat toplantılarında görüşlerimi dile getirmeye başladım. O aşamada, özellikle akademisyenlerden işittiğim azarları bir bilseniz! Çokça mücadeleden sonra bugün artık üniversitelerimizde Çocuk Edebiyatı kürsüleri yer almakta.

Çocuk edebiyatının “çocuğa görelik”, “çocuk bakışı” ve “çocuk gerçekliği” ilkeleri hakkında neler söylemek istersiniz? Yazarların üretim süreçlerinde bu ilkeleri göz önünde bulundurmaları

nitelikli bir eserin ortaya çıkması için yeterli olur mu?

Çocuğa görelik, çocuk bakışı, çocuk gerçekliği ilkelerini önemseyip benimsiyorum. Ancak tüm titizliğime karşın, yine de bazı durumlarda içim rahat olamıyor. Çünkü, çocuk kitabı yazarken yazarların bu ilkeleri hakkıyla anlamlandırıp kavrayamamış ol-

Çocuk ve Gençlik Edebiyat Vakfı kuruldu. Vakfın pek çok güzel çalışmaya imza attığını biliyoruz. Gelecekte Vakfın faaliyet alanları arasında neleri görmeyi arzu edersiniz?

Gültén Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı 2007 yılından beri nitelikli çocuk ve gençlik kitapları yazarlarıyla el ele yürümekte. Bu süreçte, Altın Kitaplar Yayınevi tarafından basılan bu ödüllü kitaplar, yazarlarıyla birlikte okurlara ulaşıyor. Nitelikli gençlik ve çocuk kitabı yazma bilincinde olan yeni kuşak yazarlarla omuz omuza olmak, beni çok mutlu kılıyor. Vakıf olarak, bu bilincin yayılıp yaygınlaşması için çabalarımız sürecektir. Bu kitapları okuyanlar, piyasadaki nitelik kaygısı güdülmeden, çalakalem yazılmış kitapların yetersizliğini anlayınca nitelikli kitap aramaya başlayacak. Bu hayal doğrultusunda, bir düşüme daha var: Yeni kuşakların ödül alan kitaplarından bir kütüphane oluşturmak. İyi kitap yazma yolunda yürümek isteyen yeni kuşaktan yazarları, o kütüphanelerdeki kitaplar yüreklendirecektir.

Son olarak dünyanın çocuklarına dergimiz aracılığı ile nasıl bir mesaj vermek istersiniz?

Yaşamını çocuk ve gençlik edebiyatına adanmış bir yazar olarak, yarının sahipleri, Dünya Çocuklarına, bir diyeceğim var elbette. Dünyamız ve burada yaşamak tüm zorluklara karşın, çok güzel. Bu güzelliği sürekli kılmak için "ben-sen" "benim-senin" gibi önyargılardan arınarak, birbirinizle TANIŞIN. Birbirinizi sevin. Dünya barışı için ELBİRLİK olun. O zaman dünyamız ve yaşamımız, çok daha güzel olacaktır. Dergi okurlarımızı sevgiyle selamlıyor, size de çok teşekkür ediyorum.

masından kuşkulaniyorum. Örneğin kitaplarda, dil yönünden savrukluğ olduğunda bu ilkeleri sağlayıp sağlamamanız önemini yitiriyor. Neden biliyor musunuz? İnsanın çocuklar için kitap yazmanın, bardaktan su yudumlamak kadar kolay olduğuna inancı yüzünden. Başka bir deyişle, çocuk yazınının önemsenmemesinden. İmza günlerimde yaşamlarını iş insanı olarak geçiren, yüksek düzeyden emekli olmuş hanımefendilerle karşılaşıyorum. "Evde sıkılıyorum. Çocuk kitapları bari yazsam. Bana yardımcı olur musunuz?" diyorlar. Bu iş bu kadar kolay değil.

Yazıldığı günden bugüne elli yıl geçen ve yüzün üstünde baskısı olan "Fadış"ın beyaz perdeye taşınacağını duyduk. Bu gelişme hakkında neler söylemek istersiniz? Yetişkinlere yönelik yazılmış romanların dizi ve filmlere kaynaklık

ettiğini biliyoruz ama Fadış beyaz perdeye taşınan ilk çocuk kitabı mı olacak?

Fadış adlı ilk romanım Milliyet'te çocuk romanları dizisi arasında yayınlanmıştı. O günlerden bu günlere, Fadış'ı hem çocuklar okudu hem de yetişkinler. Bu kitabı çeyiz sandıklarında yeni evlerine götüren genç kızların sayısı epey bir kabarık. Üstelik günümüzde de Fadış okurlarının yaş düzeyleri, aynı eskisi gibi sürüyor. Kitap fuarlarında tanışıp kucaklaştığım, Fadış okurları arasında, torun sahibi olanlar da az değil. "Seni bulmuşken" diyerek, hâlâ bana Fadış'ı imzalatan yaşlı ve duyarlı okurlar var. Onlar, 1971'den itibaren yaşamlarına giren, ana babalı öksüz ve yetim Fadış'ın elini hiç bırakmıyorlar.

2007 yılında; genç yazarları keşfetmek, nitelikli eserlerin basılmasını sağlamak üzere faaliyetler yürüten Gültén Dayıoğlu

Prof. Dr. Yusuf Tekin
Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanı

Gelecek Yüzyılı Öğretmenlerimizle İnşa Edeceğiz

Nihai amacımız; gücünü kendi köklerinden alan; bedensel, zihinsel ve manevi açıdan bütünsel olarak gelişmiş, sağlıklı bir şahsiyet gelişimi gösteren, kendisine, ailesine ve insanlığa karşı sorumluluk bilincine sahip medeniyet kurucu nesiller yetiştirmektir. Bu amaca erişme konusunda en büyük gücümüz öğretmenlerimizdir.

Bilindiği üzere oldukça dinamik ve değişken bir dünyada yaşıyoruz. İçerisinde bulunduğumuz bilgi çağı bizim kuşağımızın deneyimlemeyi hayal bile edemediği olguları sıradan hâle getirdi. Bizler bu değişimi her alanda olduğu gibi eğitim alanında da gözlemliyoruz. Gerek genç nesillerimizin ve toplumumuzun gerekse istihdam piyasası aktörlerinin dünyaya bakışları, eğitime yükledikleri anlam ve öğretim sürecinden beklentileri her geçen gün farklılaşmaktadır. Eğitim yöneticileri olarak ilgili politikaları belirlerken endüstri devrimiyle ortaya çıkan dayatmacı zorunlu eğitim kodlarını ve dilini kullanmak, demokratik ve çağdaş bir toplum inşa hedefiyle elbette uyumlu olmaz. Ülkemizde, başta eğitim felsefemiz olmak üzere pek çok konuda büyük bir dönüşüm gerçekleştirmek zorunda olduğumuzun farkındayız. Bununla birlikte bu dönüşümü algılama biçimimiz en büyük sınavlarımızdan biri olarak karşımızda durmakta.

Bizler dönüşümün kendisini hayatın bir gerçeği ve amacı olarak algılayan yaklaşımların aksine, kadim kültür ve geleneğimizin bu dönüşüm sürecinde yine en büyük rehberimiz olacağı inancındayız. Köklerini bu güçlü geleneğe dayandıran bir felsefeyle yola devam etme ve o felsefeyle değişimi kucaklama ve dahası ona yön verme noktasında kararlıyız. Bu felsefe, tarihsel birikimimizin omuzlarında yükselen, modern dünyanın ve insanın ihtiyaçlarına cevap veren nitelikte bir eğitim anlayışını yansıtmaktadır. Bir yönüyle millî maarif bilinciyle ait olduğumuz tarihi ve geleneği sırtlayan, bir yönüyle de varoluşsal açıdan insanoğlunun evrensel nitelikteki doğasına uygun olarak geleceğin değişken şartlarına nesillerimizi hazırlayan bir eğitimi arzulamaktayız. Bunun için merkezinde insan olan, insanı bedensel, zihinsel, sosyal ve manevi gelişim yönleriyle bütüncül olarak değerli gören, bilgi ya da bilme eylemi kadar bilginin edinimiyle üstlenilen sorumluluk ve bilincin de nihai amaçlar olarak benimsendiği, bireyin kendi gelişiminin yanında, diğer insanlarla, toplumla ve doğayla ilişkisini de müspet yönde geliştirmeyi amaçlayan bir eğitim süreci inşa etmek temel amacımızdır.

Türkiye’de AK Parti Hükümetlerinin göreve gelmesiyle birlikte, içerisinde bulunduğumuz son 20 yıl eğitim öğretim alanında çok önemli ilerlemele-

rin olduğu bir kırılma noktasıdır. Bu yirmi yıl, büyük ölçüde geçmiş onlarca yılın bakiyesi konumundaki altyapı eksiklikleriyle mücadele hâlinde geçti ve bu alanda ciddi başarılar elde ettik, hatırı sayılır şekilde yol aldık. Bu yönüyle ülkemiz eğitim altyapısı iyileştirme ve geliştirme konusunda dünyada en hızlı mesafe kat eden ülkelerden biri konumuna gelmiştir.

Elbette bu önemli gelişimi gerçekleştirirken Türkiye’nin iç dinamikleriyle birlikte uluslararası alandaki gelişimi anlamak ve doğru yorumlamak gerektiği anlayışıyla hareket etmekteyiz. Bu bağlamda dünya uluslarının içerisinde saygın konumumuzu her alanda güçlendirmek hem kendi milletimizin hem de insanlığın refahı, mutluluğunu ve gelişimini temel amaç edinen yaklaşımımız çerçevesinde başta gönül coğrafyamız olarak nitelendirdiğimiz dost ve kardeş milletler olmak üzere tüm dünya uygarlıklarını anlamak, onlara da örnek olabilmek amacıyla bir yüzümüzü hep dünyaya döndük. Mevlâna Celaleddin Rumi’nin pergel metaforuna da uygun biçimde bir yanımızla kendi coğrafyamız, tarihimiz ve kültürümüzü referans almakta bir yanımızla da beynelmilel coğrafyalardaki gelişmeleri takip etmekteyiz.

Bu anlayışla ülkemizin olduğu gibi dünyanın ortak sorunlarına çözüm üretebilmek amacıyla yapılan iş birliklerini oldukça önemseyerek, bunlara katılımı insanlığa karşı öncelikli bir görev olarak görmekteyiz. Örneğin Birleşmiş Milletlerin uhdesinde yürütülen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG)

gibi uluslararası üst politika belgelerini de politikalarımızı belirlerken dikkate almaktayız. Örneğin; “Hedef 4: Nitelikli Eğitim” kapsamında öğretmen eğitimi ve nitelikli öğretmen, erken çocukluk eğitime erişim ve kalite, kırılğan grupların eğitimi, mesleki eğitim gibi alt hedeflere yönelik pek çok politika geliştirdik ve hayata geçirdik.

Ulusal düzeyde yapılan çalışmaların yanı sıra dünya ölçeğine göre eğitim sisteminin geliştirilmesi gereken yönlerini görebilmek, politikalarımıza yön verecek ihtiyaçlarımızı somut biçimde ortaya koymak adına bu kapsamdaki uluslararası çabalara hep destek verdik. Örneğin ülkelerin eğitim yapılarına yönelik düzenli aralıklarla bilgilerin toplandığı Avrupa Eğitim Bilgi Ağı “Eurodice” gibi veri kaynağı sağlayan yapılara üyeliğimizi sürdürmekteyiz. Bunlara ek olarak uluslararası kuruluşların eğitim değerlendirme çalışmalarına düzenli olarak katılmaya devam ediyoruz. Bu kapsamda dâhil olunan çalışmalara PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı), TALIS (Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Anketi), TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması), PIRLS (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması) örnek olarak verilebilir.

Türkiye Yüzyılı ideali doğrultusunda temel mücadelemiz artık altyapı yönünde atılan adımları eğitimde niteliği daha da artırarak taçlandırmak olacaktır. Bu konuda en kilit unsurlardan biri öğretmen niteliğini ve motivasyonunu artırmaktır.

Bu çerçevede gerek ulusal analizler gerekse uluslararası karşılaştırmalarda da gördük ki, eğitimde niteliği tartışabilmek için öncelikle altyapı sorunlarını aşmak gerekiyor. Sözü ettiğimiz son yirmi yıldaki; insanî fiziksel, bilimsel ve teknolojik altyapıyı geliştirme çabalarımızın günden güne eğitimde niteliği geliştirme bakımından daha çok karşılık bulduğunu gözlemlemekten son derece memnunuz. Bu gelişmelere birkaç örnek vermek gerekirse; Türkiye'nin ilk kez 1999'da katıldığı TIMSS'te geçen 20 yılın sonunda hem dördüncü hem de sekizinci sınıf düzeylerinde matematik ve fen bilgisi alanlarının her ikisinde de performansı anlamlı ölçüde artmıştır. Örneğin; 8. sınıf matematik ortalaması puanı 429'dan 496'ya yükselmiş, bunun yanında son üç uygulamada ülkemizde ileri matematik yeterliğine sahip öğrenci oranı yaklaşık üç kat artmıştır. Benzer bir durumu PISA'da da görmekteyiz. PISA 2018 sonuçlarına göre Türkiye OECD (Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü) ülkeleri içerisinde Matematik, Fen ve Okuma becerilerinin her üçünde de puanlarını istatistiksel olarak anlamlı biçimde artıran üç ülkeden birisi oldu. Okuma becerileri alanında puanını en çok artıran ikinci ülke, matematik ve fen okuryazarlığı alanlarında ise puanlarını en çok artıran birinci ülke Türkiye'dir. Bu sonuçlar, Türkiye'deki iyileşmenin diğer ülkelere kıyasla ne kadar hızlı gerçekleştiğini ortaya koymaktadır.

zincin sınıf düzeylerinde matematik ve fen bilgisi alanlarının her ikisinde de performansı anlamlı ölçüde artmıştır. Örneğin; 8. sınıf matematik ortalaması puanı 429'dan 496'ya yükselmiş, bunun yanında son üç uygulamada ülkemizde ileri matematik yeterliğine sahip öğrenci oranı yaklaşık üç kat artmıştır. Benzer bir durumu PISA'da da görmekteyiz. PISA 2018 sonuçlarına göre Türkiye OECD (Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü) ülkeleri içerisinde Matematik, Fen ve Okuma becerilerinin her üçünde de puanlarını istatistiksel olarak anlamlı biçimde artıran üç ülkeden birisi oldu. Okuma becerileri alanında puanını en çok artıran ikinci ülke, matematik ve fen okuryazarlığı alanlarında ise puanlarını en çok artıran birinci ülke Türkiye'dir. Bu sonuçlar, Türkiye'deki iyileşmenin diğer ülkelere kıyasla ne kadar hızlı gerçekleştiğini ortaya koymaktadır.

Eğitim alanında atılan bu ve benzeri adımların sonuçları uluslararası kuruluşların da dikkatini çekmektedir. Türkiye'nin son 20 yılda eğitime erişimi artırma ve yaygınlaştırma, eğitim altyapısının ve kalitesinin geliştirilmesi bakımından önemli ilerlemeler kaydettiği OECD tarafından da teyit edilmektedir.

Söz konusu ilerlemeleri gerçekleştirmek için eğitime önemli oranda bütçe ayırmaktayız. Türkiye'de 2011-2019 döneminde eğitim kurumları için yapılan harcamalardaki artış (%57) GSYH (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla) büyümesinin (%46) üzerinde gerçekleşmiş ve bu konuda OECD ortalamasının (%20,5) oldukça üzerinde bir artış gözlenmiştir.

Artık gelinen noktada yeni bir atılım dönemi içerisinde olduğumuzu belirtmeliyiz. Türkiye Yüzyılı ideali doğrultusunda temel mücadelemiz artık altyapı yönünde atılan adımları eğitimde niteliği daha da artırarak taçlandırmak olacaktır. Bu konuda en kilit unsurlardan biri öğretmen niteliğini ve motivasyonunu artırmaktır. Uluslararası eğitim karşılaştırma raporlarında yüksek performansa sahip ülkeleri incelediğimizde bunların en belirgin ortak özelliklerinin öğretmen niteliği olduğunu görmekteyiz. Nitekim bir eğitim sisteminin başarısının belirlenmesi sürecinde öğretmen niteliğinin en önemli okul değişkeni olduğu genel olarak kabul görmektedir.

Bilindiği üzere ILO, UNESCO ortak belgesi mahiyetinde olan 1966 tarihli Öğretmenlerin Statüsü Tavsiyesi belgesinde “Öğretmenlerin statüsü, eğitim alanında ulaşılacak amaç ve hedefler göz önüne alınarak, bu konudaki gereksinmelere yakışır (uygun) olmalıdır; bu amaç ve hedeflere ulaşılması için, öğretmenler hakça bir statüden yararlanmalı ve öğretmenlik mesleği, hak ettiği kamusal saygınlığı görmelidir.” denilmektedir.

Bu bağlamda öğretmen niteliğini ve motivasyonunu artırmak, ancak öğretmen

yetiştirme ve geliştirme sürecinin tamamını içeren bütüncül ve çok boyutlu politikaların hayata geçirilmesi ile mümkün olabilir. Bu bağlamda meslek öncesi yetiştirme süreçleri, mesleğe kabul ve uyum, adaylık, mesleki gelişim, kariyer gelişimi gibi pek çok boyut ortak bir felsefeye dayalı bütüncül bir sistemin birbirini destekleyici mahiyetteki alt unsurları olarak tasarlanmalıdır.

Öğretmen yetiştirme ve geliştirme sürecinin pek çok aşamayı içeren tüm paydaşların içerisinde bulunduğu bir yapı olması nedeniyle, amaç birliğini sağlayacak paydaşlara yön gösterecek ortak standartlar önem kazanmaktadır.

Söz konusu anlayışa uygun olarak Bakanlığımızca uzun yıllardır pek çok çalışma planlanmakta ve gerçekleştirilmektedir. “Öğretmen Strateji Belgesi 2017-2023” ile daha önce öğretmen yetiştirme sürecinde tüm paydaşların içerisinde yer aldığı kapsamlı bir yol haritası belirlemiştik. Bu belgede meslek öncesinde öğretmen yetiştirme aşamasından, istihdam edilen öğretmenlerin emekliliklerine kadar olan süreci kapsayan politikalar yer almakta olup bunların bir bölümü süreç içerisinde hayata geçirilmiştir. Önümüzdeki süreçte bu belgenin de temel çerçevesini oluşturan “Yüksek nitelikli, iyi yetişmiş ve mesleğe uygun bireylerin öğretmen olarak istihdamını sağlamak”, “Öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimini sürekli kılmak”, “Öğretmenlik mesleğine yönelik algıyı iyileştirmek ve mesleğin statüsünü güçlendirmek” amaçları kapsamında, güncel ihtiyaçlar ve beklentiler dikkate alınarak yol haritamızı güncelleyecek ve bu doğrultuda köklü adımlar atmaya devam edeceğiz.

Öğretmen yetiştirme ve geliştirme sürecinin pek çok aşamayı içeren tüm paydaşların içerisinde bulunduğu bir yapı olması nedeniyle, amaç birliğini sağlayacak paydaşlara yön gösterecek ortak standartlar

Öğretmenlerin meslek öncesi eğitimlerinin bütünlüğü bir parçası olarak öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin geliştirilmesi, ayrıca pedagojik yetkinliklerin desteklenmesi amacıyla “Öğretmen Akademisi”ni yakın bir zamanda kurmayı planlıyoruz.

önem kazanmaktadır. Buna uygun olarak; 2017 yılında tüm paydaşlar açısından bir kılavuz niteliğinde olan “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri”ni hazırlamış ve yürürlüğe koymuştuk. Önümüzdeki dönemde öğretmen yetiştirme ve geliştirme sürecinin her bir aşamasının hazırladığımız yeterliklerle bağlantısını ortaya koymaya ve tüm bu süreçlerle yeterliklerin bağlantısını güçlendirmeye dönük detaylı çalışmaları tüm ilgili paydaşlarımızın da katılımıyla gerçekleştireceğiz. Sözünü ettiğimiz bütüncül sistemin ilk aşaması olan meslek öncesinde öğretmen yetiştirme, öğretmen niteliğini belirleyen en önemli süreçlerden biridir. Bu bağlamda yüksek-

köğretim kurumları ile ilişkimizi daha kuvvetli hâle getirmek ve öğretmen yetiştirmeye yönelik yükseköğretim programlarının içeriklerini güncel ihtiyaç çerçevesinde yapılandırmak oldukça önemli. Öte yandan yükseköğretim kurumlarının yetiştirdiği insan kaynağını öğretmenlik mesleğine uygunluk ve mesleğe hazırlık bakımından destekleyecek bir yapının tesis edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin meslek öncesi eğitimlerinin bütünlüğü bir parçası olarak öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi, beceri, tutum, değerlerin geliştirilmesi ve pedagojik yetkinliklerin desteklenmesi amacıyla “Öğretmen Akademisi”ni yakın bir zamanda kurmayı planlamakta-

yız. Öğretmen Akademisi; mesleğe hazırlık bağlamında meslek öncesi öğretmen eğitimi ve mesleğe uyum aşamalarında, adaylık sürecinde, öğretmenlerin mesleki gelişim çalışmalarının desteklenmesi ve bunların sürekli kılınmasında ve kariyer yollarındaki ilerlemelerinin desteklenmesinde aktif rol üstlenebilecek biçimde tasarlanmaktadır. Öğretmen Akademisinin kurulması ile teori ve pratiğin bütünleştirilerek öğretmen gelişimi süreçlerinde niteliğin artırılabilirliğini, öğretmen adaylarının bilgi, beceri, tutum ve değerler açısından mesleğin gerektirdiği nitelikleri kazanma açısından daha etkili bir biçimde desteklenebileceğini düşünmekteyiz.

Meslek öncesinde yüksek nitelikli bir öğretmen yetiştirme ve uyum sürecinin yanında öğretmenlik mesleğine en uygun kişilerin yöneltmesi ve adayların içerisinde mesleğe en uygun olanların seçilebilmesini sağlamak da son derece önemlidir. Bu kapsamda, adayların yalnızca çoktan seçmeli testler ile ölçülebilecek bilgilerinden ziyade mesleğe ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değerlerin bütününe ilişkin değerlendirme yapabilecek yeni bir model üzerinde çalışmaktayız. Bu model ile içinde adayın ders anlatma becerisini ölçen mülakatı da barındıran çoklu veri kaynağına dayalı bütüncül bir değerlendirme süreci tasarlamaktayız. Bu veri kaynakları içerisinde adayların geçmiş akademik yaşantıları, sosyal ve toplumsal çalışmalara sağladığı katkılar, yükseköğretim sürecinde öğretmenlik uygulaması derslerinde gösterdikleri performans, mesleki deneyimleri gibi mesleğe uygunluk hakkında fikir verebilecek çok sayıda unsura yer vermeyi planlamaktayız. Böylelikle bir yandan öğretmen olmayı arzulayan adaylar için bütüncül bir gelişimi teşvik ederken bir yandan da öğretmenlik mesleğine her yönüyle en uygun olanları seçmeyi amaçlamaktayız. Mesleğe kabul aşamasında önemli noktalardan biri de adaylık sürecidir. Ne kadar yüksek nitelikli eğitim alınmış olursa olsun mesleğe başlangıç aynı zamanda yeni bir öğrenme sürecinin de başlangıcıdır. Bu süreçte aday öğretmenler ne kadar iyi desteklenirse öğrenme süreci de o kadar başarılı olmaktadır. Bunun için adaylık döneminde yetiştirme bizim çok önem verdiğimiz bir husustur. “İnsan insanın gölgesinde yetişir.” düsturuyla adaylarımızı alanında temayüz etmiş iyi örnek teşkil eden deneyimli öğretmenlerimizle buluşturarak onların rehberliğinde yetiştirmeyi önemsiyoruz. Önümüzdeki dönemde aday öğretmen ve danışman öğretmenin daha fazla iş birliği geliştirmesini sağlayacak belirli tedbirler almayı, adaylara mesleki gelişimlerini sürdürme noktasında daha geniş olanaklar sunmayı planlamaktayız.

Her meslek grubunda olduğu gibi öğretmenler de meslek öncesinde ne kadar iyi eğitim almış olursa olsun ortaya çıkan

Öğretmenlerin mesleki gelişiminde nitelik ve niceliği artırmak için okulların birer öğrenme topluluğu olarak değerlendirildiği ve desteklendiği, planlı, iş birliğine dayalı, iş yaşantıları ile bütünleşmiş, erişilebilir, sürdürülebilir, izlenebilir ve mesleki uygulamalar ile bütünleşik bir model geliştirmek üzere çalışmalara devam etmekteyiz.

yenilikler, sürekli mesleki gelişimi zorunlu kılmaktadır. Bunun için öğretmenlerimizin mesleki gelişimlerini; klasik hizmet içi eğitim yönteminden ziyade, dünyadaki gelişmeler ve ülke önceliklerini dikkate alarak günümüzün şartlarına uygun biçimde teknolojinin de sunmuş olduğu imkânlardan yararlanarak her geçen gün geliştirmekteyiz. Öğretmenlerin mesleki gelişiminde nitelik ve niceliği artırmak için okulların birer öğrenme topluluğu olarak değerlendirildiği ve desteklendiği, planlı, iş birliğine dayalı, iş yaşantıları ile bütünleşmiş, erişilebilir, sürdürülebilir, izlenebilir ve mesleki uygulamalar ile bütünleşik bir model geliştirmek üzere çalışmalara devam etmekteyiz. Önceliğimiz yerel düzeyde kapasitenin geliştirildiği, kalite ölçütlerine dayalı olarak izleme ve değerlendirmenin etkin bir biçimde sürdürüldüğü, öğretmenlerimizin ihtiyaçlarının esas alındığı, erişilebilir bir modeli hayata geçirmektir. Öğretmenlik mesleğinin niteliğini yükseltebilmek, öğretmenlerin kendi mesleki gelişimlerini önemsemeleri

ve bunlara etkin katılımlarıyla yakından ilişkilidir. Bu bağlamda öğretmenlerin kendilerini yenilemelerinde dışsal faktörler kadar içsel motivasyon da son derece önemlidir. Tüm meslek gruplarında olduğu gibi kariyer gelişimi; öğretmenleri mesleklerini en iyi biçimde yapmaya teşvik etmek, çalışma azimlerini pekiştirmek ve iş doyumlarını artırmak konusunda çok önemlidir. Bu anlayışla öğretmenlerimizin kariyer gelişimlerini desteklemek açısından Bakanlığımızca başlatılan süreç oldukça kıymetlidir. Bununla birlikte öğretmen; eğitimsel, yönetimsel ve bakanlık bünyesindeki diğer kariyer pozisyonlarına kendi niteliklerine uygun olarak yükselmesini destekleyecek gerek dikey gerekse yatay kariyer basamaklarını içeren bir yapıyı hayata geçirmeyi amaçlıyoruz.

Öğretmenlik mesleğinin niteliğini geliştirme bağlamında attığımız tüm bu adımların dayanağını teşkil edecek olan ve Millî Eğitim Bakanlığının en üst düzey danışma kurulu mahiyetindeki Millî Eğitim Şûralarında yarım yüzyılı aşkın süredir dile getirilen öğretmenlik mesleğinin de müstakil bir kanunu olması düşüncesi Bakanlığımızca önemsenen konulardan biridir. Bu kapsamda; 2022 yılında yürürlüğe giren Öğretmenlik Meslek Kanununu, bugüne kadar gelen tüm eleştirileri de dikkate alarak; öğretmenlik mesleğini taçlandırarak, mesleğin niteliği ve toplumsal statüsünü güçlendirecek ve içerik açısından da öğretmenlerin beklentilerini karşılayacak şekilde yeniden ele alacağız.

Sonuç olarak belirtmeliyim ki, nihai amacımız; gücünü kendi köklerinden alan, bedensel, zihinsel ve manevi açıdan bütünsel olarak gelişmiş, sağlıklı bir şahsiyet gelişimi gösteren, kendisine, ailesine ve insanlığa karşı sorumluluk bilincine sahip medeniyet kurucu nesiller yetiştirmektir. Bu amaca erişme konusunda en büyük gücümüz öğretmenlerimizdir. Maarif davamızın cefakâr kahramanları olan öğretmenlerimizin bu kutsal görevlerini en güzel biçimde yerine getirebilmeleri için her aşamada desteklenmeleri önümüzdeki süreçte en temel önceliğimiz olmaya devam edecektir.

DOSYA

Öğretmen Eğitimi ve Yeterlikleri

Öğretmen, eğitim öğretim sürecinin taşıyıcısıdır.

Tarih boyunca da bu böyle olmuştur. Son 20-30 yıl içerisinde baş döndürücü bir hızla ortaya çıkan gelişmeler, kentleşme ve buna bağlı olarak ekonomi ve istihdam alanında yaşanan büyük dönüşüm, teknolojideki ilerlemeler, dijitalleşme ve yapay zekâ alanında gelinen aşama, öğretmenlerin klasik dönemdeki rolünü tartışılır hale getirmiştir. Bunun sonucunda eğitim süreçlerinde öğretmenin rolü üzerine yeni düşünceler ortaya atılmış, öğretmen nitelikleri ve becerilerinin yeni şartlara uygun hale getirilmesi eğitim dünyasının en fazla tartıştığı konulardan biri haline gelmiştir.

Uluslararası Maarif Dergisi 13. Sayısıyla, günümüzde öğretmen niteliklerinin neleri kapsamaması gerektiği ve öğretmen eğitiminin beceri ve yeterlilik anlamında bu nitelikleri nasıl sağlayabileceği konularında okurlarını düşünmeye davet ediyor

Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili

Sınıfının Kahramanı Olabilmek...

Öğretmenliği sadece çalışma boyutu ile görmemek gerekir. Bu, yalnızca hayatın idamesi için yapılan kısmı ifade eder. Önemlidir, itibarî boyutu ve rasyonel tarafı vardır ancak sadece bu boyutuna bakarak öğretmenlik bir meslek olarak tercih edilmez, bundan da başarı hikayeleri çıkmaz.

Eğitimde bütün iyileştirmeler öğretmen üzerinden görünür hale gelir. Sağlıklı gelişme ve ilerleme budur. Sınıfının kahramanı olması beklenen kişi de öğretmenin bizatihi kendisidir. Öğretmenin; eğitimi, kültürü, birikimi, donanımı, karakteri, niyeti, aşkı, ideali, müktesebatı, kendini güncellemesi, aidiyeti, azmi, gayreti, zorluklara tahammülü, disiplini ve iletişimi sınıfında kahraman olabilme sonucunu ortaya çıkarmalıdır. Şüphesiz ki bunun ortaya çıkabilmesi için destek anlamında; eğitim sistemi, müfredatı, lojistiği, okul yönetimi, öğrenci, veli tarafı da benzer oranda önem taşımaktadır.

Üstad eğitimci Nurettin Topçu 'Maarif demek muallim demektir, Muallim; insan ruhunun sanatkârıdır' der ve Maarifin merkezine öğretmeni konumlandırır. Duayen tarihçi İlber Ortaylı ise 'Eğitim hakikaten dünyanın en önemli meselesidir, iyi eğitim için de iyi öğretmen gerekir, tarihte de böyle olmuştur. Eğitimin temeli öğretmendir, öğretmen olmadan okul olmaz. Öğretmen iyi ise toplumunu kurtarır. İyi öğretmen bulunamaz ise gelecek kuşaklar da tehlikeye girer' der.

Öğretmenlerin kendilerini peygamberlerin varisi olarak gören bir anlayış içerisinde mesleklerini icra etmesi gerekir. Zira işin maneviyatı önem arz eder. Mesleğin kutsallığından motivasyon üretmek de akılcı bir çıkarımdır ve öğretmenin kendine düşer. Öğretmen-felsefe ilişkisi ise bu çerçevede bir dinamizm kaynağı olarak değerlendirilmelidir.

Öğretmenliği sadece çalışma boyutu ile görmemek gerekir. Bu, yalnızca hayatın idamesi için yapılan kısmı ifade eder. Önemlidir, itibarı boyutu ve rasyonel tarafı vardır ancak sadece bu boyutuna bakarak öğretmenlik bir meslek olarak tercih edilmez, bundan da başarı hikayeleri çıkmaz. Bu kısma ilişkin maddi boyut, istismar konusu yapılmadan eğitimi yönetenler tarafından ülke şartları içerisinde en iyisi yapılarak çözüme kavuşturulmalıdır. Aksi durumda öğretmenin tüccarlığa soyunması veya itilmesi durumu hasıl olur ki her ikisi de eğitim açısından negatif netice verir.

Her meslekte başarı gösterme, kişinin karakteri ile doğrudan ilgilidir. Bu husus öğretmenlikte çok daha fazla önem taşır. Zira öğretmenlik sadece idame-i hayat için yapılmaz. Burada insanlığa ilişkin gerekçeler ve idealler öne çıkar. Öğretmenlik tam bir 'adanmışlık' gerektirir. Kişinin bu yönü var ve kuvvetli ise ücret türünden diğer negatif durumları aşarak başarı hikayeleri yazabilir. Diğer bir deyişle öğretmen, her türlü zorluğu ancak mesleğe ilişkin adanmışlığı ve ideali ile aşabilir. Bu sebeplerle öğretmenliğe ilk adım; karakter uygunluğu ve bunun tespitidir. Meslek aşkı, eğitim ve donanım bundan sonra gelir ve inşa edilir.

Öğretmenlikte eğitim süreci ve programı şüphesiz önemlidir. Öğretmen yetiştiren kurumlar ülke ölçekli ve evrensel düzeyde gerekli donanımı öğretmen adayına kazandırmakla mükelleftirler. Bu süreçte öğrenciyi yetiştiren hoca, kültür, meslek ve alan bilgisi yeterliliğini, öğretmenliğin

ulviyetini, değerlerini, bir ideal çerçevesinde kazandırmalıdır. Daha sonra öğretmen meslekte ustalaşmış olanların yanında kendi tarzını inşa edecektir ve doğru olan da budur. Bir Türk atasözünün ifade ettiği gibi ‘insan, insanın gölgesinde yetişir’.

Öğretmen, mesleğini icra ederken kendi tarzını da inşa eder, zira her bireyin farklılıkları barındıran bir tarz sahibi olması gerekir. Fakat bu süreç içinde en önemli husus; öğretmenin kendini diri ve güncel tutmasını başarmasıdır. Çünkü, öğrencilerin bilgi edinme konusunda yararlanan kaynaklar ve teknoloji kullanımı son hızla ilerlemekte ve değişmektedir. Bu durumda öğretmenin hem alanı ile hem de genel konularla ilgili olarak kendini sürekli güncelleyerek devamlılığını sağlaması son derece önem taşımaktadır. Teknolojiyi kullanma konusunda da stratejik olarak en azından öğrencilerinden geri kalmamasında yarar var.

Öğretmenin mekânı sınıftır, çiftliği orasıdır, buranın kahramanı olacaktır, hikayesini buradan hareketle yazacaktır. Zira, yetişmek üzere kendine emanet edilenler, sınıf dediğimiz mekândadır. Birçok kültürde insan yetiştirmenin kutsal bir boyutu olduğuna inanılır. Burası; duayen eğitimci Nurettin Topçu’nun ifadesi ile ‘kutsal bir mabed gibidir’. Öğretmen bu şekilde bir bakış sahibi olursa, yaptığı işin de kutsallığına inanan bir psikoloji ve aidiyet ile yapar ki ancak ‘maksat böyle hasıl olur’. Eğitimde kutsallığın tonu öğretmenden öğretmene değişir kuşkusuz ancak hiç olmaması da kabul edilemez. Bilindiği üzere eğitim sınıfta başlar ama bu mekânla sınırlı değildir. Eve, sokağa, mahalleye ve topluma sirayet etmelidir.

Öğretmenlikte bireyin zekâ da dahil sahip olduğu potansiyel önemlidir ancak kişinin; adanmışlığı, meslek aşkı, idealize edilebilir oluşu, insan yetiştirmeye yönelik

Öğretmenlik sadece idame-i hayat için yapılmaz. Burada insanlığa ilişkin gerekçeler ve idealler öne çıkar. Öğretmenlik tam bir ‘adanmışlık’ gerektirir. Kişinin bu yönü kuvvetli ise ücret türünden diğer negatif durumları aşarak başarı hikayeleri yazabilir.

aidiyeti bilelim ki bundan daha fazla önem taşır. Zira, öğretmenlik mesleğinin bütün zorluklarına karşı tahammülün kökeni buraya dayanır. Bu nedenle ısrarla vurgulanmalıdır ki öğretmenlik için öncelik karakter uygunluğudur. Bu varsa diğer vasıflar bir şekilde tamamlanır.

Sınıfının kahramanı olabilecek öğretmenin yeterlikleri de önem taşımaktadır. Yeterlilik, yetkinliği ortaya çıkarmalıdır. Eski dönemlerde veli konusu öğretmen açısından bir problem alanı değildi. Ancak modern zamanda şehirleşmenin zirve yaptığı bu dönemde birçok iç-dış faktörün de etkisiyle anne baba yani ebeveyn yani veli, kısaca öğrenci ile aileden kim ilgileniyorsa onu da eğitime dahil etmek ve dikkate almak gerekmektedir. Bu iletişim iyi düzeyde yapılamadığı takdirde burası çözümü güçleşen bir problem alanına dönüşmektedir. İyi ve dengeli bir veli-öğrenci iletişimi ise günümüzde öğretmenin verimini artıran kritik bir unsur haline gelmiştir.

Sınıfının kahramanı olmak sadece sınıfta var olmak değildir, öğretmen sınıfın dışındaki ilgileri de bir şekilde yönetebilmelidir. Diğer bir deyişle öğretmen sınıf dışında da var olabilmelidir. Güçlü iletişimi sayesinde daha fazla iş birliği yapabilmelidir.

Öğretmenin toplumsal itibarı da bütün bunların toplamının bir neticesi olarak ortaya çıkar. Öğretmen, içinde yaşadığı toplumda, sosyal çevrede itibarı yüksek olması gereken bir konumda olmalıdır. Fakat bilmemiz gerekir ki bunun inşasında diğer faktörler kadar öğretmenin kişisel özellikleri, mesleğe olan aidiyeti, gayreti ve öğrencileri ile olan hem başarı endeksli hem de örneklik olma hali bir o kadar önemlidir.

Eğitim teknolojisindeki gelişmeler ve yapay zekâ eğitim alanında fonksiyon üstlenme durumunda olsa da öğretmenin yerini alması en azından yakın vadede mümkün görünmüyor. Bir gerçek var ise, o da yapay zekâ öğretmeni sınıfın dışına itmeyecek fakat kendini güncelleyemeyen, donanımı eksik olan öğretmenin sınıfta, öğrenci-veli nezdinde etkisi azalacaktır. Netice olarak günümüz eğitiminin icrasında teknolojiyi kâbusa dönüştürmemek iyi bir öğretmenin mutlaka yapması gerektir. Öğretmenin yetkinlik açısından yapay zekâ ile ilgili ya-

zılımları kullanabilir olması gerekmektedir. Öğretmen, yapay zekâ ve ölçme değerlendirme ilişkisini iyi kurabilmelidir.

Bir başka önemli husus da eğitim sürecinde olağanüstü durumlar da dahil karşılaşılan tüm zorluklar, adanmış iyi öğretmenle aşılabilir. İyi yönetici kuşkusuz ki önemlidir fakat iyi öğretmen olmadan eksik kalır, düşündüklerini yapmakta zorlanır. Bu durumu küresel Pandemi döneminde bütün dünya deneyimledi. Türkiye ise bölgesel deprem sürecinde daha yakın yaşadı. Öğretmen ve yöneticiler gönüllerini de katarak unutulmaz hikayeler yazdılar.

Sınıfının kahramanı olmak sadece sınıfta var olmak değildir, öğretmen sınıfın dışındaki ilgileri de bir şekilde yönetebilmelidir. Diğer bir deyişle öğretmen sınıf dışında da var olabilmelidir. Güçlü iletişimi sayesinde daha fazla iş birliği yapabilmelidir. Öğretmenin 'koçluk' boyutu, öğrenciye 'akıl hocalığı' yapması, önünü açması, yol göstericiliği, öğrenme ortamları içinse iyi bir 'tasarımcı' olması öğretmenlik başarısı açısından önem taşır.

Diğer taraftan öğrenciler, öğrenme konusunda pasif tüketici kişiler değildir ve öğretmen bunu görendir. Bilgi edinmek işin kolaydır fakat inşa etmek zordur. Öğretmen, öğrenciye daha fazla bilgi öğretmek yerine usûl kapsamında işin derinliğini kavratacak bir yaklaşımı takip etmelidir. Talebeye 'talep' eden hale getirecek olan da öğretmendir. Zira öğrenci öğretmene emanet edilen olarak görülmüştür.

Öğretmenle ilgili diğer bir özellik ise; hazine arayıcısı gibi öğrencinin varlığındaki saklı olan cevheri ortaya çıkarmanın peşine düşmesidir. Şüphesiz ki her sınıfın bir vasatı olur ve öğretmen bu vasatın üzerini ve altını kontrol altında tutar. Özellikle nadir olarak ortaya çıkan vasatın üzerindeki çocukları keşfetmek ve yakın ilgi ile onları işlemesi gerekir. Onları eğitim açısından tatmin noktasına getirebilmek için de kendi imkanları içinde erişemeyeceği mümtaz kişilerle münasebet kurmalarını sağlaması gerekir.

İçerisinde yaşadığı kültüre duyarlı bir öğretmen profiline her zaman ihtiyaç vardır. İdeal olan da; bulunduğu kültürden beslenen, kültürü öğreten, aktaran ve ona saygılı olan bir öğretmen profilidir. Bu durum küresel eğitim yapan kuruluşlar için daha bir önem taşımaktadır.

Diğer taraftan güncel bir problem olarak beliren dijitalleşme ve eğitim teknolojilerinin hızla gelişimi karşısında öğretmenin konumu önemlidir. Sınıfta, öğretmen ve öğrenci arasında teknolojik gelişmelerin dijital bir kaosa dönüşmemesi önem taşımaktadır. Önemli olan; öğretmen ve okulun bu konuda tedbirler geliştirerek bu durumun bir problem alanına dönüşmesini önlemeleridir.

Eğitim bir kamu hizmetidir ancak, okul-veli-öğretmen-öğrenci arasında yapılan basit bir öğrenme faaliyeti değil gelecekte toplumu kucaklayacak ve kuşatacak gerçek bir dünyayı inşa edecek kutsal bir eylemin adıdır. Zira öğretmek ve öğrenmek mukaddes bir eylemdir. Öğretmen de bunun sınıftaki kahramanının adıdır. Yaşadığımız dünyanın hızla dijital hale gelmesi ve yapay zekânın eğitimde ve sınıfta kullanılıyor olması öğretmene olan ihtiyacı sona erdirmeyecektir. Önemli olan öğretmenin bu gelişmeler karşısında bilgi ve donanım olarak kendini güncellemesi ve bu çerçevede kendi rolünü de yenileyerek mesleğini yapmaya devam etmesidir. Öğretmen, yapay zekâ yazılımları ile ilgili sistemleri

kullanabilir olmalıdır. Zira öğretmen açısından yeni gelişmeler her zaman için yeni konumlandırmayı zorunlu kılabilir. Önemli olan; öğretmen, okul ve bir bütün olarak sistemin buna hazırlıklı olmasıdır.

İçerisinde yaşadığı kültüre duyarlı bir öğretmen profiline her zaman ihtiyaç vardır. İdeal olan da; bulunduğu kültürden beslenen, kültürü öğreten, aktaran ve ona saygılı olan bir öğretmen profilidir. Bu durum küresel eğitim yapan kuruluşlar için daha bir önem taşımaktadır.

Öğretmen dışındaki eğitimin tüm bileşenleri, öğretmeni destekleyici yönde rol oynamaları büyük önem taşır. Özellikle öğrenci velisi olarak başta anneler olmak üzere herkesin öğretmenin yanında yer almaları gerekir. Zira eğitimin tüm bileşenlerinin öğretmenin etrafında dinamik bir eğitim ortamı oluşturmaları öğrenci için pozitif bir faktör haline gelir.

Her meslekte olduğu gibi öğretmenlikte de kariyer konusu önemlidir. Bu meslek kendini daimi olarak idealize edilerek yapılabilir ve başarılıdır. Dolayısıyla felsefe olarak öğretmenliğin kariyer hedefi; iyi öğretmen olmaktır. İşin tatmin ve başarı boyutu buradadır. Eğitim sistemi de bu idealize olmayı maddi manevi ödüllendiren ve devamlılığını sağlayan bir iç sistem kurabilmelidir.

Eğitimci Sabri Akdeniz 'eğitim sosyolojisi kişi yetiştirmenin sosyolojisidir' der. Kişiyi yetiştiren de merkezinde öğretmen olmak üzere; okul, eğitim sistemi ve toplumdur. Tarihten gelen bu klasik gidişatın bütün alanlardaki hızlı değişimle birlikte gelecekte nasıl bir şekil alacağı, nereye evrileceği üzerine çeşitli düşünceler vardır ve projeksiyonlar yapılmaktadır. Öğretmenin, okulun, sınıfın, eğitim sisteminin fonksiyon ve konumuna ilişkin değişimler olsa da öğrenci varsa öğretmen de olacaktır. Öğretmenin; yetiştiriciliği, yol göstericiliği, rehberliği bir şekilde bulunacaktır. Önemli olan öğretmenin; değişimlere, yeni durumlara, konumlandırmaya karşı hazırlıklı olması ve kendini güncel tutmasıdır.

Prof. Dr. Semih Aktekin

Türkiye’de Öğretmen Politika Belgeleri ve Öğretmen Nitelikleri

Türkiye’de öğretmen yetiştirmeye ve öğretmenlerin niteliklerini artırmaya yönelik en önemli iki girişim “Öğretmen Strateji Belgesi” ve “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri”nin yayınlanması olmuştur. 2017 yılında yayınlanan ve halen yürürlükte olan bu iki belge yakın dönem öğretmen politikalarını en detaylı analiz edebileceğimiz metinlerdir.

Türkiye’de öğretmen yetiştirme ve öğretmenliği bir ihtisas mesleği olarak güçlendirmeye yönelik uygulamaların tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Fatih Sultan

Mehmet zamanında İstanbul’da Eyüp ve Ayasofya medreselerinde, sıbyan mektebi muallimi olacaklar için diğer dersler yanında **Adab-ı Mubahese ve Usul-i Tedris (Tartışma Kuralları ve Öğretim Yöntemi)** isimli bir ders konmuştur. Tanzimat devrinde açılan Rüştiye okullarına öğretmen yetiştirmek amacıyla İstanbul’da 16 Mart 1848 tarihinde **“Darülmualimin”** adıyla ilk öğretmen okulu açılmıştır (Akyüz, 2021). Cumhuriyet tarihi boyunca da öğretmen nitelikleri ve öğretmen yetiştirme sorunu Türkiye’de eğitimcilerin en önemli gündem maddeleri arasında yer almaya devam etmiştir.

2023 yılı verilerine göre Türkiye’de örgün eğitimde yaklaşık 18 milyon öğrenci eğitim görmektedir ve farklı düzeylerdeki okullarda yaklaşık 1 milyon 100 bin öğretmen görev yapmaktadır. Öğrenciler ve aileleriyle birlikte nüfusun büyük çoğunluğunu doğrudan, ülkenin tamamını ise dolaylı olarak ilgilendiren eğitim sistemi ve bunun uygulama mekânı olan okullarda en önemli faktör tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de öğretmenlerdir. Son yirmi yılda eğitimin her boyutuyla ilgili nitel ve nicel birçok gelişmenin olduğu Türkiye’de öğretmen yetiştirmeye ve

D Öğretmen Eğitimi ve Yeterlikleri

öğretmenlerin niteliklerini artırmaya yönelik en önemli iki girişim “**Öğretmen Strateji Belgesi**” ve “**Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri**”nin yayınlanması olmuştur. 2017 yılında yayınlanan ve halen yürürlükte olan bu iki belge yakın dönem öğretmen politikalarını en detaylı analiz edebileceğimiz metinlerdir.

ÖĞRETMEN STRATEJİ BELGESİ

Öğretmen Strateji Belgesi, 2013 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri, farklı kurumlardan bürokratlar, akademisyenler, siyasetçiler, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, gazeteciler, öğretmenler ve öğrenciler gibi toplumun farklı kesimlerinden geniş bir katılımcı grubuyla düzenlenen çalıştaylar, hazırlanan taslak metinler üzerinde ilgili kurum ve kuruluşların geribildirimleri ile Bakanlıkça yürütülen güncel faaliyet ve politikalar göz önünde bulundurularak oluşturulmuş ve Yüksek Planlama Kurulunca kabul edilerek 9 Haziran 2017 tarihli ve 30091 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Belgede 2017-2023 yıllarını kapsayan eylem maddelerine yer verilmişse de dile getirilen sorunlar ile amaç ve hedeflerin süreklilik arz etmesi nedeniyle belge

güncelliğini korumaya devam etmektedir. Strateji belgesinde öğretmen yetiştirme, geliştirme ve istihdam süreçlerine ilişkin olarak Şekil 1’de görülen altı ana tema belirlenmiş, bu temalarla ilgili 3 ana amaç, bunlarla bağlantılı 8 hedef ve 65 eylem maddesi bulunmaktadır.

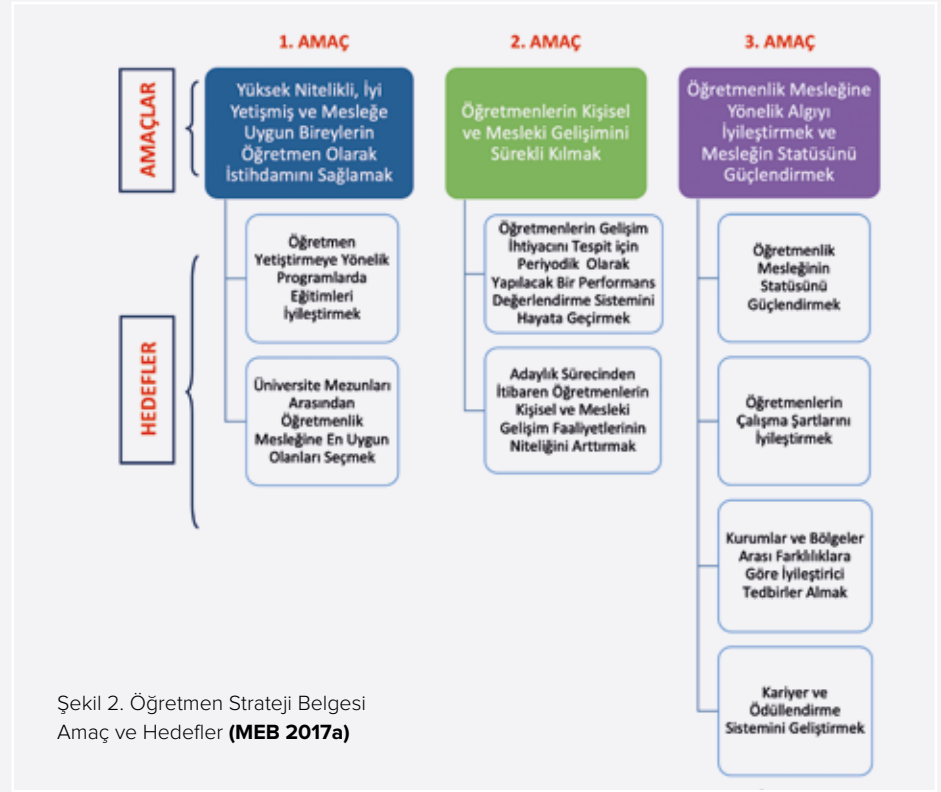
MESLEĞE UYGUN BİREYLERİN İSTİHDAMI

“Yüksek nitelikli, iyi yetişmiş ve mesleğe uygun bireylerin öğretmen olarak istihdamını sağlamak” temel amacı tüm eğitim sistemlerinin de en önemli amaçları arasında yer almaktadır. İlgili literatürde ve güncel popülist söylemlerde ‘en başarılı öğrencilerin öğretmenlik mesleğini seçmesi durumunda eğitimle ilgili sorunların önemli ölçüde çözüleceğine dair bir beklenti vardır. Bu romantik yaklaşımın realitede bir karşılığı bulunmamaktadır. Bugünkü yükseköğretim sisteminde başarılı öğrencileri cezbeden ve hem adayların kişisel ilgi ve becerilerine hem de uzun vadede kariyer planlarına hitabeden birçok yeni meslek dalı bulunmaktadır. Öğretmenlik mesleği tüm dünyada 19. yy.’da ve 20 yy.’ın başlarında az sayıda seçkin kişinin yürüttüğü en saygın mesleklerden biriydi. Ancak günümüze doğru geldikçe karmaşıklaşan teknik ve toplumsal yapı, ekonomik ve bilimsel gelişmeler birçok yeni iş alanının oluşumuna yol açmış ve başarılı öğrencileri cezbeden birçok yeni meslek dalı ortaya çıkmıştır. Birçok mü-

Öğretmen yetiştiren fakültelerde derslerin teorik ağırlıklı olması, staj ve uygulamaların yeterince yapılmaması ve bunların mezuniyette belirleyici rol oynamaması nedeniyle öğretmenlerin mesleki beceri boyutu eksik kalmakta ve bu beceriler çoğu kez mesleğe girdikten sonra edinilmeye çalışılmaktadır.

Şekil 1. Öğretmen Strateji Belgesi Ana Temalar (MEB 2017a)

hendislik dalı dışında, tıp ve hukuk gibi geleneksel iş alanları da saygın konumlarını sürdürmektedirler. Dolayısıyla belgede geçen **'mesleğe uygun bireyler'** ifadesi bilinçli bir tercihtir. Çünkü akademik olarak en başarılı adayların karakteri ve becerisi öğretmenlik mesleğine uygun olamayacağı gibi en başarılı bireylerin sadece öğretmenliğe teşvik edilmesi durumunda üst düzey nitelik gerektiren birçok meslekle ilgili alanlarda hangi öğrencilerin okuyacağı tartışmalı hale gelebilir.

MESLEKİ VE KİŞİSEL GELİŞİMİN SÜREKLİLİĞİ

“Öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimini sürekli kılmak” amacı da tüm dünyada eğitimcilerin en önemli gündem maddeleri arasında yerini korumaya devam etmektedir. Türkiye’de öğretmenlik sürekli yapılan kadrolu bir kamu görevi olduğu için mesleğe dâhil olduktan sonra kişisel ve mesleki gelişimlerin ne şekilde yapılacağı, eksiklik ve ihtiyaçların nasıl tespit edileceği ve mesleğin gereklerini yerine getiremeyenlerle ilgili ne tür tedbirler alınacağıyla ilgili yasal düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Öğ-

retmen yetiştiren fakültelerde derslerin teorik ağırlıklı olması, staj ve uygulamaların yeterince yapılmaması ve bunların mezuniyette belirleyici rol oynamaması nedeniyle öğretmenlerin mesleki beceri boyutu eksik kalmakta ve bu beceriler çoğu kez mesleğe girdikten sonra edinilmeye çalışılmaktadır.

Akademik olarak en başarılı adayların karakteri ve becerisi öğretmenlik mesleğine uygun olamayacağı gibi en başarılı bireylerin sadece öğretmenliğe teşvik edilmesi durumunda üst düzey nitelik gerektiren birçok meslekle ilgili alanlarda hangi öğrencilerin okuyacağı tartışmalı hale gelebilir.

MESLEĞE YÖNELİK ALGININ İYİLEŞTİRİLMESİ

“Öğretmenlik mesleğine yönelik algıyı iyileştirmek ve mesleğin statüsünü güçlendirmek” amacı da OECD belgeleri dahil bu alandaki tüm uluslararası belgelerde öncelik verilen konular arasındadır. Öğretmenlik 19. yy.’da sanayi devrimi ve aydınlanmanın etkisindeki dönemde ve ulus devletlerin kuruluş aşamalarında toplumun elit, aydın, entelektüel sınıfı olma vasfını, 21. yüzyıla birlikte kitlesel bir meslek olma niteliği kazanınca yitirmeye başlamış ve öğretmenin toplumsal öncü rolü daha sınırlı bir hal almıştır. İnsan yetiştirdiği için tüm geleneksel kültürlerde kutsal bir meslek olma vasfını halen korusa da Türkiye’de 1 milyonun üstünde insanın yürüttüğü, kamuda en büyük istihdam alanı oluşturan ve çoktan seçmeli bir sınavla dahil olunan bu mesleğin geçen yüzyıldaki seçkin rolünün aynen devam etmesini beklemek gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır. Öğretmenliğin kutsal bir meslek olduğunu sürekli vurgulamak ve öğretmenlerden her konuda fedakârlık beklemek de öğretmenliğin rol ve sorumluluklarıyla ilgili gerçekçi olmayan toplumsal

Tablo 1. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri (2017b)

A Mesleki Bilgi	B Mesleki Beceri	C Tutum ve Değerler
A1 Alan Bilgisi	B1 Eğitim Öğretimi Planlama	C1 Millî, Manevi ve Evrensel Değerler
Alanında sorgulayıcı bakış açısını kapsayacak şekilde ileri düzeyde kuramsal, metodolojik ve olgusal bilgiye sahiptir.	Eğitim öğretim süreçlerini etkin bir şekilde planlar.	Millî, manevi ve evrensel değerleri gözetir.
A2 Alan Eğitimi Bilgisi	B2 Öğrenme Ortamları Oluşturma	C2 Öğrenciye Yaklaşım
Alanının öğretim programına ve pedagojik alan bilgisine hâkimdir.	Bütün öğrenciler için etkili öğrenmenin gerçekleştirilebileceği sağlıklı ve güvenli öğrenme ortamları ile uygun öğretim materyalleri hazırlar.	<i>Öğrencilerin gelişimini destekleyici tutum sergiler.</i>
A3 Mevzuat Bilgisi	B3 Öğretme ve Öğrenme Sürecini Yönetme	C3 İletişim ve İş Birliği
Birey ve öğretmen olarak görev, hak ve sorumluluklarına ilişkin mevzuata uygun davranır.	<i>Öğrenme ve öğretme sürecini etkili bir şekilde yürütür.</i>	<i>Öğrenci, meslektaş, aile ve eğitim diğer paydaşları ile etkili iletişim ve iş birliği kurar.</i>
	B4 Ölçme ve Değerlendirme	C4 Kişisel ve Mesleki Gelişim
	<i>Ölçme ve değerlendirme, yöntem, teknik ve araçlarını amacına uygun kullanır.</i>	<i>Öz değerlendirme yaparak, kişisel ve mesleki gelişimine yönelik çalışmalara katılır.</i>

beklentilere yol açmakta ve zaman zaman da hayal kırıklıklarının kaynağı olmaktadır. Özellikle toplumsal statü ve özlük haklarıyla ilgili eleştiri ve beklentiler sık sık gündeme gelmektedir. Mesleklerin saygınlığını alan maaş üzerinden tespit etmek ve başka mesleklerle gerçekçi olmayan karşılaştırmalar yapmak yerine öğretmen niteliğini artırarak entelektüel anlamda toplumun önde gelen ve çağın gerektirdiği niteliklerle donanmış bir meslek grubu olmasına dönük tedbirler

almak gerekmektedir. Bu noktada öğretmen yeterliklerini geliştirmeye ilgili çalışmalar önem kazanmaktadır. Öğretmen yeterlikleri, öğretmenlerin “mesleklerini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olmaları gereken bilgi, beceri, tutum ve değerler” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2017b). Farklı ülkelerde öğretmen standartları ve öğretmen yeterlikleri adı altında çeşitli belgeler yayınlanarak mesleğin nitelikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Türki-

Tablo 2. Öğretmen Yeterliklerinin Kullanım Alanları (MEB, 2017b)

Politika
• Öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesi
Hizmet-öncesi Eğitim
• Hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarının hazırlanması ve geliştirilmesi
Öğretmen Seçimi
• Öğretmen adaylarının, mesleğe girişte seçme süreçlerinin (uygulama, KPSS vb.) yapılandırılması
Hizmetiçi Eğitim
• Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının planlanması
Mesleki Gelişim
• Öğretmenlerin kendilerini tanıması ve kariyer gelişimlerini planlayıp gerçekleştirilmesi
İş Başarımı
• Öğretmenlerin iş başarımlarının değerlendirilmesi

ye’de de 2000’li yıllar boyunca YÖK ve MEB tarafından öğretmen yeterlikleriyle ilgili birçok çalışma yapılmış ve 2017 yılında Öğretmen Yeterlikleri belgeleri güncellenerek ‘Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri’ belgesi yayınlanmıştır.

Uluslararası gelişmeler yanında Türkiye’nin kendi tarihsel ve kültürel özellikleri de göz önüne alınarak hazırlanan bu belgede “mesleki bilgi”, “mesleki beceri” ve “tutum ve değerler” olmak üzere birbiriyle ilişkili ve birbirini tamamlayan üç yeterlik alanı ile bunlar altında yer alan 11 yeterlik ve bu yeterliklere ilişkin 65 göstergeye yer verilmiştir.

Belgede bireysel ve mesleki gelişimine önem veren, öğrencisine insani anlamda değer veren, milli ve manevi değerleri gözetken, çağdaş gelişmeleri takip eden ve en uygun pedagojik yaklaşımlarla mesleğini yürüten bir öğretmen profili tanımlanmaktadır. Alanının temel kuramsal bilgisine, içerik bilgi-

sine, alan öğretim programı bilgisine, genel pedagojik bilgiye, öğretim programının amaç, strateji, yöntem ve teknik bilgisine, eğitim sistemi bilgisine, eğitim hedefleri, değerleri, tarihi ve felsefi temelleri bilgisine ve pedagojik alan bilgisine hâkim bir öğretmen profili istenmektedir. Öğretmen, tüm öğrenciler için etkin öğrenmenin gerçekleştirilebileceği, araç gereç ve materyallerin etkin bir şekilde kullanılabileceği güvenli öğrenme ortamları hazırlamakla mükelleftir. Milli, manevi ve evrensel değerleri benimseyen öğretmenin öğrencilerin bu değerleri kazanabilmesi, olumlu davranışlar geliştirebilmesi için rehberlik etmesi beklenmektedir. Öğretmenin, kendisini eleştirel bir yaklaşımla analiz ederek öz değerlendirme yapması, kişisel ve mesleki gelişimini sağlayıcı faaliyetlerde bulunması da yeterliklerin hedefleri arasındadır (MEB, 2017b).

Söz konusu yeterlik belgesinin etkili olabilmesi için öncelikle ilgili göstergelerin Tablo 2’de ifade edilen alanlarda etkin olarak kullanılması gerekmektedir.

Öğretmen Strateji Belgesi ve Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, OECD, UNICEF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlarca hazırlanan benzer metinlerde yer alan birçok hedef ve kriterlerle benzer

özellikler taşımaktadır. Bu belgelerin yayımlandığı 2017 yılından bugüne belgelerdeki bazı amaçlara ulaşıp gerekli düzenlemeler yapılmakla birlikte bazı eylem maddeleri henüz uygulamaya geçirilememiştir. Öğretmen Strateji Belgesinde yer alan ‘Öğretmenlik mesleğine girişte adayların psikomotor ve duyuşsal becerilerini de göz önüne alan, çoklu veri kaynağına dayalı değerlendirmeyi esas alan bir istihdam sistemi oluşturmaya’ yönelik eylem maddesi henüz hayata geçirilememiştir. ‘Öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaçlarının belirlenmesi, mesleki gelişim çalışmalarının izlenmesi, yönlendirilmesi ve değerlendirilmesine yönelik, çoklu veri kaynağına dayalı değerlendirme yaklaşımı çerçevesinde bir performans değerlendirme sistemi geliştirilmesi’ maddesi de hem ilgili sendikalardan gelen eleştiriler göz önünde bulundurularak hem de tüm kamu personelin kapsayan bütüncül bir performans değerlendirme sistemi geliştirilemediği için uygulamaya geçirilememiştir.

Öğretmen niteliklerinin belirlenmesi ve buna uygun öğretmen yetiştirme sistemi geliştirmek sadece Milli Eğitim Bakanlığının sorunu olmayıp dünyadaki siyasi, teknolojik, bilimsel, ekonomik, sosyolojik, kültürel vb. tüm alanlardaki değişimlerden etkilenen ve

sürekli güncellenip geliştirilmesi gereken bir alandır. Dijitalleşmenin getirdiği yeni pedagojik yaklaşımlar ve öğrenme biçimleri, dünyanın farklı yerlerindeki savaşlar, işgaller ve ekonomik gerekçelerle gelişmiş ve güvenli ülkelere ortaya çıkan göç dalgaları ve bu ülkelerde farklı ülke ve kültürlerden gelen göçmen öğrenci sayısının artması, modern yaşam biçiminin sonucu olarak öğrencilerin aileleriyle daha az vakit geçirmesi vb. birçok faktörün etkisiyle öğretmenlerden beklentiler değişmekte ve sınıflarda buna uygun becerilere ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretmen yeterliklerinin öğretmenlerin kapsayıcı anlayışa uygun, kültürel farklılıkların ve bireysel ihtiyaçların farkında, dijital yeterliklerle donanmış, yeni gelişen sorun alanlarına yönelik çözüm üretecek entelektüel birikim ve öz güvene sahip olacak şekilde yetiştirilecekleri, gelişen ihtiyaçlara göre esnek bir anlayışla sürekli güncellenip geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Yahya. 2021. Türk Eğitim Tarihi: M.Ö. 1000-M.S.2021. Ankara.
 MEB. 2017a. Öğretmen Strateji Belgesi. Ankara.
 MEB. 2017b. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri. Ankara.

Dr. Öğr. Üyesi Erol Sungur

Kültürel Kod ve Olguların Öğretmen Niteliklerine ve Potansiyellerine Ket Vurması

Öğretmene yüklenen mesuliyet ve ondan beklenen rol geleneksel iken, öğretmenin bu mesuliyetin verdiği yetkileri kullanması modern bir perspektifle ele alındığı için öğretmen, “yetersiz yetkili” konumunda kalmaktadır. Böyle bir ortamda; öğretmenin istendik ve beklendik nitelikleri oluşturmaması, bu nitelik ve potansiyeli gerekli alıcılara aktarmaması, “masalsı bir ütopyaya” dönüşmektedir.

Ö

ğretmenin değerli ve öğretmenliğin kutsal bir meslek addedilmesi; okumak, yazmak, bilmek, ilim gibi eğitimle ilgili birçok kavramın önemsendiği geleneksel dönemlerde daha muteber olmuştur. Gelenekselden modern topluma geçişte pek çok disiplindeki değişim gibi modernitede öğretmenin sanatsal yönü ve bütüncül şekilde eğitime ve öğretme niteliği de giderek önemini kaybetmiş ve öğretmenin daha çok bilgili olma yönü ağırlık kazanmıştır [1].

Bu durum; kendini dinî, ahlâkî ve dünyevi bir yeterlilik ve bütünlük içinde inşa eden öğretmeni ve öğretmenliği; geleneksel ve modern, dinî ve seküler, ideal ve ideoloji gibi birçok dikotomik ve diyalektik tartışmanın içine itmiştir. Bu kavram yumakları içinde siyasal ve ideolojik, kültürel ve ekonomik, yerel ve küresel birçok sorun ve tartışma, öğretmenlerin niteliklerinin ve potansiyellerinin beklendik ve etkili derecede ortaya çıkmasını engellemektedir. Bu engellerin bir kısmı toplumsal alışkanlıklarla ilgilidir, bir kısmı da neoliberal ve kapitalist küresel piyasanın etkisiyle ortaya çıkan anlayışlarla ve yaşam tarzlarıyla ilişkilidir.

BAZI SİYASİ VE İDEOLOJİK ÇATIŞMALAR

Geleneksel değerlerin açık veya gizli bir şekilde toplumsal yapıda varlığını sürdürüyor olması, geleneksel ile modern arasındaki çatışmayı ve belirsizliği beraberinde getirmektedir. Bu çelişki, velilerin ve toplumun günümüzde öğretmenden ne bekledikleri sorunsalını bir hayli karmaşıktır. Toplumun kültürel kodunda geleneksel ve

D Öğretmen Eğitimi ve Yeterlikleri

Toplumun kültürel kodunda geleneksel ve bütüncül bir kimliğe sahip öğretmenlik ile modernizmin beklediği aklı önceleyen ve seküler öğretmenlik yaklaşımlarındaki farklılıklar, veli ve toplumun taleplerinin karşılanmasını engellediği gibi sonu gelmeyen hizipçi ve çatışmacı bir toplumsal yapıyı doğurmaktadır.

bütüncül bir kimliğe sahip öğretmenlik (dindar, ahlaklı, terbiyeli vs. özelliklerin bir arada olması) ile modernizmin beklediği aklı önceleyen ve seküler öğretmenlik yaklaşımlarındaki farklılıklar, veli ve toplumun taleplerinin karşılanmasını engellediği gibi sonu gelmeyen hizipçi ve çatışmacı bir toplumsal yapıyı doğurmaktadır.

Öğretmenin her konuda sahip olduğu inançların ve dünya görüşünün eğitim öğretim sürecinde önemli bir rol oynadığı eğitim dünyasının kabulleri arasındadır. Mesela tüm öğretmenler işleri, öğrencileri, konu alanları, rolleri ve sorumluluklarıyla ilgili değişik inançlara sahiptir. Bu inançlar, öğretmenin bireysel olarak algılarında, yorumlarında ve yargılarında etken olduğu gibi okul, sınıf ve tüm eğitim öğretimle ilgili eylemlerini de etkileyip yönlendirme gücüne sahiptir. Fakat siyasî tarafgirlik ve ideolojik bağnazlığın bu inançların önüne geçmesi ülkenin dinamik-üretken gücü ve nitelikli zamanının boşa harcanmasına yol açmaktadır. Bundan en çok etkilenen unsur da öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişkidir^[2]. Örneğin Sennett, eğitimi yönlendirmede gücü elinde bulunduran yeni küresel üretim sisteminin ve bu sisteme entegre olmuş siyasetçinin anlayışını ve bu anlayışın doğurduğu temel hatayı şöyle ifade etmektedir:

“Bütün insanlar bir şeyi iyi yapmanın verdiği tatmini yaşamak ve yaptığı şeye inanmak ister. Ama yeni düzen iş, eğitim, siyaset alanlarında bu arzuyu tatmin etmez, edemez. Yeni iş dünyası, bir şeyi o şeyin kendisi için iyi yapma arzusunun bir insanın yaşantısında yıllar ya da on yıllar içinde kök salmasına izin vermeyecek kadar hareketlidir. İnsanları hareketli işler için eğiten eğitim sistemi derine inme yerine kolaylığı tercih eder. Siyasi reformcu, yeni kültürü özel kurumlarda taklit ederek, yaptığı şeyle övünen ve onu sahiplenen bir zanaatçıdan çok, sürekli yeni şeyler arayışında olan bir tüketici gibi davranır.”^[3]

Toplum ve eğitim açısından, öğretmenlerin nitelik ve potansiyellerinin istendik yararlılığa ulaşamamasında birçok neden sayılabilir. Ancak bu konuda en etkin ve sorumlu kurumun, siyaset ve bürokrasi olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle eğitim ve öğretmenler üzerindeki siyasî manevralar, problemlerin çözülmesinden ziyade sorunları artırmaktadır. Bu olgu, sadece Türkiye için değil, dünyanın diğer ülkeleri için de söz konusudur. Giddens bu durumu şöyle açıklamaktadır:

“Okullardaki ve üniversitelerdeki birçok öğretmen, her şeyden önce, tam bir eğitim ver-

meyi gözetirken, siyasetçiler ve işverenler, eğitimin ve mesleki öğrenimin ülkenin ekonomik profili ve işgücü gereksinimiyle uyumlu hale getirilmesine çalışırlar. Bununla birlikte, hızlı ve ekonomik bir teknik değişimin yaşandığı günümüzde, eğitim sisteminin öncelik tanıdığı şeyler ile mesleki fırsatların elde edilebilirliği arasında her zaman pürüzsüz bir örtüşme olmamaktadır.”^[4]

Bu sonucun ortaya çıkmasındaki temel neden, eğitimin çoğu ülkenin hükümet ve iktidarı için “siyasal bir savaş alanı olma özelliği” taşımasıdır. Bu olgu, geçmişte olduğu gibi günümüzde de varlığını sürdürmektedir^[5]. İktidarı elde eden her siyasî erk, kendi ideolojisi ve eğitim politikaları doğrultusunda bir vatandaşlık bilinci oluşturmaya kalktığı için eğitim kurumu, bir yapboz tahtasına dönüşmektedir. Böyle bir siyasî kültürün içinde öğretmenden üst sınırlı nitelikler beklemek, diğer anlamda öğretmenden âdeta süper insan ve kahramanca bir değişimin sonucunun beklenmesi, ütöpik hatta postmodern bir ifadeyle fantazmagorik bir ironidir^[6].

TEKNOLOJİ, EKONOMİK GÜÇ VE ÖZGÜRLÜĞÜN GETİRDİĞİ DEĞERBİLMEZLİK

Kültürlenme araçları değiştikçe, hakikati anlama ve hakikati anlayış araçları da değişmektedir. İnsanlık geçmişten günümüze sözden yazıya, yazıdan görsele doğru bir paradigma değişimi yaşamıştır. Bu yüzden çağımızda muteber gerçeklik, görselliğe indirgenmekte ve görsellik gerçekliğin yerini alan bir hipergerçekliğe dönüşmektedir. Konumunu görselliğe kaptıran tüm gerçeklikler gibi eğitim, bilgi, okul, öğretmen, öğrenci vs. unsurların dünyası; küresel ve geç kapitalist piyasa kuralları, tüketim edimleri, gösteriş ve eğlence gibi postmodern perspektiflerin hegemonyası altında ancak yaşam şansı bulabilmektedir.

Bireysel özgürlüğün âdeta diğer bireylerin hak ve özgürlüklerini görmezden gelince-

Özellikle eğitim ve öğretmenler üzerindeki siyasi manevralar, problemlerin çözülmesinden ziyade sorunları artırmaktadır. Bu olgu, sadece Türkiye için değil, dünyanın diğer ülkeleri için de söz konusudur

eğitim ve öğretiminin içinde bulunduğu en ilginç paradokstur. “Bana bir harf öğretmenin kırk yıl kölesi olurum” anlayışından, kutsal kabul edilen eğitim mekânlarında öğretmenlerin darp edilmeleri gibi çeşitli şiddet olaylarının gerçekleştiği bir konuma gelinmiştir. Baudrillard bu tarz bir çelişkiyi; “bilgi ve iktidar, bolluk toplumunun az bulunan iki önemli ögesi haline gelmiştir.”^[7] şeklinde ifade eder. Türkiye’nin yakın zamanda yaşadığı pandemi ve deprem gibi felaketler sebebiyle eğitimin aksaması ve uzaktan eğitimin öğretmenlerin yerini tam anlamıyla dolduramaması, öğretmene olan ihtiyacın kolayca ortadan kalkmayacağını ispatlayan birer sosyal gerçekliktir.

KÜRESEL ÖLÇEKTEKİ SIRADANLAŞMA VE YÜZEYSELLEŞME

Geçmiş dönemler göz önünde bulundurulduğunda okuma yazma bilen insanların sayıca az olduğu, kitaba ulaşmanın zahmet ve parasal güç gerektirdiği sosyal şartlarda bilmenin, eğitimin ve öğretmenin ciddi bir değer olduğu çoğunluğun kabulüdür. Fakat Sennett, günümüzde birçok kurumun yanında eğitim kurumunun da insanları tatminsizliğe sürüklemesinin temel mantığını bir köksüzleşme, yüzeyselleşme ve hızlı tüketim kavramları merkezinde ele almaktadır.

sine kutsallaştırılması, bireyin perspektifinin mutlak ve tek gerçeklik kabul edilmesi, kimsenin “ben”e kural koyma hakkı yoktur” gibi anlayışların hâkimiyeti, öğretmenden beklenen nitelikli insan ve birey yetiştirme çabasının sonuçsuz kılmaktadır. Böyle bir panorama-maya sahip olduğumuz toplumda bireyler; kendi kimliklerini, statülerini ve saygınlıklarını ekonomik güç (para), siyasî ayrımcılık, hâkimiyetleri altındaki nesnelere ve tüketim üzerinden göstermekte ve kendi bireysel “özne”liklerini dokunulmaz kabul etmektedirler. Hiçbir düşünsel, fikrîsel çaba sarf etmeden en yüksek notu veya mevkiyi hak ettiğini dü-

şünen hedefsiz, ilkesiz ve şımartılmış öğrenci; cahillik ve kabalığını kanuni bir hak zannedilen veli; hukuki statüsünü bir baskı aracı olarak kullanmaya çalışan bürokrat ve siyaset adamı; farklı toplumlarda sık rastlanabilen tiyolojilerdir.

Ayrıca multimediyatik kitle iletişim araçları vasıtasıyla hızlı ve sınırsız bir şekilde bilgiye ulaşmanın; öğretmene olan ihtiyacı ortadan kaldırdığı/kaldıracağı söylemi, öğretmene duyulan saygı ve hürmetin azalmasında etken olduğu gibi öğretmenlerin niteliklerini ortaya çıkaracak şevkin kırılmasında da etkindir. Bu durum günümüzün

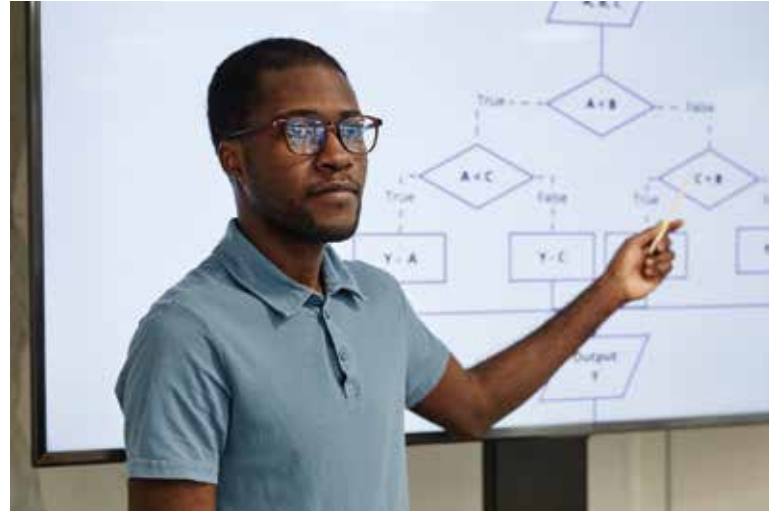
D Öğretmen Eğitimi ve Yeterlikleri

Benzer şekilde Postman; çağımızın ciddi, anlamlı ve yaratıcı tüm niteliklerinin eğlenceye kurban gittiğine dikkat çekerken, bu listede öğretmenleri sayması bir hayli dikkat çekicidir. Üstelik bu sadece Amerikan toplumunun değil, küreselleşme vetiresiyle neredeyse tüm toplumların bir problemi haline dönüşmüştür. Günümüz eğitim alanlarında ve okullarda, öğrencileri ciddi eylemlere yönelten veya yönlendirmeye çalışan öğretmenlerin sıkıcı bulunması bir anlamda çağın anlayışıyla ilgilidir. Eskinin yüzeysel ve bayağı görünen davranışları çağımızda, “öznel seçimin yüceliği” vasıtasıyla meşru bir zemine oturtulur. Bu yüzden “Yale’deki İngiliz Edebiyatı öğrencileri, bir okuma parçası seti olarak New Haven telefon rehberini talep edebilir ve fakülte de bunu onaylar.”^[8] Fakat bu anlamsızlıkta sorumluluk, gözlemlenene yani öğrenciye değil, gözlemciye yani öğretmene yıkılır. Sonuçta ise akıl, teolojik ve ahlâkî ilkeler gibi bütün ciddi şeyler, epistemolojik bir kopuş yaşar.

Artık kimin öğretmen, kimin öğrenci rolünü oynadığı, kimin aktarılabilecek bilgiye sahip kimin alıcı konumunda olduğu kestirilemeyen, hangi bilginin aktarılmaya değer olup olmadığı, aktarılmaya değer bilgiye kimin karar verdiğine dair bir muamma ve kaos durumu söz konusudur. Böylesi kaotik bir durumu Cornelius Castoriadis şöyle tanımlar:

“Kent duvarları, kitaplar, gözlükler, olaylar eğitir; ama artık bunlar genellikle kullanıcılarını yanlış eğitiyor. Yunan trajedilerinin oynanması sırasında Atinalı yurttaşların (kadınlar ve köleler dahil) aldıkları dersleri, günümüzde Hanedan ya da Perdue de vue^[9] filmlerinin izleyicisinin tükettiği bilgi türüyle karşılaştırmamız.”^[10]

Hâlihazırda, çağın paradigmasıyla salt bilgi ve aklı öne çıkaran ve bu unsurlarla donanmış öğretmen tipolojisinin idealize edildiği gözlemlenmektedir. Özellikle usta-çırak ilişkisi şeklindeki şifahi gelenek yerine bilgi ve teknolojinin öğretilmesi öncelenmiş, bu öğretim sürecinde insani duygular, vasıflar ve yaratıcılık makineleşmenin gerisinde kalmıştır. Öğretmen bir makineye, öğrenciler de makinenin ürettiği yeni makinelere

Günümüz eğitim alanlarında ve okullarda, öğrencileri ciddi eylemlere yönelten veya yönlendirmeye çalışan öğretmenlerin sıkıcı bulunması bir anlamda çağın anlayışıyla ilgilidir. Eskinin yüzeysel ve bayağı görünen davranışları çağımızda, “öznel seçimin yüceliği” vasıtasıyla meşru bir zemine oturtulur.

dönüşerek ruh, ahlak, terbiye gibi insani unsurlar, Gilbert Ryle’nin ifadesiyle “makinedeki hayalet” dönüşmüştür. Bu süreçte insanların, velilerin, siyaset ve iş dünyasının yani bir anlamda toplumun öğretmenden beklentisi de kendi çocuklarını modernitenin yaşam biçimlerini tecrübe edebilecek donanımlı birey haline getirmesi olmuştur. Sonuçta öğretmene yüklenen mesuliyet ve ondan beklenen rol geleneksel iken, öğretmenin bu mesuliyetin verdiği yetkileri kullanması modern bir perspektifle ele alındığı için öğretmen, “yetkisiz yetkili” konumunda kalmaktadır. Böyle bir ortamda; öğretmenin istendik ve beklendik nitelikleri oluşturması, bu nitelik ve potansiyeli gerekli alıcılara

aktarması, “masalsı bir ütopyaya” dönüşmektedir. Bu anlamda öğretmenin niteliği ve potansiyeli, yaratıcı bir zekâ ve ruhu ortaya çıkarmaktan ziyade totalleştirici ve tek tipleştirici bir makinenin başlat düğmesine basmaktan ibaret hâle gelmektedir.

KAYNAKÇA

- [1] Mahmut Tezcan. Eğitim Sosyolojisine Giriş. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1981.
- [2] Kürşad Yılmaz -M. Fethullah Tosun. “Öğretmenlerin Eğitim İnançları İle Öğretmen Öğrenci İlişkilerine Yönelik Görüşleri Arasındaki İlişki”. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2/4 (2013), 205-218.
- [3] Richard Sennett. Yeni Kapitalizmin Kültürü. çev. Aylin Onacak. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011.
- [4] Anthony Giddens. Sosyoloji. haz. Cemal Güzel. Ankara: Ayrıntı Yayınları, 2005.
- [5] Anthony Giddens. Sosyoloji. haz. Cemal Güzel. Ankara: Ayrıntı Yayınları, 2005.
- [6] Rüya benzeri, fantastik ve seyirlik bir durumu ifade eden kavram, sürekli tüketmeye eğilimli hale gelmiş insanın allı pullu, şahane bir hayat yaşamasını ifade eder.
- [7] Jean Baudrillard. Tüketim Toplumu. çev. Hazal Deliceçaylı - Ferda Keskin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2012.
- [8] T. J. Winter. Postmodern Dünyada Kibleyi Bulmak. çev. Ömer Baldık - Muhammed Şeviker. İstanbul: Timaş Yayınları, 2006.
- [9] 1990’lı yıllarda moda olmuş Reality Show tarzı program ve filmler. Genelde birbirleriyle teması kesmiş insanları bir araya getiren, kayıpları bulma ve cinayetleri çözmeye gibi konseptleri içeren programlar.
- [10] Zygmunt Bauman. Bireyselleşmiş Toplum. çev. Yavuz Alogan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011.

Prof. Dr. Ömer Bozkurt

Öğretmenlik Felsefesi ve Metodik Öğretmenlik Önerisi

“Öğretmenlik felsefesi” demek en genel manada öğretmenlik alanına felsefi bir yaklaşımla, felsefi bir bakışla veya yöntemle bakmak ve buradan hareketle birtakım önerilerde bulunmak demektir.

Neredeyse bütün dünyada eğitim, öğretim, öğretmen ve öğrenci kavramları felsefe ile ilişkilendirildiğinde akla hep “eğitim felsefesi” kavramsallaştırması gelir. Oysa neredeyse hiç kimse öğretmenliğin yanına felsefe kavramını koymaya cesaret edememiştir. Aslında bu sadece öğretmenlik için de geçerli değildir; çünkü pek çok mesleğin yanında felsefe kavramını bulamazsınız. Bulsanız dahi bu, felsefenin günlük anlamının ötesine geçemez. Gerek felsefenin rasyonel ve sorgulayıcı yönünün onu pervasız davranmaktan alıkoyması, gerekse de ilgili meslek uzmanlarının felsefeye dair kapsamlı bilgiye sahip olmaması bunun sebeplerindedir. Meslek uzmanlarının felsefi bilgi ve algı sorunlarını bir kenara bırakıp felsefenin kendisi açısından olaya baktığımızda, felsefe; fizik felsefesi, matematik felsefesi,

eğitim felsefesi gibi tamlamalara eklenmeyi benimserken, fizikçi/lik, matematikçi/lik, hukukçu/luk, tarihçi/lik ve öğretmen/lik gibi kavramlara eklenmeyi pek uygun görmemiştir. Bunun sebeplerinden biri hukukçu/luk ve öğretmen/lik gibi kavramların tikel özellikte olup bir mesleği ifade ediyor olmasıdır ki felsefe tikellerle pek ilgilenmez, ilgilense dahi bunu tümel bir tarzda yapar. Yine felsefe mesleklerle ilgilense de bunu teorik alanlarından ziyade pratik (etik gibi) alanları üzerinden yapar. Bir sebep de mesleklerin, ilgili olduğu alanın neredeyse en alt alanları olmasıdır. Örneğin varlık ilk alan, eğitim ikincil alan, öğretmenlik üçüncül ve belki de dördüncül alandır. Bu sebepleri felsefi açıdan arttırabilir, ayrıntılandırabilir, dallandırıp budaklandırabilir, sorgulama ve soruşturmalara tabi tutabilir ve nihayetinde kapsamlı bilimsel metinlerle ortaya koyabiliriz.

Bu yazı yazarın şu çalışmasından üretilmiştir. Bkz. Ömer Bozkurt, “Öğretmenliğin Felsefesi”, *Geçmişten Geleceğe Öğretmen ve Öğretmenlik*, Ed. Adem Güneş, Otto Yayınları, Ankara 2020, ss. 79-100.

Öğretmenlik mesleğine felsefi açıdan baktığımızda, “Acaba ‘öğretmenlik felsefesi’ ifadesini kullanmak mümkün müdür, mümkünse mahiyeti ne olabilir?” sorusu ortaya çıkmaktadır. Bunun için “*bir şeyin felsefesi*” denilince akla ne geldiğine bakmak gerekir: “*Bir şeyin felsefesi*” tamlamasının birinci kısmı konuyu veya alanı, ikinci kısmı yani “felsefesi” kavramı ise bakış açısı (meta karakter) ve bu bakış açısı üzerinden bir üretim eylemini (normatif karakter) işaret eder. Felsefenin bakış açısı veya meta karakteri daha ziyade metotla ilgili olup, sorgulama, soruşturma, betimleme, belirleme, tanımlama, tasnif etme ve sorunları ortaya koymayı ifade eder. Felsefenin üretim eylemi olan normatif karakteri ise felsefenin meta karakteriyle ortaya konmuş olan sorunlara çeşitli çözüm önerileri sunmayı ifade eder. İster meta ister normatif açıdan olsun, felsefe bir şeye ontoloji, epistemoloji, etik, aksiyoloji vs. gibi pek çok disiplin ve bunların içerikleriyle bakar. Öyleyse “Öğretmenlik felsefesi” demek en genel anlamda öğretmenlik alanına felsefi bir yaklaşımla, felsefi bir bakışla veya yöntemle bakmak ve buradan hareketle birtakım önerilerde bulunmak demektir.

Bu bağlamda öğretmenlik felsefesi şu sorunları ele almaktadır: Öğretmenlik felsefesi nedir, nasıl tanımlanabilir? Öğretmenliği bir meslek olarak değerlendirmek doğru mudur? Öğretmenlik formel bir mesleğe sığdırılabilir mi? Öğretmenliğin yapılan tanımları ne kadar isabetlidir? Yepyeni bir öğretmenlik tanımı yapmak mümkün müdür? Öğretmenlik mesleği için yeterlik kavramı kullanılabilir mi? Öğretmen yeterlikleri hangi ölçütlerle belirlenmelidir? Bu yeterlikler hangi zemin üzerinde tartışılabilir? Öğretmen bir eğitim felsefesine tabi

Maaş alma kaygısı ve memur zihniyetiyle, mesleğin ruhuna uygun olup olmadığı test edilmemiş öğretmen adayları “ordu”sunun yeni nesillere çare olması ne kadar mümkündür?

olmalı mıdır yoksa kendisine özgü bir felsefe mi kurgulanmalıdır? Öğretmen, uygulanması istenen bir eğitim felsefesini icra ederken, nesnel olabilir mi? Öğretmen mi öğretir, öğrenci mi öğrenir? İdeal bir öğretmenlikten söz etmek mümkün müdür? Öğretmenlik felsefesinde meslek etiği ve bireysel etiğin sorunları nelerdir? Öğretmenlik meslek etiği belirli etik kodlarla ifade edilebilir mi; bu açıdan öğretmenlik felsefesi bu derece mekanik ve dogmatik olabilir mi? Öğretmenin bireysel ahlakı nasıl ve ne şekilde belirlenmelidir? Bireysel ahlak alanındaki tartışmalar öğretmen sıfatını taşıyan

kişiyle nasıl ilişkilendirilebilir? Öğretmenlik meslek etiğini kimler belirler? Öğretmenlik meslek etiğindeki ikilemler nelerdir?

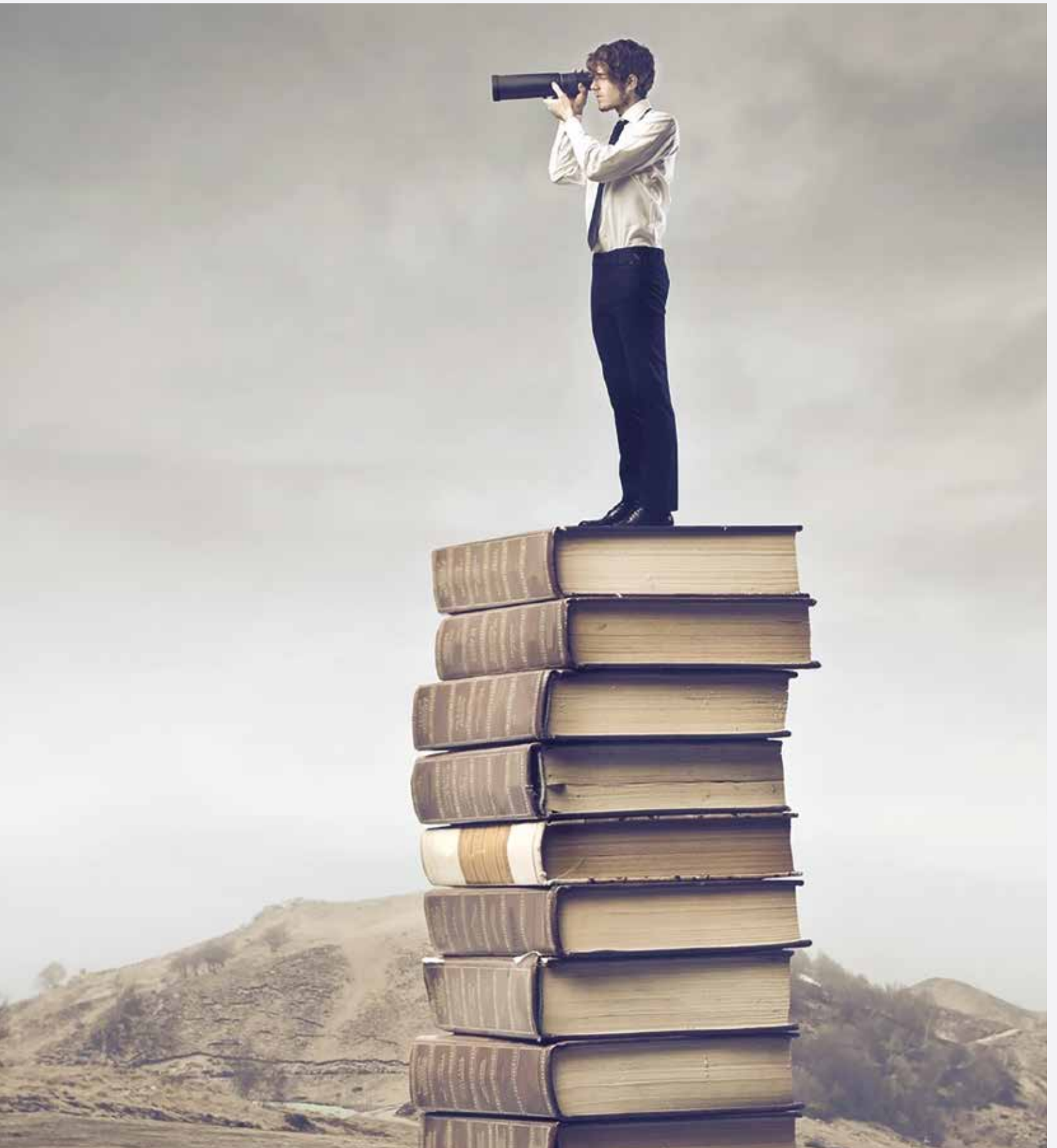
Bu sorunların bir kısmı kulağa aşına gelse de felsefi açıdan bakıldığında bunların hâlâ önemli derecede yeni çözümler beklediği söylenebilir. Söz gelimi formel ve informel eğitim süreçlerini, profesyonel veya fedakâr eğitim faaliyetlerini de hesaba kattığımızda öğretmenlik mesleğinin, bir meslekten daha geniş anlamda, bir faaliyet alanına dönüştüğünü görebiliriz. Resmî kurumlardaki öğretmenlik mesleğinden, sivil alandaki öğretmenlik faaliyetlerine, oradan dijital dünyadaki çeşit çeşit ve kontrolsüz öğretmenlik alanlarına kadar geniş bir yelpaze, bize öğretmenlik tanımının ve kapsamının değiştiğini göstermektedir.

MESLEĞE DAİR SORU(N)LAR VE YETERLİK TARTIŞMASI

Genişleyen öğretmenlik faaliyeti, öğretmenlik yeterliklerinin standart ve içeriğini de oldukça zorlayabilmektedir. Resmî kurumların belirlediği standartlar ile teknolojinin getirdiği yeni tip öğretmenlik uygulamaları mukayese edildiğinde, fiziksel ve dijital sosyalleşmeyle gelişen yeni nesil öğrencilerin beklentileri ne düzeyde karşı-

lanabilir? Maaş alma kaygısı ve memur zihniyetiyle, mesleğin ruhuna uygun olup olmadığı test edilmemiş öğretmen adayları “ordu”sunun yeni nesillere çare olması ne kadar mümkündür? Belli derslerle ilgili çoktan seçmeli test sorularını çözerek seçilen öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğinin yeterliklerini sağlayabilmekte midir? Duyusal ve psişik açıdan göz ardı edilmiş, seçilmemiş, test edilmemiş öğretmenlerin sadece bilişsel düzeyle kendisi gibi diğer insanları eğitmesi ne kadar sağlıklı olabilir?

Dahası, ahlaki bir varlık olmakla ayrışan insanın, ahlaki açıdan yetkinliği kontrol edilmeden seçilen öğretmen adaylarıyla ne derece eğitileceği belki de en büyük soru işaretidir. Bütün bu seçme ve yerleştirme mekanizmasının kendisi de bu standartları ölçebilecek yeterlikte ve değerde midir? İşte bunlar karşısında çözüm üretmemenin, üretme gayret ve yolları aramamanın neticesi olarak öğretmenlik mesleğinin yeterlikleri en kestirme yoldan kanun ve yönetmeliklerle çözüme kavuşturulmaktadır. Bir de öğretmenler “ordu”sunu, neredeyse hiçbir eğitim-gelişim-dönüşüm gayesi ve kaygısı olmadan/olamadan özlük açısından destekleyen sendikal ve hukuksal korumanın, yeterlikleri baltaladığı da tartışılmayan bir konudur.

Öğretmenlerin yeterliğine etki eden ontolojik, sosyolojik, epistemolojik, etik ve aksiyolojik pek çok sebep yanında hukuki etmenler de bulunmaktadır. Öğretmenlik bu bağlamda bir sarmal içerisindeyken, kendi kendisiyle ilgili olarak da “kendine dönüşlü sarmal” içerisindeyken, öğretmenin; akademik, pedagojik, yetenek ve erdemlilik yeterliklerinin tümünü kendinde kemale erişmiş bir halde barındıramaz olmasıdır. Her şeyin değişim halinde olduğunu, aynı insanın aynı ırmakta iki defa yıkanamadığını, zira insanın da ırmağın da değiştiğini düşündüğümüzde bu durum daha rahat anlaşılabilir. Şöyle ki; bir

Öğretmenin edindiği bilgi ve tecrübeler de sürekli değişim ve gelişim içerisindedir. Hal böyle olunca öğretmenlik, tıpkı felsefede olduğu gibi, bir tür “yolda olma” sürecidir. Çünkü bitmiş, kemale ermiş, girdi-çıkı ilişkisi netleşmiş bir öğretmenlik yoktur.

öğretmene öğretilmiş veya kazandırılmış akademik ve pedagojik yeterlikler, başka öğrencileri esas alan araştırmalar üzerinden geliştirilmiştir. Bu öğrenciler başka bir çağın ve tecrübenin çocuklarıydı. Öğretmenin edindiği bilgi ve tecrübeler de sürekli değişim ve gelişim içerisindedir. Hal böyle olunca öğretmenlik, tıpkı felsefede olduğu gibi, bir tür “yolda olma” sürecidir. Çünkü bitmiş, kemale ermiş, girdi-çıkı ilişkisi netleşmiş bir öğretmenlik yoktur. Öğretmenlik

gelişim, değişim ve olgunlaşma sürecini yaşayan bir faaliyettir. Bu durumda da evrensel ve ideal bir öğretmenlik tanımından söz edilemez olur; çünkü öğretmenlik zaman, mekân ve insan unsurlarıyla kısıtlanmıştır. Bu nedenle her çağa hitap edebilecek tam anlamıyla olgun bir formel ve informel öğretmenlik yok gibidir. Bu tablo, kendine dönüşlü sarmalın geçmişe ve şimdiye bakan yönünü anlatmaktadır. Bunun bir de gelecek boyutu vardır. Henüz gerçekleşmemiş olan gelecek için öğretmenlik önerisinde bulunulduğunda, yine geçmişin ve şimdinin birikim ve tecrübelerini kullanma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Geleceği inşa etmede “şimdiki” birikimin ne kadar etkisi vardır? Yaşanmamış fakat sadece tahmin edilen insanlar ve ortamlar için şimdinin öğretmenlik formülleri ne kadar etkilidir? Elbette bu noktada kuşatıcı bir öneride bulunmak zordur.

Bütün bu sorunların üstesinden gelebilmek için eğitim felsefesi alanında bir takım önerilerde bulunulmuş ve öğretmen yetiştirme modelleri oluşturulmuştur. Beceri, uygulanmış bilim, yansıtma ve eleştirel pedagoji modelleri gibi ön plana çıkan modellerin dayandığı felsefi yaklaşımlar da vardır. Bütün bu yaklaşımlar, öğretmenlikle ilgili sorunlara çıkış noktaları olarak tercih edilebilir, fakat tam anlamıyla çözüm olabilmeleri beklenemez. Öğretmenliğin bir süreçte olduğu, değişen dönüşen şartlara bağlı kaldığı

düşünüldüğünde bu konuda yeni perspektif ve teorilere her zaman ihtiyaç olacağı kaçınılmazdır. Sonuçta eğitimde hangi felsefe ya da felsefeler temele alınırsa bireylerin değişimi ve dönüşümü de ona göre olacaktır. Hatta belirlenen hedeflere ulaşabilmenin ne kadar mümkün olacağı da tartışmaya açıktır. Diğer taraftan eğitimdeki yaklaşım ve modelleri üretenler öğretmenler değilse de uygulayacaklar onlardır. Özellikle formel öğretmenlikte, öğretmen sadece kendisine verilen yollardan birini uygulamakla görevlidir. Bu durum öğretmenliği üretici olmaktan ziyade mevcut sistemleri uygulamaya itmektedir. Her ne kadar bazı eğitim felsefesi yaklaşımları öğretmenin aktif olmasını istiyorsa da formel öğretmenlikte devletlerin yönetimlerine ve önerdikleri perspektiflere göre hareket edilmesi ve bunların sonuçlarının beklenmesi esastır.

Öğretmenliğin devlet güvencesinde ücretli bir meslek olması, bireysel yetersizlikler, motivasyon eksikliği, kendini yeterli görme, belli bir süre çalıştıktan sonra ortaya çıkan mesleki tükenmişlik, meslekteki iş yükü, program uyumsuzluğu ve bunun geliştirme programlarına katılmayı engellemesi, ailevi sorunlar, gelişim programı ve seminerlerin ihtiyacı karşılayamaması, nitelsiz ve verimsiz olması, politik durumlar, bürokratik engeller, mesleğe dair politikaların sürekli değişimi, mesleğe seçimde uygulanan yöntemler, gelişim ve kıdem değişikliklerinde liyakat sorunu, olumsuz yönetici tutumları, ekonomik nedenler, öğretmenler arası sorunlar, öğretmen örgütlenmelerindeki sorunlar, aday öğretmenlik süreçleri, öğretmenliğin ilk yıllarındaki süreçler vb. pek çok sorun öğretmenliğin gelişimi önündeki önemli engellerdir. Dolayısıyla öğretmenlik mesleğinde yeterlikler, felsefeler, modeller gündemde olsa da istendik ideal durumun gerçekleşmesinin önünde çok sayıda engel bulunmaktadır. Bu nedenle söz edilen engel ve sorunların çözülmesi, bunlar gözetilerek önerilerde bulunulması önem arz etmektedir.

Geleceğin öğretmenlik modelinde felsefenin ütöpik, fütüristik (gelecekçilik) ve belki de distöpik yönü veya niteliği bize önemli bakış açıları sağlar.

GEÇMİŞTEN GELECEĞE ÖĞRETMENLİK MODELİ

Burada bir çözüm bağlamında öğretmenlik ile ilgili olarak felsefenin kadim tarihine giderek bir hatırlatmada ve öneride bulunmak isteriz: Malum olduğu üzere Aristoteles'e "ilk öğretmen", Farabi'ye ise "ikinci öğretmen" denmiştir. Bu sıfatlar, her iki filozofun mantık alanındaki çalışmalarından dolaydır. Mantığın doğru düşünmenin kurallarını ifade eden araçsal bir bilim olduğu düşünüldüğünde, öğretmen payesinin öğretmekten ziyade öğrenim ve öğretimin yöntemiyle ilişkili olduğu görülecektir. Buna Platon'un öğrenmenin bir tür hatırlama olduğu teorisi ve Sokrates'in doğurtma yöntemi de eklendiğinde, öğretmenliğin esasında metodik veya yöntemsel bir faaliyet olduğu sonucu ortaya çıkabilir.

Ancak bu metodik/yöntemsel yön; teknolojinin, bilimin, dijital sistemlerin yaygınlaştığı dünyada ufuk açıcı bir öğretmenlik profili de gerekli kılmaktadır. Bu ufuk açıcı öğretmenlik profili veya faaliyet; üretime açık, geleceğe yön veren ve yaratıcı zihinlere imkân tanıyacaktır. Geleceğin öğretmenlik modelinde felsefenin ütöpik, fütüristik (gelecekçilik) ve belki de distöpik yönü veya niteliği bize önemli bakış açıları sağlar. Bu nitelik insan zihnine, geçmiş ve şimdiki iyi bir okumayla, geleceğe ve ötesine yönelik isabetli öngörülerde bulunma imkânı verebilir. Bunun için zihni metodik olarak önyargılardan, kısıtlamalardan, katı kuralcılıktan kurtarmak gerekir. Bugünün insanı nasıl ki geçmişle ve şimdiyle yetinmemektedir, ütöpik ve fütüristik bakış da geleceğin insanının bugünün bilgisiyle yetinmeyeceğini, geleceğin zamanı ve mekanının bu bilgiye mahkum kalma-yacağını fark ettirir.

Bütün bu özellikleriyle metodik öğretmenlik, öğretmenliğin akademik, pedagojik ve yetenek yeterliliklerinin maruz kaldığı eksiklik dezavantajlarını giderme ve felsefede olduğu gibi "yolda olma" sürecinde iyi bir çıkış noktası olabilir. Mevcut bilgiyi kutsamayan ve belli unsurlara indirgemeyen, onu kesin ve değişmez görmeyen, o bilgiye meta bir bakışla bakıp sorgulayabilen, bu bilgiye yeni bilgiler katmaya çabalayan, bilginin büyük oranda yöntemsel bir bakışla kullanılmasını önemseyen, yakın ve uzak geleceği ütöpik ve fütüristik bakışlardan yararlanarak yorumlayabilen öğretmenlik, metodik bir öğretmenliktir. Böyle bir durumda öğretmenlik, bu görevi ifa eden kişileri bilişsel anlamda rehber, vizyon anlamında ise uçuk kaçık hayallere bile imkân tanıyan iyi bir gelecekçi zihne kavuşturur. Buna sahip olan öğretmen, benzer şekilde öğrenciyi de katı ve donuk olmaktan uzaklaştıracak, öğrencinin merak ve arayışına, hayal ve keşiflerine, buluş ve üretimine kavuşmasını sağlayacaktır. Muhtemelen bu yolla eğitim ve öğretmenlik "kendine dönüşlü sarmal"dan kurtulabilecektir.

Prof. Dr. Muhammet Şevki Aydın

İslam Eğitim Geleneğinde Öğretmen Tasavvuru

İslâmî gelenekte her alim, peygamber varisi olarak kabul edildiğinden dolayı, bildiklerini şöyle veya böyle mutlaka başkalarına aktarmakla yükümlüdür.

Bu yüzden İslâmî gelenekte “Alim” kelimesi öğretmen (muallim, müderris) kelimesiyle eş anlamlı kullanılmış, onunla özdeşleşmiştir.

“Eğer öğretmenler olmasaydı biz ne ile biz olurduk.”

Malik b. Enes

Teknoloji baş döndürücü bir hızla gelişirken bundan eğitimin etkilenmemesini elbette bekleyemeyiz. Eğitimde kullanılan ilk teknolojik aletlerden biri olan “tepegöz”de eğitimde teknolojik devrimin ilk işaretlerini görebiliriz. 1960’lardan sonra eğitimde kullanılmaya başlanan bu cihaz sonrası çok fazla gelişme yaşandı. Aynı yıllarda ses kayıtları, 1970’lerde video kasetler eğitim faaliyetlerinde kullanılmaya başlandı. 1980’lere geldiğimizde bilgisayar destekli eğitim ortaya çıktı. 1990’larda ise internetin yaygınlaşması ile web tabanlı öğrenme platformları ve çevrimiçi kaynaklar hayatımıza girdi. 2000’lerde sanal sınıf ortamları ile akıllı tahtalar ve akıllı cihazlar kullanıldı. Dikkat edilirse her on yıllık zaman dilimlerinde teknolojinin yeni araçlarla eğitim hayatımıza hızla adapte edildiği görülecektir.

Öğretmen “Bilgi, görgü ve yaşantısı ile belli dal ve alanlarda başkalarının yetiştirme ve gelişmesine yardım eden kimse.” “Başkalarına bir şeyler öğreten kimse” olarak tanımlanabilir. Öğretmenin üstlendiği roller ve ona bağlı olarak öğretmen tasavvuru tarihsel süreçte, farklı medeniyet ve kültür havzalarında farklılaşmıştır. Bu durum, İslâm eğitim geleneğinde de vakidir.

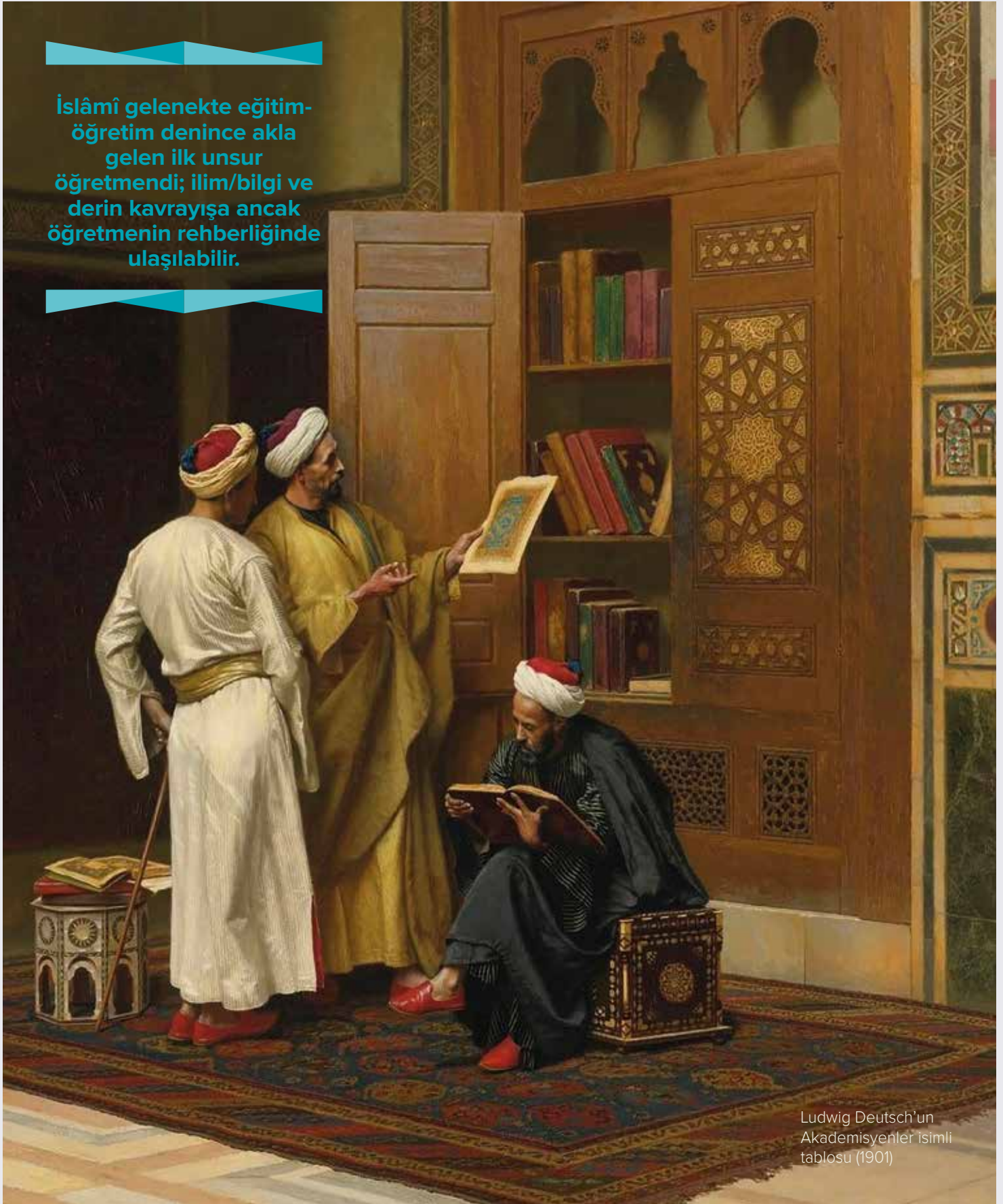
PEYGAMBER’İN ÖĞRETİCİLİĞİ

İslâm düşüncesine göre, Allah’ın öğreticiliği dışında beşeri planda ilk eğitici ve öğretici peygamberdir. Peygamber, Allah’tan aldığı mesajları insanlara öğretmiş, onları eğitmiştir. Dolayısıyla öğretmenlik, peygamber mesleği olarak görülmüştür.

Birçok ayette Hz. Peygamber’in (s) görevinin ilahî mesajı tebliğ etmek (ulaştırmak) olduğu belirtiliyor (Al-i İmran:20) ve Peygamber; insanlara ayetleri okuyan, bilmediklerini öğreten, kitabı ve hikmeti öğreterek onları eğiten, arındıran elçi, doğru yolu gösteren rehber olarak tanıtılıyor (Bakara:151.; Cumua:2.; Bakara:129, 164.; Şura:52). Hz. Peygamber de kendisinin “sadece bir muallim olarak” gönderildiğini belirtiyor. Kur’an, ümmi Peygamber’i eğitip muallim yapanın, bizzat Allah olduğunu bildiriyor: “Allah, sana kitabı ve hikmeti indirdi ve bilmediklerini öğretti.” (Nisa:13.) Hz. Peygamber de “Beni Rabbim eğitti...” buyuruyor.

Din adına insanlara baskı yapması yasaklanmış olan (Bakara:256; Gaşiye:22) Peygamber, tebliğ görevini tam bir eğitim-öğretim faaliyeti olarak gerçekleştirmiştir. Yüce bir ahlaka sahip olduğu Kur’an’da belirtilen Peygamber (Kalem:4), “güzel ahlaki tamamlamak için gönderildiğini”

İslâmî gelenekte eğitim-
öğretim denince akla
gelen ilk unsur
öğretmendi; ilim/bilgi ve
derin kavrayışa ancak
öğretmenin rehberliğinde
ulaşılabilir.

Ludwig Deutsch'un
Akademisyenler isimli
tablosu (1901)

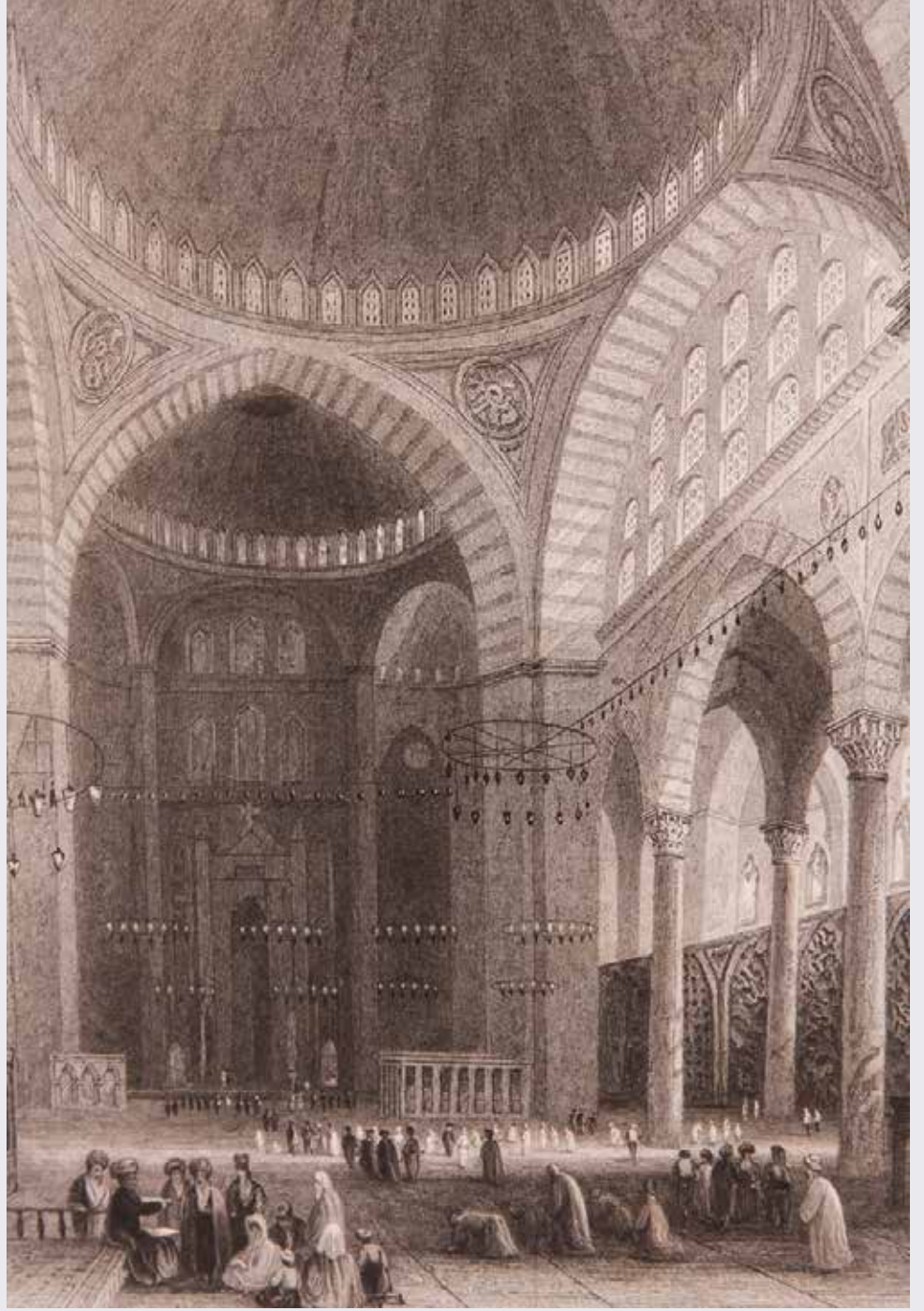
D Öğretmen Eğitimi ve Yeterlikleri

söylüyor. Kur'an'a göre o, öğrettiği soyut bilgilerin davranışlara nasıl dönüşeceğini de yaşantısıyla somut olarak gösteren "güzel bir örnek/ahlâkî lider" konumundadır (Ahzab:21). Böylece, Peygamber'in eğitim ve öğretiminin ahlakla olan doğrudan ilişkisine vurgu yapılmıştır. Mekke'de iken evlerde, fırsat bulduğu her yerde kişilerle tek tek görüşerek veya topluluklara hitap ederek dinin esaslarını öğretmeğe, onların insanî yetilerini geliştirmeğe çalışmıştır. Medine'ye hicret ettiğinde ilk iş olarak bir mescit yaptırmasının en önemli sebeplerinden biri, eğitim-öğretim faaliyetini daha verimli biçimde yürütmektir. Bu mescitte hususi olarak eğitim-öğretime ayrılmış bir bölüm (suffa) bulunmaktadır.

ÖĞRETMENİN PEYGAMBER VEKİLİ OLARAK GÖRÜLMESİ

Hz. Peygamber, tüm insanlığı kapsamayı amaçlayan eğitim-öğretim faaliyetini, tek başına yürütemeyeceğinden, başlangıçtan itibaren ulaşamadığı kişiler ve yerler için özel olarak öğretmenler görevlendirdi. Bu öğretmenler, Peygamber'in eğitiminden geçmiş, bu yönde oldukça yetenekli, nitelikli, ehliyetli ve ahlaklı örnek kimselerdi. Gösterdikleri başarılar, onların bu meslekteki seçkinliklerinin, gerekli eğitsel yeterliklerle donanmış olduklarının delilidir.

Medine'de de birçok küttapta (anaokulu ve ilkokul) öğretmenler olduğu gibi mescitlerde, evlerde ve Suffa'da ders verenler vardı. Hatta, öğretimde de uzmanlaşma söz konusuydu. Peygamber (s), farklı konularda bilgilenmek isteyenlere o konuları öğretebilecek olan öğretmenler belirliyordu. Öğretmen kadrosunda kadınlar da az değildi. Her Müslümanın bilmediklerini öğrenmekle ve bildiklerini başkalarına öğretmekle yükümlü olması, bu hususta onları motive ediyordu. Her mümin, imkânları ve yetenekleri ölçüsünce hem öğrenci hem de öğretici konumunda bulunuyordu. Üstelik bunu, iman gereği olarak salt Allah'ın rızasını kazanmak için yapıyorlardı.

İslâm eğitim geleneğinde öğretmeni seçme imkânı vardı. Büyük öğrencinin kendisi, küçük çocukların ise anne-baba, veli gibi temsilcileri öğretmeni seçerdi.

ÖĞRETMENİN PEYGAMBER VARİSİ OLARAK KABUL EDİLMESİ

Hz. Peygamber dönemindeki eğitim ve öğretim tasavvuru, ondan sonra da sürdürüldü. İslam'ın Arap olmayan toplumlarca da benimsenmesi, Müslümanların farklı kültürlerle tanışması, eğitim-öğretim faaliyetlerine yeni boyutlar ve özellikler kazandırdı. Bu durum, eğitim-öğretim faaliyetini yürütecek kimselerin yeni şartların ve ihtiyaçların gerektirdiği yeterliklere sahip olmalarını gerektirdi. Ashabın ilim sahibi olanları, özellikle Suffa öğrencileri, bu dönemde Hz. Peygamber'in varisi öğretmen-

ler olarak çeşitli yörelere gidip eğitim-öğretim işini yürüttüler.

Zamanla eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütme görevini üstlenecek gerekli bilgi ve beceri sahiplerinin (alimlerin) sayısı arttı. İslâmî gelenekte her alim, peygamber varisi olarak kabul edildiğinden dolayı, bildiklerini şöyle veya böyle mutlaka başkalarına aktarmakla yükümlüdür. Ders halkası oluşturarak öğretmenlik yapmamış olan alimler çıksa da onlar bile mutlaka ya camilerde veya başka yerlerde va'z ve sohbet ederek ya da kitap yazarak eğitim-öğretim işine katılıyorlardı. Bu yüzden İslâmî gele-

Öğretmen, bilgisiyle, irfanıyla, entelektüel birikimiyle, ahlakıyla, hatta kılık kıyafetiyle, toplumda seçiliyordu; gücünü statüsünden ve yetkilerinden değil yetkinliğinden alıyordu.

nekte "Alim" kelimesi öğretmen (muallim, müderris) kelimesiyle eş anlamlı kullanılmış, onunla özdeşleşmiştir. Zamanla eğitim faaliyetleri ve kurumları çeşitlendikçe öğretmenlik yapanlar farklı adlarla anılmıştır. Sözgelimi, Küttap öğretmenlerine muallim denilirken daha üst düzey eğitim yapanlar müderris diye adlandırılmışlar. Aralarında nüanslar bulunmasına rağmen, "şeyh", "üstad", "mürşid", "müeddib", "imam" kelimeleri de öğretmen/muallim/müderris anlamında kullanılmıştır.

ÖĞRETMENİN KONUMU VE NİTELİKLERİ

İlme, bilgiye son derece önem vermeyi temel ilke edinen İslâmî gelenekte eğitim-öğretim denince akla gelen ilk unsur öğretmendi; ilim/bilgi ve derin kavrayışa ancak öğretmenin rehberliğinde ulaşılabilir. Birey belli bir düzeye ulaşıncaya kadar öğretmenin rehberliği şart sayılıyor; öğretmen olmaksızın salt kitaplardan sağlam bilgi ve edep kazanılamayacağı düşünülüyordu. Bugün lisans üstü çalışma yapan öğrencilere rehber hoca (danışman) gerekli görüldüğü gibi. Hakkı, hakikati, ilmi, Peygamber'in rehberliğinde tanımış olan insanların oluşturduğu gelenek, O'nun varisleri olan öğretmenlere oldukça itibarlı bir konum belirlemiştir.

Öğretmenliğin peygamber varisliği ve peygamber mesleği olarak görülmesi, bu mesleğe sahip çıkan her insanın öğretmen olarak kabul edilmemesi anlayışını oluşturmuştur. İslâm eğitim geleneğinde öğretmeni seçme imkânı vardı. Büyük öğrencinin kendisi, küçük çocukların ise anne-baba, veli gibi temsilcileri öğretmeni seçerdi. Olabildiğince alan bilgisine sahip, öğretimde yetenekli, ahlaklı, olgun kişilik sahibi öğretmeni bulmaya çalışıyorlardı. Öğretmen de öğrenciyi seçebiliyordu. Öğretmen seçiminde, şahsın sadece alan bilgisi, genel kültür ve öğretme becerisi göz önünde bulundurulmuyor; aynı zamanda olgun bir kişiliğe sahip, ahlaki lider olması isteniyordu. Çünkü İslâmî eğitim geleneğinde her tür eğitimin öncelikli hedefleri arasında ahlaki değerlerin kazanılması yer aldığı gibi, hedeflere ulaşmak için düzenlenen her öğ-

D Öğretmen Eğitimi ve Yeterlikleri

renme-öğretme sürecinin de etik değerlere göre düzenlenmesi öngörülmektedir.

İslâm eğitim geleneğinde özenle seçilen öğretmen, eğitim-öğretim faaliyetine ruh verip şekillendiren etkin ve oldukça itibarlı kişidir. Eğitim-öğretim sistemi, öğretmene göre şekilleniyordu. Medreseler kurulunca ya kadar olduğu gibi medreselerde de eğitim-öğretim, öğretmen etrafında dönüyor; ona göre biçimleniyordu. İlmin/bilginin peşinde koşan öğrenciler, her dersi yetkili uzman ve ahlâkî rol model olandan alma anlayışıyla hareket ediyorlardı. Tabii ki, bu seçimde öğretmenin onay vermesi de söz konusuydu.

İslâm eğitim geleneğinde öğretmenliğin itibarı, doğrudan öğretmenin donanımından, kişilik özelliklerinden kaynaklanıyordu.

İlmiyle ve öğretmenliğiyle ünlenen kişiler, öğrencileri cezbediyorlardı. Verilen icazetler (diploma, sertifika), şahsın bilgi alanını ve salahiyetini belirlediği gibi, onun kimlerden ders aldığını da gösteriyordu. Bu icazetler, medreseler kurulduktan sonra da medresenin adından ziyade öğretmenin adına veriliyordu. Hatta müderris adına açılmış medreseler vardır. Kısacası, ders programları, muhteva seçimi, kullanılacak yöntem ve tekniklerden, ölçme-değerlendirmeye kadar bütün eğitim-öğretim sistemi, öğretmenin bilgisine, yeterliklerine ve yeteneklerine göre şekilleniyordu.

İslâm eğitim geleneğinde öğretmenlik, itibarlı bir meslek olduğundan öğretmenler, toplumda herkesten saygı gören insanlardı. Öğretmenliğin itibarı, doğrudan öğretmenin donanımından, kişilik özelliklerinden kaynaklanıyordu. Öğretmen, bilgisiyle, irfanıyla, entelektüel birikimiyle, ahlakıyla, hatta kılık kıyafetiyle, toplumda seçiliyordu; gücünü statüsünden ve yetkilerinden değil yetkinliğinden alıyordu. Öğretmenin/alimin toplum içinde büyük saygı görmesi, her idarecinin, alimlere itibar edip dayanma mecburiyetini hissetmesine de neden oluyordu.

ÖĞRETMENLİĞE ATANMA VE ÜCRET MESELESİ

İslâm eğitim geleneğinde kutsal bir meslek sayılan öğretmenlik, son derece cazip bir makamdı. Gönüllüler, bu görevi temelde Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yapıyordu; ama aileler, kişiler, zenginler ve vakıflar gibi sivil kurumlar, yani halk/toplum öğretmenin ücretini ödüyordu. Atamaları da finansör kişi veya müesseseler yapıyordu. İlgili uzmanlar küttaba, sıbyan mektebine, medreseye, kütüphaneye olduğu gibi camiye, rasathaneye, hastahaneye öğretmen olarak atanırdı. Atamayı yapan-

lar, belirledikleri ücreti de öderlerdi. Öte yandan, tarih boyunca pek çok bilgin, çeşitli öğretim kurumlarında ücret almadan öğretmenlik yapmıştır.

Buraya kadar söylenenlerden de anlaşılacağı gibi, öğretmen olmak için resmî bir kurum ya da kişi tarafından atanmak gerekmiyordu. Kendini yeterli gören her birey, istediği yerde (cami, ev, dükkân, vb.) ders halakasını açar, istediği dersi okuturdu. Bunu, birilerinin talebine binaen veya kendi inisiyatifiyle gerçekleştirebilirdi. Yani, öğretmen olmak kolaydı; ama öğretmen kalmak zordu. Bilgi, beceri ve ahlakıyla öğretmenlik kalitesini kanıtlayamayanlar, ders halakalarını sürdürmezlerdi. Çünkü, nitelikli öğretmen seçme anlayış ve imkânı olduğundan, kimse onlara talip olmaz, öğretmenlikleri fiilen sona ererdi. Halkın öğretmenliğe atfettiği kutsiyet ve toplumda öğretmen olarak kendini ispatlama mecburiyeti, öğretmeni, sürekli kendini yenileyip geliştirmeye zorlayan önemli etkenlerdi. O kadar ki, bir okulda öğretmenlik yapan bir öğretmen, seve seve bir başka öğretmenin öğrencisi oluyor, derslerine devam edebiliyordu.

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

İslâmî geleneğe böylesine önem atfedilen öğretmeni yetiştirmek için günümüzdeki gibi özel olarak bir eğitim öngörülmemiştir. Ancak, ilk dönemlerden itibaren Müslüman bilginler, eğitim-öğretim ve öğrenme işi üzerinde özellikle durup düşünmüş, ayet ve hadislerden de yararlanarak eğitimcilerin yolunu aydınlatacak, onlara mesleklerinde yardımcı olacak bilgiler üretmişlerdir. Eğitim-öğretime dair yazılmış bu eserlerde çok ilginç ve somut örnekler vermek suretiyle ideal öğretmen tiplerini yapıldığını, öğretmenlik etik değer ve kodlarının ayrıntılı biçimde belirtildiğini görüyoruz. Sözgelimi, öğretmenin sürekli okuyan, araştıran, bilgiyle beslenerek kendini geliştiren, alanını bilen, öğretmeyi beceren, son derece alçakgönüllü, yumuşak huylu olduğu kadar, onurlu ve ağırbaşlı, ahlaken rol model kişilerin olması da önem arz etmektedir.

Prof. Dr. Mustafa Öztürk

Belirsizlikler Çağında Öğretmen Nitelikleri

Yaşamın hiç olmadığı kadar belirsizlik içerdiği bir dönemde yaşıyoruz. İş güvenliği, ekonomik istikrar, kaynak kullanımı, sosyal normlar, kültürel dinamikler, demografik geçişler, insanların psikolojisi, neyin doğru ve gerçek olduğu, ahlaki ve etik değerler bakımından önemli sonuçlar doğurmakta; ekonomi, toplum ve bireyleri dönüşüme uğratmaktadır. Bu süreçte eğitim ve buna bağlı olarak öğretmenlerin niteliklerinde de dönüşüm kaçınılmazdır.

D Öğretmen Eğitimi ve Yeterlikleri

Önümüzdeki yıl üniversiteye başlayacak olsaydınız hangi alan ya da meslekte eğitim almayı seçerdiniz? Muhtemelen bundan 15-20 yıl öncesine göre karar vermekte çok zorlanırdınız. 20 yıl önce tıp, temel bir mühendislik alanı ya da öğretmenlik güvenli bir seçim olurdu ve muhtemelen kariyeriniz boyunca iş değiştirmek zorunda kalmazdınız. Ancak mesleklerin çoğu için bugün aynı şeyi söylemek mümkün değil. Bill Gates birkaç ay önce yaptığı açıklamada yapay zekânın “herhangi bir insanın yapabileceği kadar iyi bir öğretmen olabileceğini” ve özellikle iyi öğretmenlere erişimi olmayan çocuklar için bu gelişimin eşitlik adına önemli olduğunu söyledi.

Bugünkü mesleklerin yarısından fazlasının önümüzdeki 20-30 yılda ortadan kalkacağını, onların yerine yeni mesleklerin gelişeceğini öngören çok sayıda çalışma mevcut. Bundan beş yıl sonra otonom araçlar ve yapay zekâ sayesinde en azından belirli ülkelerde taksi şoförlüğü ya da kuryelik gibi meslekler olmayacak. Belki on yıl sonra yapay zekâ uygulamaları yazılımcıların ya da radyologların yaptıkları işlerin çoğunu ya-

yor olacak. Birçok mesleğin ortadan kalkacağını öngörmemize karşın, bizi nasıl bir geleceğin beklediğini tam olarak kestiremiyoruz. Onun da ötesinde iklim değişikliği, pandemi gibi olaylar nedeniyle bizi gelecekte nasıl bir dünyanın beklediğini de tam olarak bilmiyoruz. İşte bu durumu en genel şekliyle belirsizlik olarak adlandırıyoruz.

Epistemik olarak belirsizlik, bir olay, durum veya sonuç hakkında enformasyon

ve öngörü eksikliğini ifade eder. Yaşamlarımız bakımından değerlendirdiğimizde belirsizlik gelecekle ilgili sınırlı bilgi, çoklu olasılıklar veya öngörülemezlik olduğunda ortaya çıkar. Dolayısıyla belirsizlik önemli bir risk unsurudur. Ancak risklere genellikle fırsatlar da eşlik eder. Riskleri minimize edip fırsatları maksimize etmenin temel yolu belirsizliği etkili bir şekilde yönetmeyi gerektirir. Öyleyse belirsizliği yönetmek, içinde yaşadığımız zamanlar için temel bir beceridir ve bu beceri güvenilir kaynaklardan doğru bilgi toplamayı, kanıtlara dayanarak karar vermeyi, risk değerlendirmesi yapabilmeyi kapsar. Her şeyden önce ise farkındalığımızın olmasını gerektirir.

Yaşamın hiç olmadığı kadar belirsizlik içerdiği bir dönemde yaşıyoruz. Son bir yılda hayatlarımıza yapay zekâ uygulamalarıyla çok güçlü bir şekilde giren makine öğrenmesi, son yılların en önemli gündem maddelerinden iklim değişikliği, COVID-19 salgının getirdiği halk sağlığı krizi, aşırı bilgiye maruz kalma, sosyal medya araçlarının dezenformasyonu çok kolaylaştırması ve yaygınlaştırması, göç dalgaları ve demografideki değişimler yaşamlarımızda belirsizliğe yol açan unsurlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Adı geçen bu gelişmeler, iş güvenliği, ekonomik istikrar, kaynak kullanımı, sosyal normlar, kültürel dinamikler, demografik geçişler, insanların psikolojisi, neyin doğru ve gerçek olduğu, ahlaki ve etik değerler bakımından önemli sonuçlar doğurmaktadır; ekonomi, toplum ve bireyleri dönüşüme uğratmaktadır. Bu süreçte eğitim ve buna bağlı olarak öğretmenlerin niteliklerinde de dönüşüm kaçınılmazdır (OECD, 2018).

Eğitimin bir sosyal kurum olarak ortaya çıkması çok eski zamanlara dayanmaz. Kitlesel okullaşma Sanayi Devrimiyle birlikte yaygınlaşmıştır. Zorunlu eğitimin temelleri ise davranışçı teoriye bağlı olarak yaklaşık 300 yıl önce Prusya’da atılmış, evrenselleşerek dünyaca benimsenmiştir. İtaatkâr bir toplum yetiştirme ve kontrol esasına dayalı bu eğitim yaklaşımı 20. yüzyılın son çeyreğine kadar tüm dünyada baskın

yaklaşım olarak sürmüştür. Bu dönemden itibaren birçok ülke müfredat ve öğretmen yetiştirme yaklaşımlarını davranışçı felsefeden yapılandırmacı bir felsefeye dönüştürmüş olsa da birçok ülkede ağırlıklı olarak davranışçı ya da hibrit eğitim yaklaşımlarının sürdüğü gözlemlenmektedir. Ancak Uluslararası Maarif Dergisinin 13. sayısında ayrıntılı şekilde işlendiği üzere yapay zekâ uygulamaları, eğitim yaklaşım ve şeklimizi artık kaçınılmaz olarak değiştireceğimize işaret etmektedir.

21. YÜZYIL ÖĞRETMENLERİNDE ARANAN NİTELİKLER

Gelecek belirsiz olsa da belirsizliği yönetmenin önemine yukarıda değinilmişti. Buna göre mevcut kanıtlardan geleceğin nasıl şekilleneceğine dair bazı çıkarımlarda bulunabiliriz. Eğer bugünkü mesleklerin birçoğu 25 yıl içerisinde ortadan kalkacaksa, o zaman uygulamaya dayalı eleştirel düşünme, dijital okuryazarlık, problem çözme, iş birliği, yaratıcılık, girişimcilik, uyum sağlama gibi transfer edilebilir beceriler eğitimin merkezinde kendisine yer bulmalıdır (OECD, 2018). Bunlara ek olarak belirsizliğin getirdiği psikolojik ve sosyolojik durumlarla baş etme becerilerinin de eğitim kurumlarında öncelenmesi gerekir. Bunlar arasında yılmazlık, kişiler arası iletişim, özsaygı, özgüven gibi daha çok insanların duygusal zekâları ile ilişkili beceriler sayılabilir. Ekonomi ve toplum çok hızlı değiştiğinden geleneksel aşamalı eğitim yaklaşımı meydana gelen ihtiyaca cevap vermekte zorlanacaktır. Bu sebeple modüler ve hayat boyu eğitimin ön plana çıktığı bir eğitim anlayışının yakın gelecekte eğitim sistemlerine hâkim olacağını öne sürmek yanıltıcı olmayacaktır. Aynı zamanda uzaktan, ters-yüz, hibrit gibi teknolojinin farklı şekillerde işe koşulduğu esnek öğrenme ortamlarının da gittikçe daha çok kullanılacağını ön görmek mümkündür. Elon Musk'ın söylediği gibi halihazırda sos-

Eğer bugünkü mesleklerin birçoğu 25 yıl içerisinde ortadan kalkacaksa, o zaman uygulamaya dayalı eleştirel düşünme, dijital okuryazarlık, problem çözme, iş birliği, yaratıcılık, girişimcilik, uyum sağlama gibi transfer edilebilir beceriler eğitimin merkezinde kendisine yer bulmalıdır

yal medya aracılığı ile bir kişinin kendisini herhangi bir konuda üniversiteden daha iyi yetiştirebilmesi mümkündür.

Çok kısa bir şekilde insanoğlunun yüzleşmek zorunda kaldığı belirsizliklerden ve buna bağlı olarak eğitim sisteminde meydana gelmesi muhtemel dönüşümlerden bahsettik. Öyleyse böylesi bir dünyada öğretmenlerden hangi özellikleri beklemeliyiz? Başka bir ifadeyle günümüzde öğretmen nitelikleri neler olmalıdır? Öğretmen nitelikleri gibi geniş bir konunun buradaki sınırlı alanda tüm boyutlarıyla ele alınması mümkün değildir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2017 yılında yayınlanan Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri (MEB,

2017), halihazırda bir öğretmenenden beklenen nitelikleri öz ancak kapsamlı bir çerçevede ele almaktadır. Bazıları MEB yeterlik çerçevesinde yer almakla birlikte aşağıda *son yıllardaki gelişmeler ışığında* öğretmenlerin sahip olması gereken nitelikler vurgulanmıştır.

DİJİTAL YETERLİLİKLER

“Dijital yeterlilikler” bu kapsamda ilk sırada değerlendirilmelidir. Öğretmenlerin dijital okuryazarlıklarının, teknolojiyi ve yapay zekâyı sınıflarına entegre etme becerilerinin üst düzeyde olması gerekir. Özellikle pandemi ve Türkiye’de yakın zamanda yaşanan deprem süreci uzaktan ve hibrit eğitim uygulamalarının artık hayatımıza girdiğini göstermektedir. Çevresel duyarlıkların artması ve ekonomik yaşamdaki değişimler bu teknolojilerin yakın gelecekte de sıkça kullanılacağına işaret etmektedir. Son bir yılda yapay zekâ uygulamalarındaki önü alnamaz gelişim de bu araçların eğitim-öğretimde etkili kullanımının öğretmenler tarafından bilinmesini zorunlu kılmaktadır. Öyleyse öğretmenlerin teknolojik araçları, yazılımları, uygulamaları, çevrimiçi kaynakları ve dijital platformları öğrenme ve öğretme sürecinde nasıl kullanabileceklerini çok iyi öğrenmeleri gerekmektedir.

ÇEVRE OKURYAZARLIĞI

“Çevre okuryazarlığı” bir diğer önemli öğretmen niteliğidir. Art arda her sene yaşanan rekor hava sıcaklıkları, ekstrem hava olayları, kuraklık gibi olaylar iklim değişikliğinin işaret fişekleridir. Dünyadaki yaşamımız çevrenin sürdürülebilir şekilde yönetilmesine bağlı olduğuna göre sadece sosyal bilgiler, fen bilimleri ya da coğrafya öğretmenleri değil, tüm öğretmenlerin çevre okuryazarı olması gerekir. Öğretmenler çevre biliminin temel bilgilerine sahip olmalı, iklim değişiminin oluşturacağı etkileri bilmeli ve geleceğimize sürdürülebilir bir yaşamı mümkün kılacak bilgi, beceri ve uygulamaları öğren-

D Öğretmen Eğitimi ve Yeterlikleri

me-öğretme sürecine nasıl entegre edeceklerini kavramalıdır. Çevre eğitiminin doğrudan verilmesinin mümkün olmadığı matematik, tarih gibi derslerde öğretmenlerin örtük müfredat uygulamaları yoluyla gerekli beceri, değer ve tutumları kazandırmanın yollarını öğrenmeleri gerekir.

ELEŞTİREL DÜŞÜNME VE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ

Bugün çocuk olanların yetişkinliğe eriştiklerinde karşılaşacakları zorlukların kompleks ve belirsiz oluşu, onların eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, yaratıcılık ve inisiyatif alma gibi becerileri geliştirmelerini önemli kılmaktadır. Öyleyse belirsizlik zamanlarında üçüncü temel öğretmen niteliği “*eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri*”dir. Özellikle bilgiye erişimin çok kolaylaştığı buna bağlı olarak da bilginin kolayca manipüle edilebileceği, yanlış bilginin dolaşıma kolayca sokulabildiği bir çağda, öğretmenlerin bilginin güvenilirliğini test edebilecek ve yoğun bilgiyi doğru şekilde işleme becerisine sahip bireyleri yetiştirecek becerilere sahip olması beklenir.

VERİ VE YAPAY ZEKÂNIN ETİK KULLANIMI

Teknoloji ve yapay zekâ uygulamaları hayatımızın her alanına ve özellikle de eğitime daha çok girdikçe, bunların kötüye kullanımını insanoğlunun önemli gündemlerinden ve sorunlarından birisi haline gelecektir. Teknolojide etik kavramı günümüzde birçok eğitimci için öğrencilerinin fotoğrafını sosyal medyada paylaşmaktan ibaret olarak görülmesine karşın, gelecekte durum bundan çok daha karmaşık hale gelecektir. Örneğin öğrencilerin zekâlarını ve ilgilerini tam olarak tespit ettiğini ileri sürerek onların hangi meslekleri seçmeleri gerektiğini belirleyen bir yapay zekâ uygulamasının geliştirildiğini düşünelim. Önce teknolojik bir avantaj olarak görülüp ücretini verene uygulanabilecek bir uygulamayken zaman içinde zorunlu hale geldiğini varsayalım. Eğitimciler olarak bu tür uygulamalara ne derecede güven duymak

gerekir? Tüm makine öğrenme sistemleri veri ile eğitilirler. Eğer eğitimde kullanılan veri önyargılıysa, buna bağlı olarak geliştirilecek yapay zekâ uygulaması da bu önyargıları içerecektir. Dolayısıyla özellikle öğrencilerle ilişkili karar verme süreçlerinde yapay zekâ uygulamalarının tarafsızlığı ve kapsayıcılığının belirsizliği bizi dördüncü

Bilgiye erişimin çok kolaylaştığı buna bağlı olarak da bilginin kolayca manipüle edilebileceği, yanlış bilginin dolaşıma kolayca sokulabildiği bir çağda, öğretmenlerin bilginin güvenilirliğini test edebilecek ve yoğun bilgiyi doğru şekilde işleme becerisine sahip bireyleri yetiştirecek becerilere sahip olması beklenir.

temel öğretmen niteliği olan “*veri ve yapay zekânın etik kullanımı*”na götürür. Veri ve yapay zekânın etik kullanımı aynı zamanda öğrencilerin gündelik yaşamlarında ihtiyaç duydukları temel bir beceridir ve bu sebeple öğretmenlerin duyarsız kalamayacakları bir konudur. Örneğin, gözetleme ve kişisel verilerin giderek artan oranlarda toplanması bireysel özgürlüğü ne derece kısıtlayacaktır? Bu verilerin nasıl toplandığı, saklandığı, korunduğu ve kullanıldığı demokratik vatandaşlar tarafından bilinmesi gereken etik durumları ön plana çıkarmaktadır.

Belirsizliklerin getirdiği riskler nispeten daha iyi eğitim almış ve refah düzeyi yüksek kişiler ve toplumlar tarafından iyi yönetileceğinden fırsata dönüştürülürken, dezavantajlı gruplar için daha eşitsiz bir dünya anlamına gelebilir. Bu sebeple belirsizlik çağında eşitliğin sağlanması bakımından öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu da bizi beşinci temel öğretmen niteliği olan “*kapsayıcılığa*” götürmektedir. Öğretmenlerin farklı öğrenci ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde onların yetenekleri ve geçmişlerini göz önüne alarak kapsayıcı eğitim becerilerini geliştirmeleri gerekir. Kapsayıcı eğitim

Modüler ve hayat boyu eğitimin ön plana çıktığı bir eğitim anlayışının yakın gelecekte eğitim sistemlerine hâkim olacağını; aynı zamanda uzaktan, ters-yüz, hibrit gibi teknolojinin farklı şekillerde işe koşulduğu esnek öğrenme ortamlarının da gittikçe daha çok kullanılacağını ön görmek mümkündür.

becerileri sınıf içindeki etkinliklerden ölçme-değerlendirme uygulamalarına, sınıf yönetiminden aile iletişimine kadar çok çeşitli alanları kapsar.

Belirsizlikler ve buna bağlı değişimler insanların içine kapanmasına, korku ve yabancılaşma gibi olumsuz hislere sahip olmalarına yol açabilir. Bu da hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin iyi oluşlarını ve yılmazlıklarını etkileyecektir. İyi oluş hali bir kişinin, fiziksel, duygusal ve mental sağlığının yerinde olması, yaşamdan memnun olması haliyle açıklanır. Yılmazlık ise yaşamın getirdiği zorluklar, travmalar veya stresli durumlardan geri dönme, uyum sağlama, iyileşme yeteneğidir. Bir nevi psikolojik sağlık olarak ifade edilebilir. Eğitim sistemlerimizde geleneksel olarak öğrencilerin duygusal ve mental iyi oluşları ve dayanıklılıklarına yeterince önem verilmez. Ancak belirsizlik çağında bu durum sürdürülemez ve değişmesi gerekmektedir. Bu sebeple altıncı temel öğretmen niteliğini “iyi oluş ve yılmazlık becerileri” oluşturur. Öğretmenler hem kendi hem de öğrencilerinin iyi oluşları ve psikolojik dayanıklılıkları için bu beceriyi kazanarak pedagojilerine entegre etmelidirler.

KÜRESEL FARKINDALIK

Günümüz dünyasının ekonomik ve kültürel anlamda karşılıklı bağımlılığı, öğretmenlerin küresel farkındalığa ve kültürel anlamda yeterliliğe sahip olmasını gerektirmektedir (Mercado, 2019). Sadece son on yılı bile düşündüğümüzde Türkiye başta olmak üzere birçok ülkenin sınıflarında hiç olmadığı kadar çok sayıda farklı milletten çocuk, öğrenim görmeye başlamıştır. Uluslararası Maarif Vakfı okulları gibi yapılar da kültürlerarası paylaşım ve iletişim için önemli uygulamalardır. Bu gelişmeler öğretmenlerin küresel olaylar ve farklı kültürler hakkındaki farkındalıklarının yüksek olmasını gerektirmektedir. Öyleyse yedinci temel öğretmen niteliği “küresel farkındalık” olarak adlandırılabilir. Öğretmenlerin bu beceriye sahip olması küresel sorunlara yönelik geliştirilecek çözümlere katkı verecek bir perspektife sahip vatandaşlar yetiştirilmesi bakımından önemlidir.

İŞ BİRLİĞİ VE YAŞAM BOYU ÖĞRENME

Bu makale kapsamında mutlaka değinilmesi gereken son temel öğretmen niteliği “işbirliği ve yaşam boyu öğrenme”dir. Öğ-

retmenlerin geleceğin karmaşık sorunlarını değerlendirmek ve doğru kararlar verebilmek için meslektaşları, uzmanlar ve diğer paydaşlarla işbirliği yapmaları gerekecektir. Değişen eğitim yaklaşımları ve şekillerine ayak uydurmak, teknolojiyi uygulamalarına entegre etmek için ise bilinçli bir şekilde yansıtıcı düşünme gerçekleştirmeli (Mercado, 2019; Öztürk, 2014) ve sürekli mesleki gelişim içinde olmalıdırlar. Prusya'nın temellerini attığı klasik eğitim anlayışıyla gidilebilecek bir menzil kalmamıştır. Bu sistemde ısrar etmek okullarda verilen eğitimi ve buna bağlı olarak da öğretmenlerin konumunu tartışmaya açacaktır. Bu sebeple öğretmenlerin sürekli mesleki gelişim içinde olmaları büyük önem arz etmektedir.

Belirsizlik insan varoluşuna daima eşlik eden bir olgu olsa da bu çalışmanın ön kabulü içinde yaşadığımız zamanlardaki değişim hızının ve buna bağlı olarak da belirsizliğin derecesinin katlanarak artıyor olması yatmaktadır. Öyleyse öğretmenlerden öğrencilerini belirsizliğe ve zorluklara hazırlamak için yaklaşım ve uygulamalarını çağın gereklerine uyarlamaları beklenir. Bu kapsamda belirsizlik çağında öğretmenlerin dijital ve çevre okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri, veri ve yapay zekânın etik kullanımı, kapsayıcı eğitim, iyi oluş ve yılmazlık, küresel farkındalık ile iş birliği ve yaşam boyu öğrenme niteliklere sahip olmaları gerektiği açıktır.

KAYNAKLAR

MEB (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. Erişim adresi: https://oygm.meb.gov.tr/dosyalar/StPrg/Ogretmenlik_Meslegi_Genel_Yeterlikleri.pdf

Mercado, C. (2019). *Navigating teacher education in complex and uncertain times: Connecting communities of practice in a borderless world*. Bloomsbury.

OECD (2018). The future of education and skills: Education 2030. Erişim adresi: [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)

Öztürk, M. (2014). Dijital çağın eşliğinde öğretmen eğitimi. *Yeni Türkiye*, no.59, 983-996.

Doç. Dr. Ömer Avcı

Eğitimci Mesleki Gelişim Yaklaşımı

Eğitimci mesleki gelişim programının hedefine ulaşması öğretmen ve öğrenci özellikleri, müfredat ve materyal, ülke eğitim sistemi gibi bağlamsal faktörlere bağlıdır.

En iyi ya da en kötü eğitim deneyimleri hakkında sorulduğunda hemen herkes öğretmenin başat bir rol oynadığı tecrübeleri aktarmaktadır. Bu da öğretmenlerin ya da eğitimcilerin eğitimin en önemli unsurlarından biri olduğunu kanıtlar niteliktedir. Eğitim hedeflerine ulaşılmasındaki hayati rolü hasebiyle öğretmenlerin mesleki gelişimi eğitim sistemlerinin merkezinde yer almaktadır. Bu yazının temel amacı halihazırda öğretmenlik yapan eğitimcilerin mesleki gelişimlerine yönelik kuramsal ve kavramsal bir çerçeve sunmaktır.

Mesleki gelişim uygulamalarının en temel hedefi öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlamaktır. Diğer bir ifadeyle eğitimcilerin gelişimlerine yapılacak yatırımların hedeflenen öğrenci gelişimi ve başarısı üzerinde olumlu etkisi olacağı varsayılmaktadır. Eğitimci mesleki gelişim yaklaşımı kavramsal çerçevesi öz olarak şöyledir:

1. **Eğitimciler etkili mesleki gelişim hizmetleri alırlar,**
2. **Alınan mesleki gelişim hizmetleri eğitimcilerin bilgi ve becerilerini artırır ve/veya eğitime dair inanç ve tutumlarını değiştirmelerini sağlar,**
3. **Eğitimcilerin edindikleri yeni bilgi ve beceri, tutum ve inançlar pedagojik yaklaşımlarına ve sınıf içi pratiklerine yansır.**
4. **Eğitimde gerçekleşen bu yenilikler öğrenci performansının yükselmesini sağlar.**

Yukarıda kavramsal çerçevesi sunulan mesleki geliştirme yaklaşımının etkinliği çeşitli bağlamsal faktörlere bağlıdır. Bağlamsal faktörler kavramsal çerçevenin başarılı olabilmesi için aracı (mediator) ve ılımlayıcı (moderator) rollere sahiptirler. Başka bir deyişle, eğitimci mesleki gelişim programının hedefine ulaşması öğretmen ve öğrenci özellikleri, müfredat ve materyal, ülke eğitim sistemi gibi bağlamsal faktörlere bağlıdır. Ancak unutulmamalıdır ki bağlamsal faktörler mesleki eğitimin çıktılarına doğrudan etkilememekte, ancak çık-

tıların hedeflendiği gibi olabilmesi için aracı ve etkiyi azaltıp artırmada ılımlayıcı rol oynamaktadır. Bağlamsal faktörlerin aracı ve ılımlayıcı rollerini hesaba katarak daha yakından bakacak olursak;

- a) **Öğrenci nitelikleri öğrencinin akademik hazırbulunuşluğu ve sosyo-ekonomik arka planı,**
- b) **Eğitimdeki tecrübesi, bilgisi, inanç ve tutumları gibi öğretmenin nitelikleri,**
- c) **Sınıf-içi etkileşimler, müfredat, eğitim materyali gibi faktörler,**
- d) **Ölçme ve değerlendirme, eğitim politikalarının da içinde olduğu yerel eğitim sistemi eğitimci mesleki gelişim programlarının etkili olmasında rol oynamaktadırlar.**

Eğitimcilerin mesleki gelişimlerine katkıda bulunup onların bilgi ve becerilerini artıracak, sınıf içi performanslarına olumlu anlamda yansiyacak ve dolayısıyla da öğrencilerin öğrenme hedeflerine ulaşmalarında katkıda bulunacak etkili mesleki gelişim programlarının yedi temel özelliği bulunmaktadır. Etkili mesleki gelişim programları;

- **içeriğe odaklanmalı,**
- **eğitimcilerin mesleki gelişim programında aktif rol almasını sağlamalı,**
- **diğer meslektaşlarıyla iş birliği içinde olacak şekilde tasarlanmalı,**
- **iyi eğitimci modelleri ile örneklenmeli,**

D Öğretmen Eğitimi ve Yeterlikleri

- uzman rehberliği ve mentörlüğü içermeli,
- geri bildirim ve yansıtma yapma fırsatları tanımalı
- ve yeterli zaman aralığını kapsamalıdır (Darling-Hammond vd., 2017; Desimone, 2009).

İÇERİK ODAKLILIK

İçerik odaklı mesleki gelişim genellikle eğitimcilerin öğretim alanıyla ilgilidir. Dersini verdikleri disiplinlere ait gelişim programları doğrudan eğitimcilerin okuluyla ve hatta derslerindeki öğrencilerin performansıyla alakalıdır. Böylelikle klişe, jenerik ve öğretmenlerin gerçek okul ve sınıf bağlamlarından kopuk bir program olmasının önüne geçilir. İçerik odaklı mesleki gelişim programları eğitimcilerin gerçekten ihtiyaç duydukları ve pratikte uygulayabilecekleri ya da karşılaştıkları durumları ele almalıdır. İçerik odaklı mesleki gelişim programı için Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) modeli bir çerçeve sağlamaktadır. Bu kuramsal çerçeveye göre eğitimcilerin teknoloji bilgisi (TB), pedagojik bilgisi (PB) ve alan bilgisine (AB) sahip olması gerekmektedir. Bu bilgilerin farklı kombinasyonları da ayrıca etkili bir eğitim için gereklidir. Üç temel bilgiye (TK, PB ve AB) ilaveten Teknolojik alan bilgisi (TAB), Pedagojik alan bilgisi (PAB), Teknolojik Pedagojik bilgi (TPB) ve her üç temel alan bilgisinin kesişiminde bulunan Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (Koeherler ve Mishra, 2009) eğitimcilerin gerçek bağlamlarına (eğitimcilerin ders verdikleri sınıf ve okuldaki deneyimlere) dayalı olarak mesleki gelişim programlarının özünü oluştururlar. Eğitimcilerin teknolojik pedagojik alan bilgisi uygulamalı bir şekilde geliştirme programında ele alınmalıdır.

AKTİF ÖĞRENME

Etkili mesleki gelişim programları eğitimcilerin nasıl ve ne öğrenecekleri konusunda da hassas olmalıdır. Mesleki gelişim programlarının muhatabı olan eğitimcilerin yetişkin oldukları ve yetişkin öğrenme

kuramları ışığında gelişim programlarının tasarlanması gerektiği unutulmamalıdır. Yetişkinlerin tecrübeleri yeni öğrenmeleri için zengin bir kaynak teşkil eder. Öğrenme konusunda seçimde bulunma ve kendi ihtiyaçlarına göre bunu belirleme eğitimcilerin motivasyonunu olumlu etkiler. Mesleki gelişim programlarının merkezinde yansıtma ve araştırma yatmalıdır. Eğitimciler kendi öğrendikleri ve pratikleri üzerine yansıtma ve araştırma yapmalarına fırsat tanımak aktif öğrenmenin önemli unsurlarıdır. Eğitimcilerin kendi öğrencilerinin çalışmalarının, gözlemlerle ya da video çekimleriyle sınıf içi ders işleme pratiklerinin analiz edildiği, üzerinde konuşulup tartışıldığı mesleki gelişim programları aktif öğrenmeye örneklerdir.

İŞ BİRLİĞİ

Eğitimcilerin mesleki gelişiminde iş birliği aynı okulda ya da okul dışından diğer meslektaşlarla bire bir ya da grup ile etkileşimde bulunma anlamında gelmektedir. Eğitimcilerin birbirleriyle tecrübelerini paylaştıkları, tavsiye ve fikirlerini sordukları, gerçek hayat (sınıf içi) problemlere birlikte çare aradıkları ve üzerlerinde yansıtma yaptıkları etkinlikler gibi birçok etkileşimi içermektedir. Okul içinde iş birlikleri genellikle aynı zümreyi paylaşan eğitimciler arasında gerçekleşir. Mesleki gelişim programları bünyesinde zümreler arası, hatta TMV'nun diğer ülkelerdeki eğitimcileriyle iş birliği yapılmasına imkân verecek şekilde tasarlanabilir. Bu şekilde bir akran öğrenmesi, iş birliği ve dayanışma ile eğitimcilerin kendi

gelişimlerinde ve öğrenmelerinde aktif bir rol oynamalarının da önü açılmış olur.

EĞİTİMCİ ÖRNEKLERİ VE ROL MODELİ

Mesleki eğitim programlarında iyi örnekler ve modeller kullanıldığında eğitimciler daha iyi öğrenmekte ve bu da sınıf içindeki performanslarına yansımaktadır. Müfredatın nasıl uygulanacağını ya da yeni bir pedagojik yaklaşımın sınıf içinde nasıl kullanılacağını gerçek örneklerle gösterilmesi mesleki gelişimde son derece etkilidir. Eğitimdeki iyi örnekler veya rol modeli; iyi ders uygulamasının bir videosu ya da yazılı anlatımı, uygulamalı/canlı gösterimi, ders planları örnekleri, meslektaşların gözlemlenmesi, öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesi gibi yöntemler şeklinde olabilmektedir.

UZMAN REHBERLİĞİ VE MENTÖRLÜK

Örnek ders anlatımıyla, yol göstericiliğiyle, tartışma forumlarındaki ve öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesindeki katkılarıyla ve geribildirimleriyle uzman rehber ve mentörler, eğitimcilerin mesleki gelişimlerinde önemli bir role sahiptir. Uzman rehberler veya mentörler eğitimcilerin genellikle daha tecrübeli meslektaşlarından oluşmaktadır. Zümre başkanları, okul idarecileri, meslekte daha kıdemli ve tecrübeli eğitimciler, üniversite hocaları, usta eğitimciler, alanlarında lisans üstü eğitim almış eğitimciler mentörlük yapabilirler. Mentörlerle eğitimciler bire bir etkileşimde bulunabilir ve bu sayede geribildirim daha bireyselleştirilmiş olarak verilebilir. Böylelikle de mesleki gelişime katkıda bulunulabilir.

GERİBİLDİRİM VE YANSITMA

Yetişkin eğitim kuramlarının da vurguladığı gibi yansıtma ve geribildirim yetişkin öğrenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Etkili mesleki gelişim programları eğitimcilere kendi pratikleri üzerine düşünmeleri, geribildirim alıp bu geribildirimler çerçevesinde sınıf içi uygulamalarında değişikliğe

gidebilmeleri için özellikle zaman ayırmalıdır. Yansıtma eğitimcilerin kendi pratikleri, sınıf içinde yaşadıkları sorunlar, iyi giden ya da gitmeyen uygulamalar üzerine düşünüp kritik etmesini içerir. Yansıtma, metabilşsel, yani düşünme, tutum, duygu ve inanç üzerine düşünerek eğitimcinin kendi bilişsel ve duyuşsal eylemlerini derinliğine gözden geçirdiği bir düşünme şeklidir. Mesleki eğitim programları geribildirimlerin verilebileceği ve eğitimcilerin yansıtma yapabilecekleri şekilde tasarlanmalıdır. Bu şekilde tasarlanmış programlar gerçek sınıf içi uygulamalar, ders planları, örnek ders anlatımları ya da bu derslerin videoları üzerine hem olumlu hem de yapıcı eleştirel geribildirimlerde bulunulmasına imkân verir.

YETERLİ SÜRE

Mesleki gelişim programları adı altında kısa süreli verilen birçok eğitimin etkili olmadığı ortadadır. Geleneksel olarak birkaç saatlik ya da günlük kısa süreli eğitimlerin eğitimcilerin pratiklerini değiştirici bir rolü bulunmamaktadır. Yeterli uzunlukta

Mesleki gelişim programları bünyesinde zümreler arası, hatta TMV'nin diğer ülkelerdeki eğitimcileriyle iş birliği yapılmasına imkân verecek şekilde tasarlanabilir.

yapılan mesleki gelişim programları belirli kavram ve konuyu derinlemesine öğrenip uygulayabilmesine fırsat tanır. Mesleki gelişim programlarında eğitimcilerin haftalar, aylar, hatta akademik bir dönem boyunca yukarıda belirtilen noktalar göz önünde bulundurularak eğitim alması ile etkili bir mesleki gelişim gerçekleşmektedir. Etkili mesleki gelişim programlarının ortalama süresinin yılda 49 saat olduğu da belirtilmektedir.

SONUÇ

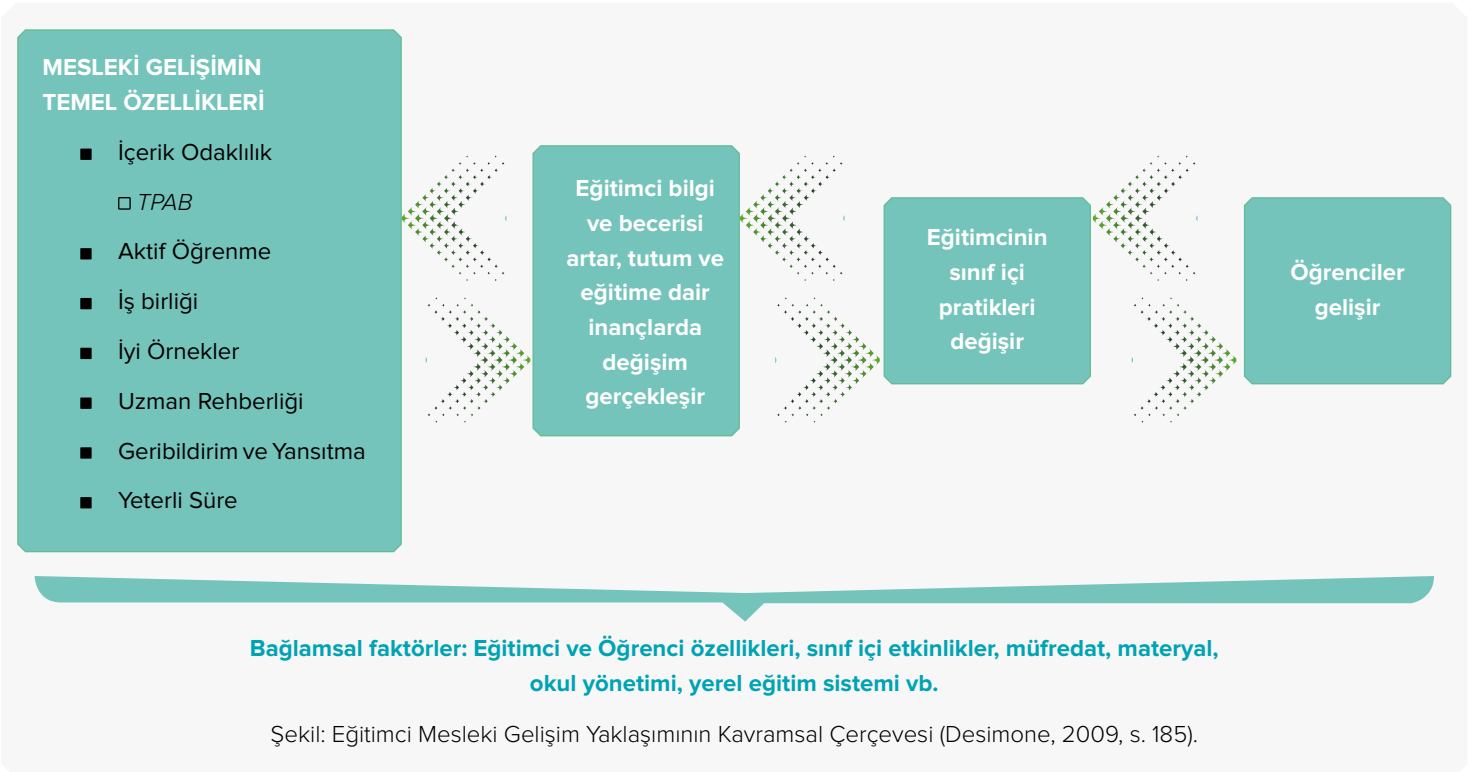
Yukarıda kavramsal çerçevesi sunulan eğitimci mesleki gelişim çerçevesinin etkililiği sürdürülebilirlik ve tüm süreçlerin doğru ve uygun bir biçimde ölçme ve değerlendirmeye tabi tutulmasıyla mümkündür. Uygun görülen durumlarda revize edilip gerekli güncellemelerle süreçler yönetilerek eğitimci mesleki gelişim programı hedeflerine ulaştırılabilir.

KAYNAKLAR

Darling-Hammond, L., Hyley, M. E., & Gardner, M. (with Espinoza, D.). (2017). Effective teacher professional development. Learning Policy Institute.

Desimone, L. M. (2009). Improving impact studies of teachers' professional development: Toward better conceptualizations and measures. *Educational researcher*, 38(3), 181-199.

Koehler, M., & Mishra, P. (2009). What is technological pedagogical content knowledge (TPACK)? *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 9(1), 60-70.

DAVID STROUPE

Michigan State Üniversitesi

STEM Alanında Öğretmen Yeterlikleri

Öğretmenler her zaman öğrenir. Bu mesleğin doğasında var olan bir özelliktir. Bir öğretmen adayınız STEM alanları, öğretim, bilgi ve katılımla ilgili yerleşik eşitsizlikler hakkında geliştirdiğiniz varsayımları tanımaya ve sorgulamaya hazır olun. Mesleğin öğrenilebilir olduğunu bilerek provalar yapın. Okullardaki öğrencilerle ve çevreleriyle ilişkiler kurmayı ve çok çalışmayı göze alarak bir hazırlık programına girin.

2.

**İstanbul
Eğitim
Zirvesi**

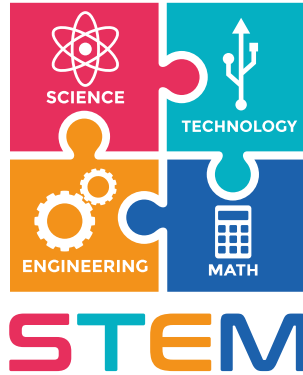
Yeterli hizmet sağlanamayan okullarda okuyan, özellikle de azınlık öğrencilerin, STEM eğitimine katılımı ve bu alanda başarılı olma ihtimali genellikle görmezden gelir. Ne yazık ki, bu türden öğrencilerin bazı konularda yetersizlikleri ve geçmişleri başarılarının önünde bir engelmiş gibi değerlendirilir. Daha geniş anlamda, okullar ve STEM alanları, azınlık öğrencilerin olanaklarını sınırlamak için ırk, kültür, dil ve ekonomik farklılıklar temelinde kasıtlı bir katılım hiyerarşisi oluşturur.

Bununla birlikte, yetersiz hizmet alan okullardaki azınlık öğrenciler, STEM alanlarının kapsamını, amacını, sorularını ve değerlerini geliştirmeye yarayan önemli deneyimler, fikirler, öğrenme yöntemleri ve uygulamalar sunarlar.

Eski bir ortaokul öğretmeni ve halen de STEM eğitimcisi olarak bir sınıf öğretmeni-nin, STEM alanlarında hangi öğrencilerin başarıyı yakalayabileceğine dair toplumsal kabulleri zorlayarak öğrenciler üzerinde fazlasıyla etkili olabileceğini biliyorum.

İyi bir öğretmen, amaca yönelik öğretim uygulamalarını hayata geçirerek ve etkili araçlar kullanarak, öğrencilerin STEM alanlarına olan ilgisini harekete geçirebilir ve öğrencilere, yeni nesil araştırma ve problem çözme şekillendirecek STEM liderleri olarak kimliklerini geliştirmeleri için fırsatlar sağlayabilir. Bununla birlikte, yetersiz hizmet alan okullardaki azınlık öğrenciler, çoğu zaman, kariyer edindikten sonra ilk işleri bu okullardan ayrılmak olan donanımsız öğretmenlerin insafına terk edilir.

Oysa öğrenciler, gelişmelerine yardımcı olacak yeterlilikte öğretmenleri hak ederler. Yetersiz hizmet alan okullarda başarı için gayret gösterecek yeni öğretmenleri daha iyi hazırlamak ve desteklemek öğretmen eğitimcileri olarak bizim sorumluluğumuzdur. Yeni öğretmenlerin STEM

alanları, öğretim ve belirli bilgi ve katılım biçimlerine ayrıcalık tanıyan yerleşik eşitsizlikler hakkındaki düşüncelerini tersyüz etmemiz gerektiğini savunuyorum. Öğretmen eğitimcileri olarak, öğretmenlere mesleki sorumluluklarına ilişkin yeni bir vizyon oluşturmaları için eğitim fırsatları ve destek sunmamız gerekiyor.

DEĞİŞİM 1: STEM ALANLARI

Pek çok öğretmen adayı, STEM alanlarında başarılı eğitimciler olduklarını düşünmektedir. Örneğin, öğretmen adaylarından bazıları, STEM alanlarının ne olduğunu ve nasıl işlediğini anladıklarının kanıtı olarak; not ortalamalarını, öğrencilerin STEM derslerinden ezberledikleri bilgileri ve oku-

ma becerilerini öne sürüyorlar. Oysa çoğu öğretmen adayı, STEM alanlarının günlük uygulamalarını hiçbir zaman gerçekten deneyimlememiştir ve bu konuda ortaya konan raporları incelememiştir. Bu nedenle, öğretmen adaylarının deneyimlemesi gereken önemli bir aksaklık, STEM alanlarının insanların doğuştan sahip olduğu, doğal olarak ortaya çıkan sorgulama biçimleri olmadığıdır. Bunun yerine, STEM alanlarıyla ilgili üç mitin çürütülmesi gerekiyor:

Birinci Mit:

STEM alanları, güç kültürlerinden ayrıdır. STEM alanları sosyal/tarihsel/politik bağlamlarda mevcuttur ve insanın dünyayı anlamlandırmasından ayrı düşünülmemelidir. STEM alanlarının tek bir “doğası” yoktur; üstelik STEM çalışmasının özü zamanla değişir ve güç sahipleri disiplin uygulamalarını dünya görüşlerine göre şekillendirdikçe değişmeye de devam eder.

İkinci Mit:

STEM alanları her zaman herkese açık olmuştur.

Herkes STEM alanlarına katılamaz ve bu sınırlama genellikle tasarım gereğidir. Feminist epistemologlar, iktidar gücünü elinde bulunduran kişilerin STEM alanlarının kavramsal, epistemik, maddi ve sosyal uygulamalarını şekillendirdiğine işaret ediyorlar. Bu nedenle, STEM alanlarındaki uygulamalar ve araştırmalar, belli güç sahiplerinin değerlerini yansıtırken diğerlerini yok saymaktadır.

Üçüncü Mit:

STEM alanlarının tümü, dünyayı anlamak için aynı hedeflere ve süreçlere sahiptir.

Her STEM alanı ve alt disiplinleri, fikirleri iletmek için farklı bilgi ve epistemik amaçlara, uygulamalara ve imkanlara sahiptir.

Bu mitlerin her biri okullara, üniversitelere, siyasete ve popüler medyaya iyice yerleşmiştir. Bu nedenle öğretmen adaylarının STEM alanları hakkındaki kanaatlerini değiştirmek oldukça zordur. Yürüttüğüm ça-

alışmada, STEM alanlarının karmaşıklığını anlayan öğretmen adayları, bir noktada STEM uzmanlarıyla araştırmaya katıldılar. Bu öğretmen adayları bir kimya laboratuvarında bir kimyacıyla veya sahada bir ekoloji uzmanıyla çalışmış olsalar da her birinin soru sorma, veri toplama ve analizi, STEM uzmanlarıyla epistemolojik değerlendirmelerde bulunmayla ilgili benzer deneyimleri vardı.

DEĞİŞİM 2: ÖĞRETİM

Öğretmen eğitimcilerinin, öğretmen adaylarının STEM alanlarına dair algısını tersyüz etmenin yanı sıra, öğretmen adaylarının öğretimin amacını ve uygulamalarını yeniden düşünmelerine yardımcı olmaları gerekir. Her birimiz, okulda uzun yıllar geçirdiğimizden, öğretmenlerin yapıp ettikleri ile ilgili bireysel hikayelere sahibiz. (Dan Lortie'nin “gözlem çırağı” dediği durum). Gerçek öğretmenlere ilişkin yüzeysel gözlemlerimiz, *Stand and Deliver*, *Dangerous Minds* ve *Freedom Writers* gibi popüler filmlerdeki öğretmenlerin mitleştirilmiş versiyonlarıyla çakışıyor. Bu filmlerde mitleştirilen

**İYİ BİR ÖĞRETMEN,
AMACA YÖNELİK
ÖĞRETİM
UYGULAMALARINI
HAYATA GEÇİREBİLİR
VE ETKİLİ ARAÇLAR
KULLANARAK
ÖĞRENCİLERİN STEM
ALANLARINA OLAN
İLGİSİNİ HAREKETE
GEÇİREBİLİR VE
ÖĞRENCİLERE, YENİ
NESİL ARAŞTIRMA VE
PROBLEM ÇÖZMEYİ
ŞEKİLLENDİRECEK
STEM LİDERLERİ
OLARAK KİMLİKLERİNİ
GELİŞTİRMELERİ İÇİN
FIRSATLAR SAĞLAYABİLİR.**

genellikle “beyaz” kurgusal öğretmenler, yetersiz hizmet alan okullarda okuyan azınlık öğrencilerin “kurta- rıncıları” olarak lanse ediliyor. Bu durum da gerçek öğretmenlerin mesleki eğitimlerini ve yaptıklarını belirsizleştiriyor.

Değiştirilmesi gereken kötü algılardan biri de sahnedeki bilgi edasıyla karizmatik bir öğretmen tarafından konuların gerçeklik temelinde hazırlanmış sunumlar veya eğlenceli performanslarla öğrencilere aktardığı öğretim algısıdır. Ben buna “*aktarma pedagojisi*” adını veriyorum.

Aktarma pedagojisinin çıktısı, genellikle öğrencilerin çeşitli ölçümlerde öğretmenin aktardıklarını doğru bir şekilde hatırlamaları ve tekrar etmeleridir. Bunun yerine, öğretmenlerin zaman içinde öğrenilen, geliştirilen ve uyarlanan özel uygulamaları ve araçları kullanarak tüm öğrencilere titiz ve eşitlikçi öğrenme fırsatı sağlayabildikleri yeni bir öğretim algısı oluşturmalıyız. Mark Windschitl, Jessica Thompson ve Melissa Braaten ile birlikte bu amaçla geliştirdiğimiz bir modele **Tutkulu Bilim Öğretimi** (*Ambitious Science Teaching*) adını verdik.

Tutkulu Bilim Öğretimi (AST) Modelinin Esasları:

1. Tüm öğrenciler için kültürel eşitlik ve fırsat eşitliğini göz önünde bulundurun;
2. Öğrencilerin devam eden öğrenme deneyimlerini karmaşık ve şaşırtıcı bilim olaylarına dayandırın;
3. Herkesin düşünce yürütmesi için sınıfta öğrencilerin gündelik deneyimlerini, fikirlerini ve sorularını kaynak olarak kullanın;
4. Öğrencileri, dünyayı yorumlamaları, açıklayıcı modeller geliştirebilmeleri ve önemli olduğuna inandıkları düşünceleri test edebilmeleri için STEM uygulama gruplarına katılması ve fikirlerini birlikte geliştirmeleri konusunda teşvik edin.
5. Her gün öğrencilere verimli konuş-

ma yoluyla akıl yürütmeleri için fırsat tanıyın;

6. Öğrencilerin özel araçlara ve usullere erişimlerini sağlayın. STEM'e özgü yazma, konuşma ve aktivite girişimlerini destekleyin. Öğrencilerle birlikte yeni araçlar ve usuller geliştirin;
7. Öğrencinin düşüncelerini başkalarıyla açıkça paylaşmasını sağlayın; onu sınıftaki topluluk karşısında bir özne yapın;
8. Öğrencilerin fikirleri bir araya getirmelerine ve STEM alanlarının «büyük fikirleri» hakkındaki anlayışlarını gözden geçirmelerine yardımcı olacak sıralı öğrenme deneyimleri edinmelerine yardımcı olun;

Bu birbirine bağlı unsurlar, öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin ilk izlenimlerini değiştirmeye yardımcı olan geniş bir öğretim resmi sunarlar.

DEĞİŞİM 3: BELİRLİ BİLGİ VE KATILIM BİÇİMLERİNE AYRICALIK TANIYAN KÖKLÜ EŞİTSİZLİKLER

Öğretmen adaylarının STEM alanları ve öğretimi hakkındaki düşüncelerini değiştirmek önemli olsa da bu konudaki asıl çarpıklık, sınıflarda kimin bilgisine ve katılım biçimlerine değer verildiğine dair yerleşik fikirler etrafındadır. Pek çok yeni öğretmen bildik bir klişeye yaslanır: “Tüm öğrenciler STEM kavramlarını öğrenebilir.” Retorikte bu soylu bir tavır olsa da tarihi köklere sahip ve belirli bir amaçla hareket eden sosyopolitik güçler nedeniyle tüm öğrenciler eşit derecede zeki, yetenekli veya hevesli görülmez. Bazı bilgi ve katılım biçimlerine (muhtemelen bir öğretmenin dünya görüşüyle uyumlu olanlar) ayrıcalık tanınarak, belirli bir eşitsizlik biçimi - **epistemik adaletsizlik** - sürdürülür. Epistemik adaletsizlik, bir bireyin veya grubun bir bilen olarak güvenilirliğinin kasıtlı olarak gözden düşürülmesi anlamına gelir.

Epistemik adaletsizlik ve öğrencilere yönelik diğer adaletsizliklerin devam

etmesi halihazırda eğitimciler ve siyasetçiler tarafından kınansa da daha eşitlikçi sınıflara geçiş açıkça yavaş bir hızda ilerlemektedir. Pek çok eğitimci eşitliğin önemli olduğunu kabul etse de “eşitliği” aşırı genel terimlerle kavramlaştırmamak önem arz eder. Tarihsel olarak, eşitlik ve eşitsizlik her zaman belirli sosyal ayrımlarla (örneğin; cinsiyet, ırk, sınıf ve dil yeterliliği) ilişkili olarak var olmuştur. STEM eğitiminde eşitlik çalışması, desteklemeyi amaçladığımız azınlık sosyal belirteç gruplarını belirttiğimizde daha etkili hale gelir. Örneğin, Niral Shah'ın STEM eğitiminde ırk üzerine çalışması, matematik gibi STEM konularının nasıl her zaman doğrudan öğrenme ortamını aşan daha geniş ırksal, ideolojik bağlamlarda konumlandığını gösterir (<http://www.tcrecord.org/Content.asp?ContentId=21899>). Bu ırksal ideolojiler, öğrencilerin ve öğretmenlerin STEM'de kimin başarılı olabileceği (ve kimin olamayacağı) hakkındaki algılarında ırksal önyargılara yol açabilecek STEM yeteneği hakkında yanlış anlatılar sunar.

Öğretmen adaylarını eşitsizlikleri tanımaya ve sınıflardaki epistemik adaletsizliği ortadan kaldırmaya hazır hale getirmek için her derde deva bir reçetemiz olmadığı kabul etmeliyiz. Bununla birlikte, herhangi bir sorunun çözümünde eşitsizlik meselesini temel parçalardan biri olarak ele almalıyız.

Öğretim ve öğrenimi yeniden yapılandırmak için bir fırsat olarak hazırlık programları

Öğretmen adaylarının STEM alanları, öğretim ve belirli bilgilere erişimde imtiyaz sağlayan yerleşik eşitsizlikler hakkındaki fikirlerini değiştirmek, öğretmen yetiştirme programlarının işinin sadece yarısıdır. Yalnızca öğretmen adaylarının fikirlerine meydan okumak, yeterli hizmet alamayan okullarda azınlık öğrencilere karşı eşitsizlikleri sürdüren stratejiler veya kavramlarla doldurulabilecek bir pedagoji boşluğu bırakır. Başka bir deyişle, öğretmen aday-

larının kendi başlarına harika bir öğretim gerçekleştirebileceklerini umamamız. Öğretmen eğitimcileri olarak, STEM öğretmen adaylarının yaşadıkları aksaklıkları görerek tavır almalarını istiyorsak onlara uygulamalar, araçlar, öğretimi prova etme fırsatı ve öğrenci topluluklarından öğrenmeleri için alan sağlamalıyız.

Öğrenilebilir uygulamalar

Öğretme fiili «doğal» değildir ve bazı insanlar «öğretmek için doğmazlar». *Öğretmenlik,*

ÖĞRETME FİİLİ “DOĞAL”
DEĞİLDİR VE BAZI
İNSANLAR “ÖĞRETMEK
İÇİN DOĞMAZLAR”.
ÖĞRETMENLİK, KANITA
DAYALI UYGULAMALAR
VE ARAÇLARLA
DESTEKLENEN
ÖĞRENİLEBİLİR BİR
MESLEKTİR.

kanita dayalı uygulamalar ve araçlarla desteklenen öğrenilebilir bir meslektir. Bu tür uygulamalar ve araçlar, öğretmen adaylarının öğretim kararlarını planlamak ve tartışmak için ortak bir dile sahip olmalarına yardımcı olur, öğretmenlerin profesyonel öğretmenlik ilkelerini (yukarıda açıklanan AST'ninkiler gibi) öğretim faaliyetlerine dahil etmelerini sağlar ve yeni öğretmenlere kariyerlerinin başında somut bir temel oluşturur.

Örneğin, Tutkulu Öğretme Modeli/*Ambitious Science Teaching* (AST) ile fen eğitimindeki çalışmalarımız başlangıçta öğretmen adaylarını desteklemek için tasarlanmıştır.

Şimdiye kadar AST, temel öğretim uygulamalarından, bir dizi planlamadan ve etkileşimli araçtan oluşuyor. “Temel” derken şunları kastediyoruz: (1) *Konunun disiplini için merkezi olan öğrenci çalışmalarını desteklerler,* (2) *konunun öğretiminde farklı yaklaşımlar uygularlar,* (3) *giderek daha sofistike ve entegre öğretim eylemlerini yeniden ele alınabilirler,* (4) *öğretmenlerin kendi öğre-*

Öğretimi prova etme fırsatları

Öğretmen yetiştirme programları, öğretmen adaylarına öğrenilebilir uygulama örnekleri verir ama bu örnekler öğretimi soyut hale getirir ve gerçeklikten uzaklaştırır. O halde öğretmen adaylarının, güvenli bir ortamda öğrenilebilir uygulamaları prova etme fırsatlarına ihtiyaçları vardır ve etkili bir öğretim konusunda ilerlerken sürekli geri bildirim almaları gerekir. Öğretim pro-

Belirsizliği hayata geçirmek için, meslektaşım Amelia Gotswals ve ben Michigan Eyalet Üniversitesi’ndeki metot sınıfımızda öğretmen adaylarından birinin “makro öğretim” adımı verdiği provalar için bir ortam sağladık.

Makro öğretim, öğretmen adaylarının küçük bir meslektaş veya öğrenci grubuyla 10-15 dakika boyunca bir beceri veya strateji denediği hazırlık programlarında yaygın

timlerinden öğrenmelerine kolayca izin verir ve (5) öğrencilerin öğrenme hedeflerini açıkça destekleyen daha geniş, tutarlı bir öğretim sisteminde fark edilebilir bir rol oynar.

Bu temel öğretim uygulamaları, bireysel olarak ele alındığında öğretim hakkında sofistike fikirleri temsil etse de öğretmenlerin öğretim sırasında tatbik etmesi gereken tüm profesyonel uygulamaları içermezler.

valarının amaçlarından en önemlisi, öğretmen adaylarının belirsizlik anlarında ilkeli pedagojik kararlar vermelerini sağlamaktır. Bu nedenle, öğretmen eğitimcileri olarak, öğretmen adaylarının ilkeli pedagojik kararlar vermelerini gerektiren temel uygulamaların provaları sırasında onlara kasıtlı olarak belirsizlik anları sağlamamız gerekir.

olan popüler “mikro öğretim” deneyiminin bir uzantısıdır. Makro öğretim, öğretmen adaylarına, yöntem sınıfındaki akranlarına öğretmen olarak hizmet veren - 10 ila 12 öğretim saati - tüm bir öğretim ünitesini planlama, öğretme ve yansıtma fırsatı sağlayan mikro öğretim fikri üzerine

kurulmuştu. 4 kişilik öğretim ekibiyle çalışırken, öğretmen adaylarının aşağıdaki fırsatları geliştirdiklerini tespit ettik:

- Eğitimden ve akranlardan eğitici rehberlik istemek için öğretimi duraklatmak,

- Öğrencilerin fikirlerini öğretim kaynağı olarak kullandıklarından, sınıf konuşmalarının öngörülemezliğine ilişkin genel korkunun üstesinden gelmek,

- Öğrencilerin öğrenmesi beklenen STEM disiplinlerinin görünmeyen özelliklerini görmek.

Söz konusu çalışmalara yakından bakmak için şu siteyi ziyaret edebilirsiniz. <https://edwp.educ.msu.edu/jte-insider/2018/video-interview-drs-david-stroupe-amelia-gotwals/>

Öğrencilerle birlikte ve öğrencilerden öğrenme

Öğretim uygulamalarını prova etme fırsatlarının önemini vurguladıktan sonra nihai olarak öğretmen adaylarının öğrencileriyle nasıl güçlü ilişkiler kuracaklarını öğrenmeleri gerekir.

Öğrencilerle ilişki geliştirmeyi öğrenmek, öğrencilerin irtibatlı olduğu topluluklarla iş birliği yaparak sağlanabilir. Washington Üniversitesi'nde öğretmen eğitimi konusunda önde gelen uzmanlardan biri olan Ken Zeichner, herkes aynı amaca - öğrenciler için daha iyi eğitim fırsatlarına - yatırım yaptığı için öğretmen hazırlama programlarının ve yerel toplulukların öğretmen hazırlama sorumluluğunu paylaşması gerektiğini savunmaktadır. O halde öğretmen

adayları, bir kurtarıcı veya bir alanın yegâne uzmanı değil, aynı zamanda öğrencilerinin geçmişlerini, değerlerini, kültürlerini ve deneyimlerini öğrenen insanlardır. Bunun için de tecrübesiz bir şekilde geldikleri okullarda ve topluluklarda anlamlı zaman geçirmek için fırsatlara ihtiyaç duyarlar. Bu tür öğrenme fırsatları, toplulukların bilgi ve deneyimlerinin, öğretmenlerin öğretme deneyimleri üzerinde bir etki yarattığını görmelerine de yardımcı olur.

Paydaş adımları

Öğretmen yetiştirme programlarını öğretmen adaylarının öğretme ve öğrenme vizyonlarını yeniden yapılandırılmalarına yardımcı olacak şekilde inşa etmemiz ge-

GEÇMİŞLERİNİ,
DEĞERLERİNİ,
KÜLTÜRLERİNİ VE
DENEYİMLERİNİ ÖĞRENEREN
İNSANLARDIR. BUNUN
İÇİN DE TECRÜBESİZ
BİR ŞEKİLDE GELDİKLERİ
OKULLARDA VE
TOPLULUKLARDA
ANLAMLILIK ZAMAN
GEÇİRMELERİNİN İHTİYAÇ
DUYARLAR.

rektiğini belirttiğimizden sonra, hazırlık programlarını değiştirmeye yönelik daha karışık eylemlere geçebiliriz.

Öğretmen adaylarını yeni nesil STEM uzmanları olarak hizmet vermeye hazırlamak için sorunu daha kuşatıcı ele almamız gerekir. Bu bağlamda STEM araştırmacıları, öğretmen eğitimcileri, öğretmenler ve siyasetçiler için bazı önerilerde bulunmak istiyorum:

- **STEM araştırmacıları:** Bir STEM uzmanıysanız, öğretmen adayları için alanınızın günlük uygulamalarını, normlarını ve kimliğini temsil edebilirsiniz. Daha da önemlisi, hizmet öncesi öğretmenleri çalışma alanlarınıza getirmek için öğretmen eğitimcileriyle işbirliği yapabilirsiniz. Öğretmen adayları iş yerinizdeyken, etrafı temizlemek veya kahve getirmenin ötesinde sorumluluklar üstlenmelerine izin verin. Öğretmen adaylarına alanınızla ilgili rutin ve değerli bulduğunuz uygulamalarla ilgilenmeleri ve karar alma sürecinizi ve eylemlerinizi halka duyurmaları için fırsatlar sağlayın. Ayrıca, öğretmenliği bir iş fırsatı olarak karalamayın veya öğretmen olma isteklerini ifade ettikleri için öğrencileri utandırmayın. Birçok öğretmen adayı bana, STEM öğretimini tatsız bir kariyer seçeneği olarak gören STEM profesyonellerinden "öğretmeyenler" olarak bahsettiklerini duyduklarını söylüyor. Öğretmen adaylarının hevesini kırmak yerine, daha fazla STEM öğretmenin işe alınmasına yardımcı olacak STEM uzmanlarına ihtiyacımız var.

- Öğretmen adayları ve öğretmenler:

Öğretmenler her zaman öğrenir. Bu mesleğin doğasında var olan bir özelliktir. Bir öğretmen adayıysanız STEM alanları, öğretim, bilgi ve katılımı ilgili yerleşik eşitsizlikler hakkında geliştirdiğiniz varsayımları tanımaya ve sorgulamaya hazır olun. Mesleğin öğrenilebilir olduğunu bilerek provalar yapın. Okullardaki öğrencilerle ve çevreleriyle ilişkiler kurmayı ve çok çalışmayı göze alarak bir hazırlık programına girin.

Öğrencilerle olan deneyimleriniz sırasında, onlara insan, geleceğin STEM liderleri ve entelektüelleri olarak değer verdiğinizi -sözlerinizle ve eylemlerinizle- gösterdiğinizden emin olun. Deneyimli bir öğretmenseniz, lütfen yeni profesyoneller için mentorluk yapmayı düşünün. Öğretim kararlarınızı ve eylemlerinizi yeni öğretmenlere açık hale getirin, böylece deneyimlerinizden ders alabilirler. STEM öğrencilerini titiz ve eşitlikçi öğrenme fırsatlarına dahil ederek planlarken, öğretirken, yansıtarken ve geliştirirken hizmet öncesi ve yeni öğretmenleri destekleyin. Okul yılı boyunca hem sınıfta hem de sosyal çevrelerinde öğrencilerinizi nasıl önemseydiğinizi ve onlara değer verdiğinizi gösterin.

- **Siyasetçiler:** Son olarak ve daha da önemlisi, eğer bir siyasetçiyse, harika öğretmenleri işe alma ve elde tutma çabalarını destekleyerek, STEM öğretmeni hazırlama sürecini ve yetersiz hizmet alan okullarda azınlıkta kalan STEM öğrencilerine yönelik "Hiçbir Çocuk Geride Kalmamasın Çağı"nda çıkan öğretmen ve öğrenci başarısının tanımının nihayet bir nesil araştırma bu tür testlerin ölçülmediğini gösterdikten sonra bir kenara bırakıldığı, yeniden tasarlanmış bir destek ve elde tutma sistemine ihtiyacımız var.

DAVID STROUPE

Michigan State Üniversitesi

David Stroupe, öğretmen eğitimi ve fen eğitimi alanında öğretim üyesidir, CREATE for STEM Enstitüsü'nde STEM Öğretmen Eğitimi alanında direktör yardımcısı ve Michigan State Üniversitesi'nde Bilim ve Toplum Direktörüdür.

Tutkulu ve eşitlikçi öğretim etrafında çerçevesi, birbirleriyle örtüşen üç araştırma alanı vardır. İlk olarak, sınıf ortamlarını fen uygulama toplulukları olarak ifade eder. Bilim, Teknoloji ve Toplum ve Bilim Tarihi ve Felsefesi merceklerini kullanarak, öğretmenlerin ve öğrencilerin güç, bilgi ve epistemik öznellik müzakeresi yoluyla epistemik adaletsizliği nasıl dağıttığını incelemektedir. İkinci olarak, yeni başlayan öğretmenlerin çeşitli bağlamlar içinde sınıf içi uygulamadan nasıl öğrendiklerini araştırmaktadır. Üçüncüsü, öğretmen eğitimi programlarının yeni başlayan öğretmenlerin farklı uygulamalar öğrenmeleri için nasıl destek ve fırsatlar sağlayabileceğini araştırmaktadır. David biyoloji alanında çalışmalar yapmış ve dört yıl boyunca ortaokul yaşam bilimleri derslerini vermiştir.

David, Amerikan Eğitim Derneği'nin K Bölümü (Öğretme ve Öğretmen Eğitimi) için Örnek Araştırma Ödülü, Ulusal Fen Öğretimi Araştırmaları Derneği'nden Erken Kariyer Araştırma Ödülü ve Ulusal Fen Öğretimi Araştırmaları Derneği ve Ulusal Fen Öğretmenleri Derneği'nden "Okumaya Değer Araştırmalar" ödülüne sahiptir.

- **Öğretmen eğitimcileri:** Bu tebliğde de açıklandığı gibi, öğretmen eğitimcileri, öğretmen adaylarının fikirlerinde köklü bir değişiklik için fırsatlar sağlamalı ve öğretmen adaylarının zaman içinde öğretme ve öğrenme algılarını yeniden inşa etmelerine yardımcı olmalıdırlar. Öğretmen eğitimcileri için bu çalışmanın en zor yönü, öğretmen adayları için kendi planlamalarını, öğretimlerini ve kararlarını kamuoyuyla paylaşmaktır. Öğretmen eğitimcileri olarak, sınıflarda adil katılım imkanlarını nasıl oluşturup geliştirdiğimiz de dahil olmak üzere öğretmek istediğimiz şeyi temsil etmeliyiz. Tutkulu öğretme hakkında "vaaz verme" ikiye bölünmüş olduğundan kaçınmalıyız, Öğretimimizi öğretmen adaylarımızın ihtiyaçlarına göre nasıl ve neden uyarladığımızı da kamuoyuna açıklamalıyız.

Dr. Psk. A. Sena Sezgin

Nitelikli Özel Eğitim Öğretmeni Kimdir?

Özel eğitim öğretmenin mesleğini yaparken başarılı ve sağlıklı olabilmesi için bilişsel ve psikolojik esnekliğe sahip olması çok önemlidir. Bunun yanı sıra disiplin, düzenli ve planlı çalışma, doğru not tutma sistemini bilme, üstün gözlem yeteneği, gelişimi veya değişimi doğru bir perspektifle takip edebilme mesleki açıdan anahtar rolde özelliklerdir.

Öğretmenlik mesleği zaman, mekân ve insan bakımından etki alanı çok geniş olduğu için hassas muameleyi, özenli, itibarlı bir konumu gerektirir. Bununla birlikte öğretmenin her ânının hassasiyetle, sorumluluk anlayışı, yüksek duyarlık ve bilinçle geçirilmesi gerekir. İşte öğretmenliğin genel bir bakışla bile bu denli büyük bir etki ve dolayısıyla sorumluluğu varken kendi içinde bazı özel durumlara hitap ettiği alanlar söz konusu olduğunda daha titiz bir işleyiş ihtiyacı doğar. Çünkü eğitim vereceği kişi herhangi bir insandan eğitim alamaz, özel bir donanıma sahip alan öğretmeni-ne ihtiyaç duyar.

Özel eğitim öğretmenin, olması gereken yeterlik, duyarlık ve sorumlulukta olabilmesi için öncelikle temel öğretmenlik niteliklerine sahip olması ve bunun yanı sıra kendine özgü birtakım özellikler taşıması, özgün sahası itibarıyla kendine özgü işleyiş ve ihtiyaçları da gözetmesi beklenir. Bu özellikleri, meslekî ve insanî olarak iki alanda incelemek mümkündür. Ancak hepsinden önce özel eğitim öğretmenin işini gönülden ve samimiyetle yapması, bu işi yaparken kendi hakikat arayışına katkı sağlayacağını farkında olması, özel eğitim meselesiyle her yönüyle dertlenmesi; mesleğindeki başarısını, öğrencisine sunacağı katkıyı ve insanî gelişimini başka hiçbir şeyle ölçülemeyecek

derecede olumlu etkileyecektir. Özel eğitim öğrencisiyle geçirilen farkındalık dolu her an, edinilen her tecrübe, öğretmenin hayatında bilgece bir anlayış geliştirmesine katkı sağlayacaktır.

Özel eğitim alanı, öğretmenin, mesleğini bir gönül mesleği olarak görmesi ve gönülleri yapmaya talip olması, kendini, bunun aksine odaklanmış olan küresel sistemin sunduğu hayat anlayışından sıyrabilmesine imkân tanıyacaktır. Mesela bir özel eğitim öğretmeni, hayata fayda odaklı bakmamalıdır. Bir şeyin diğer şeyden, bir insanın diğer insanından; onlardan daha fazla faydalandığımız için daha değerli olamayacağını anlayabilmelidir. Eğer bir değer sistemi bunun aksine oluşturulursa, bu durum, erdemli bir değerler sistemini değil sömürüyü, istismarı, bencilliği, pragmatizmi işaret eder. O hâlde bir insanın değerini hangi yönünü merkeze alarak belirleyebiliriz? İnsanın değeri neyle ölçülür? Günümüzde değer; insanlık, emek, bilgelik, olgunluk, erdem gibi unsurlardan ziyade subjektif fayda gözetilerek belirlendiği görülüyor. Bu da bilişsel özelliklerin öncelikli ve değerli olarak kabul edilmesine sebep olurken özel eğitim ihtiyacı olan bireyleri ve dolayısıyla onların eğitimcilerini daha görünür ve değerli olmaları ahlakoyabiliyor. Halbuki her insan adaletle muamele görmeli, adil haklara sahip olmalıdır. Buna mukabil öncelikle eğitimciler, her insan bir gönül demektir bilinciyle hareket etmeli, eğitimi neoliberal bakış açısından kurtarmalıdır.

BİLİŞSEL VE PSİKOLOJİK YETERLİLİK

Özel eğitim öğretmenin mesleğini yaparken başarılı ve sağlıklı olabilmesi için bilişsel ve psikolojik esnekliğe sahip olması çok önemlidir. Bunun yanı sıra disiplin, düzenli ve planlı çalışma, doğru not tutma sistemini bilme, üstün gözlem yeteneği, gelişimi veya değişimi doğru bir perspektifle takip edebilme mesleki açıdan anahtar rolde özelliklerdir. Plan yapmadan hiçbir adım atılmaması ve gelişim takibinin küçük büyük demeden kayda geçirilmesi özel eğitim alanında hayati önem taşır. Yapılan işte istikrarlı ve sebatkâr olmak da yine özel eğitim alanında altın değerindedir.

Bu mesleği bilinçli bir şekilde seçen öğretmen adayları, öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitimlerine başladığında ömür boyu sürececek bir gelişim gayretine aday olmuş sayılır.

Özel eğitim öğretmeni kendini bilişsel açıdan destekleyecek faaliyetlere önem vermelidir. Sebep-sonuç ilişkisi, çok boyutlu bakış, muhakeme becerisi, ayrıntıyı fark etme, drama becerisi gibi özelliklerini geliştirecek faaliyetlere aralıksız devam etmelidir. Çünkü bu bilişsel özellikler, özel eğitim öğretmenin mesleğini doğru yapmasına yardımcı olacak özelliklerdir. Özdeğerlendirme, bu alanda periyodik olarak ihtiyaç duyulan bir özelliktir. Dolayısıyla özel eğitim öğretmeni, mutlaka kendini düzenli aralıklarla özdeğerlendirmeye tâbi tutmalıdır. Özdeğerlendirme, insan zihninin yönetici işlevlerini geliştirmesine de önemli bir katkı sağlar.

Öğrencisiyle ilgili kendi beklentisini de velisinin beklentisini de isabetli/dengeli oluşturup gerçekçi bir seviyede tutmak, yürünen yolu olabildiğince kolaylaştıracaktır. Coşku ve yüksek motivasyonun bu özelliklere eşlik etmesi ise öğretmenin psikolojik sağlığı açısından

Özel eğitim öğretmeni insanî erdemler bakımından kendini sürekli geliştirmeye yatkın, müsamahakâr, sabırlı ve tahammüllü olmalı, karşılık beklemeden sevebilmeyi bilmelidir.

dan olumlu etkiye sahip olacaktır. Merhamet, tahammül ve yüksek bir kabul kapasitesi, özel eğitim öğretmeni için olmazsa olmaz bir gerekliliktir.

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENİNDE BULUNMASI GEREKEN KRİTERLER

Meslekî yeterliklerle birlikte meslek seçimi sürecindeki hassasiyete de vurgu yapmak gerekir. Meslek seçimi yapılırken seçilen meslek öğretmenlikse, hele ki özel eğitim öğretmenliğiyse, meselenin ciddiyetinin çok iyi araştırılması, adayın bu niteliklere uygun olup olamayacağı, buna istekli olup olmadığı, gayretinde süreklilik ve sebata cesaret edip edemeyeceği, psikolojik açıdan işe uygunluğu her yönüyle değerlendirilmeli; mesleği bilen ve adayı tanıyan kişilerden fikir alınmalı, onlara danışılmalı, gerçekçi yönlendirmeleri beklenmelidir.

Bu mesleği bilinçli bir şekilde seçen öğretmen adayları, öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitimlerine başladığında ömür boyu sürecek bir gelişim gayretine aday olmuş sayılır. Meslekî yeterlikleri açısından özel eğitim öğretmenin lisans yıllarında aldığı eğitimin alan bilgisi, alan bilgisine ulaşma yolları ve sahaya ilişkisi bakımından tatmin edici olması gerekir. Bunun için özel eğitim alanında lisans eğitimi veren bölümlerin, hedefleri, kazanımları, içerikleri büyük bir özenle tasarlanmalıdır. İlk adımın üniversitede atıldığı düşünülse de elbette öncesinde geliştirilen entelektüel ve kişilik alt yapısı, lisans yıllarında birçok

fırsatın anahtarını öğretmen adayına sunacaktır.

Alanın kavramlarına ve kuramlarına vâkıf olmak, tarihini bilmek, yakın alanlara gerektiği kadar temas etmek lisans döneminin temel vazifelerindedir. Öte yandan alanın ana akımını bilmek kadar eleştirel görüşlerini, kuram eleştirilerini bilmek de kaçınılmaz bir gerekliliktir. Felsefeyi ve özel eğitim alanının felsefesini öğrenmeli, kendi hayat görüşünü/ felsefesini berraklaştırmalı, tanımalıdır. Alanın, dünya açısından ve kendi ülkesi açısından

Özel eğitim öğretmenin insanî bir vizyon belirleyebilmesi için dünyayı takip edebilmenin yanında kendi kültürünü bilmesi, doğru olan kısımlarını mesleğinin felsefesi için değerlendirmesi, doğru ya da artık işlevsel olmayan parçalarının ise revize edilmesine katkı sağlaması gerekir.

dan, nereden gelip nereye gittiğini kavramak; bundan sonra nereye gideceğini yordamak için önemli bir öncüdür. Öğretmenin vizyonunun genişliği buna bağlıdır ve öğretmenin vizyonu onun hayatının temel dayanağıdır. Neler yapacağını, nereye varacağını, gününün en küçük ânından ömrünün tamamına kadar neyle, neden ve niçin meşgul olduğunu yani hayatına ve mesleğine yüklediği anlamı bu vizyon sayesinde belirler.

Alan bilgisi yani bilimsel bilgi, doğası gereği günden güne değişim içinde olduğundan her ne kadar alan bilgisinin temelini sağlam atılması gerekse de asıl mesele alan bilgisini lisans eğitimi tamamlandıktan sonra da takip etmeye devam edebilmek için gereken yolların öğrenilmesi ve bu etik bilincin kazandırılmasıdır. Bilginin, bilgiye ulaşmanın teknik yollarının bilinmesi kadar metodolojinin öğrenilmesi de önemlidir. Metodoloji, ihtiyaç hâlinde veya sürekli takipte olabilmek için doğru yolu izleyerek gereken bilgiye eksiksiz olarak ulaşabilmeyi, gereksiz olan malumatı uzak kalmayı, bilgi kirliliğine, yanıltıcı malumata maruz kalmamayı yani gerekli ve doğru olana ulaşmanın özel eğitim alanına ait yöntemlerini öğretir. Böylece öğretmen, etrâfını câmî, ağıvârını mânî şekilde gerekli olan alan bilgisine ulaşabilir; yanlış yollara sapmadan bildiğindeki değişimi ve gelişimi sürekli olarak takip edebilir.

Özel eğitim alanıyla ilgili dünya literatürünü takip edebilmek, uygulamalarımızı

dünyanın çeşitli bölgelerindeki iyi örneklerle zenginleştirebilmek, vizyonumuzu genişletebilmek ve dünya literatürüne katkı sağlayabilmek, dünyaya iyi örneklerimizi sunabilmek için ikinci bir dil öğrenmek özel eğitim öğretmeninin gelişim hedeflerinden biri olmalıdır. Yapay zekâ uygulamaları sayesinde yabancı dille ortaya koyulan bilgileri, örnekleri edinmek eskiye göre nispeten daha kolay olsa da en azından temel seviyede ikinci bir dil edini mi dünyaya daha kolay ulaşmamızı sağlayacaktır. Bundan kasıt; öncelikle günümüzün lingua franca'sı olarak kabul edilen İngilizce olacaktır. Ancak yabancı dil aracılığıyla ulaşacağımız bilgi veya örnekler sadece Kuzey Amerika veya Batı Avrupa olmamalı, dünyanın çeşitli bölgelerinde alanımıza ışık tutacak uygulamalar olabileceği unutulmamalıdır.

Küresel kültürün pazarladığı bilginin tek bilgi, örneğinse tek örnek olmadığını gözden kaçırmamak gerekir.

Özel eğitim öğretmeninin insanî bir vizyon belirleyebilmesi için dünyayı takip edebilmenin yanında kendi kültürünü bilmesi, doğru olan kısımlarını mesleğinin felsefesi için değerlendirmesi, doğru ya da artık işlevsel olmayan parçalarının ise revize edilmesine katkı sağlaması gerekir. Bunu öncelikle öğrencisine zarar gelmemesi için yapmalı, sonra da öğrencisinin ve kendisinin yaşadığı topluma bir borcu olarak görmelidir. Mesela merhamet, özel eğitim açısından önemli bir erdemdir. Ancak eğer öğrencinin yakınları ona ölçülü bir merhamet göstermiyor, merhametin sınırını aşacak şekilde öğrenciye gelişim alanı tanımayarak aşırı merhamet gösteriyorlarsa bu

konuyu fark etmek ve ona müdahale etmek öğretmenin vazifesidir. Her kültür için bunun gibi çeşitli örnekler vermek mümkündür. Dolayısıyla mesleğimizi yaptığımız toplumu ve kültürü tanımak mesleğimizi daha kaliteli bir şekilde icra edebilmemize katkı sağlar.

ÖZEL EĞİTİMDE SAHA TECRÜBESİ

Kuramsal bilginin yanı sıra pratiğin yani sahanın, mümkün olduğu kadar erkenden özel eğitim öğretmeninin hayatına girmesi, nitelikli özel eğitim öğretmeni yetişmesi hususunda kritik bir ölçüttür. Özellikle lisans yıllarının başından itibaren sahayla bağlantı kurmak yani kuramsal bilgiyi pratikle birleştirmek ve kurama sığdıramayan tecrübeyi usta-çırak ilişkisi ve gözlem ile edinmeye çalışmak, özel

eğitim öğretmeninin yetişmesinde önemli bir yer tutar. İşin sahada öğrenilmesi, usta-çırak ilişkisinin kurulabilmesi, iyi öğretmenler yetişmesinde son derece önemlidir. Çünkü ustadan sadece mesleğin incelikleri değil aynı zamanda mesleğe ve insana bakış açısının ne olması gerektiği, öğretmenin vizyonu gibi hususlar da öğrenilir. Hem de bu öğrenme sahaya desteklendiğinde içselleştirilerek yapılabilir.

Toplumun sunduğu veya kısıtladığı şartlardan dolayı bazı özel eğitim öğretmen adayları bile özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerle ilk defa mesleğe başlayınca karşılaşabiliyor. Bunun tedbirini alabilmek adına lisans eğitiminin başından itibaren oluşturulacak sahaya yani okulla, öğrenciyle, ailelerle temas imkânı, bir yandan öğretmeni mesleğe daha güçlü bir şekilde hazırlarken öte yandan psikolojik olarak adaptasyonuna yardımcı olacaktır. Ayrıca özel eğitime ihtiyacı olan bireylerle ilgili o toplumun tutumunun analizi ve öğretmenin buna müdahalesi için önemli bir veri sağlar.

Özel eğitim öğretmeninin yetiştirilme sürecinde sahaya temasını artırmak ve daha nitelikli yetişmesine katkı sağlamak için özel eğitim bölümlerinde görev verilen öğretim elemanlarının özel eğitim ihtiyacı olan öğrencileri tanıyan, ailelerine, süreçlerine, toplumsal ve bireysel arka planlarına vâkıf olan uzmanlardan seçilmesi önemsenmelidir. Bu konuda tecrübesi olmayan kişilerin programların içeriğini ve kapsamını belirlemesi, özel eğitim öğretmeninin nitelikli yetişmesine sekte vurabilir.

Özel eğitim öğretmeni yetiştirilmesi ve nitelikleriyle ilgili yapılan akademik düzeyde çalışmaların olması ümit vericidir. Ancak sadece davranış değişikliğini odağına alan özel eğitim öğretmen yetiştirme önerilerinin tek bir yönüyle insanı ele aldığı için büyük bir sınırlılığa sahip olacağı açıktır. Özel eğitim öğretmeni, kapsayıcı bir perspektifle, öğrencisinin bütün gelişim alanlarında ilerleme kaydetmesi, onun psikolojik iyi oluşu, hayata adaptasyonu, hayat becerilerini geliştirmesi ve onun geleceğe hazırlanması; velisine iyi bir ebeveynlik için yol gösterici olması; öğrenci-

Özellikle lisans yıllarının başından itibaren sahaya bağlantı kurmak yani kuramsal bilgiyi pratikle birleştirmek ve kurama sığdırılmayan tecrübeyi usta-çırak ilişkisi ve gözlem ile edinmeye çalışmak, özel eğitim öğretmeninin yetişmesinde önemli bir yer tutar.

sinin tipik gelişim gösteren arkadaşlarının, onların ailelerinin, diğer öğretmenlerin ve ilgili bütün personelin öğrencisiyle ilişkilerini düzenlemesi, onlara özel eğitim vizyonu hakkında rehberlik etmesi; toplumun özel eğitim konusunda duyarlılığını artıracak çalışmalar yapması; bütün bu alanlarda olgun ve olumlu bir iklim oluşturmak için sistematik bir şekilde emek sarf etmelidir.

BÜTÜNLÜKLÜ BİR KAVRAYIŞ

Evreni bir bütün olarak görmek, en az özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin “normal” gelişim gösteren bireylere ihtiyacı olduğu kadar, tipik gelişim gösteren bireylerin de özel eğitim gereksinimi olan bireylere ihtiyacı olduğunun farkında olmak, bir özel eğitim öğretmenin temel ilkesi olmalıdır. Toplumun ve evrenin tamamına bu gözle bakamayan tam insan olmaz. Dengeli ve sağlıklı olabilmemiz, evrenin, mikrodan makroya her bileşeniyle bir bütün olduğunu kavramakla mümkündür. Bütünlüğü kavramak; istisnasız her yerde ve zamanda herkesin temel insan hakları ve insanlık onurunun muhafaza edilmesini insanî bir görev saymakla mümkündür.

Yüksek bir sorumluluk anlayışıyla kendine yapılmasını istediğini karşısındakine yaparak, yapılmasını istemediğinden kendisi de kaçınarak, kendine gösterilmesini istediği hassasiyetle davranarak mesleğini icra etmelidir. Bunu yaparken aslında insan kendine

bahşedilen ömrün her ânına değer vermiş olur. Çünkü yaptığı işe değer vermek, hak ettiği anlamı atfetmek, onu yaparken kendi ömrünü harcadığı için kendi ömrüne değer vermekle eşdeğer olur.

Özel eğitim öğretmeni başarılı kılacak kişilik özellikleri değerlendirildiğinde; takım çalışması, iş birliğine açık olma ve istişarenin ilk sırada geldiği düşünülebilir. Süpervizyon almak, atacağı adımı istişare ederek, danışarak atmak mesleki açıdan güvenli bir alan oluşturacaktır. Gülyüz ve tebessüm ise bu işin olmazsa olmazıdır. Tebessümle olumlu bir atmosfer yaratmak öğrenciyle iletişimi her yöntemden çok daha hızlı inşa edecektir. Elbette yerine göre eğitim amacıyla bir teknik olarak tebessümün olmaması gereken zamanların da iyi ayırt edilmesi gerekir.

Özel eğitim öğretmeni insanî erdemler bakımından kendini sürekli geliştirmeye yatkın, müsamahakâr, sabırlı ve tahammüllü olmalı, karşılık beklemeden sevebilmeyi bilmelidir. Merhametini ölçülü bir şekilde ortaya koymak, sınırını belirlemek kadar tevazu sahibi olmak ve haddini bilmek, eğiticilik vasfının mesaiyle sınırlı kalmaması, zaman bilinci yüksek olmak, eğitim kavramına yüklediği anlam ve değeri herhangi bir işle eşdeğer görmemek bir özel eğitim öğretmeninde aranan diğer özellikler olacaktır.

Bütün bu özelliklerle donanan öğretmenin; görmesi gereken itibar, hayat şartlarına karşı korunması, mesleğini yaparken temel ihtiyaçlarının kendisini meşgul etmemesiyle ilgili yükümlülüklerinse eksik bırakılmadan organize edilmesi ve yüklenilmesinin elzem olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Meslek seçimi zamanında özel eğitim öğretmen adayının bu özelliklere sahip veya buna meyilli olması önemlidir ancak mesleğini seçmiş kişiler için geç mi kalınmıştır? Tabii ki istikrarlı bir çalışmayla doğru adımlarla ilerlenip uygun kaynaklara ulaşıldığında, bahsi geçen özelliklerin anlamına, önemine ve gerekliliğine vâkıf olunduğunda bu nitelikler öğretilmekte inşa edilebilir. Dolayısıyla önemli olan öğretmenin yürüdüğü yola yüklediği anlam ve o anlamı destekleyecek nitelikleri inşa etme gayretidir.

Doğu'yla Batı'nın
buluşma noktasında
muhteşem hazinelerle
dolu bir ÷lke

Sırbist

Sırbistan Avrupa'nın ortasında, tarih boyunca büyük dönüşümlerin yaşandığı topraklarda, olağanüstü zenginlikte bir kültürel mirasın üzerinde oturan tarif edilmesi zor bir ülke.

📍 Bekir Bilgili

an

Sırbistan Avrupa'nın ortasında, tarih boyunca büyük dönüşümlerin yaşandığı topraklarda, olağanüstü zenginlikte bir kültürel mirasın üzerinde oturan tarif edilmesi zor bir ülke. İki dünyanın kesişme noktasında Doğu'dan gelenin başka Batı'dan gelenin başka hakikatlerle yüzleştiği bu ülke; doğasıyla, tarihiyle kültürüyle her şehrinde size farklı hisler yaşıyor. 6. yüzyılda başlayan Slav göçleriyle demografisi büyük ölçüde şekillenen, antik çağlardan beri krallıkların, imparatorlukların mücadele alanı olan bu ülke sayısız uygarlığın izlerini taşıyor. Hem Doğu hem Batı kültüründen etkiler barındıran, bu nedenle de durduğunuz yere göre kendinizden çok şey bulabileceğiniz, muhteşem hazinelerle dolu bir ülke Sırbistan.

BEYAZ ŞEHİR BELGRAD

Sırbistan'da ilk durağımız başkent Belgrad. Belgrad beyaz şehir anlamına geliyor ve adına yaraşır şekilde tarifsiz bir huzur, dinginlik ve gece gündüz eksik olmayan aydınlık bir yüzle karşılıyor sizi. Belgrad'da şehrin modern ve tarihi kısımlarının birbirinden kolayca ayırt edilebiliyor oluşu hemen dikkatimi çekiyor. Tarihi şehir Tuna'nın güney tarafında kalırken ağırlıklı olarak Tuna nehrinin kuzeyine yayılan yeni şehir "Novi Belgrad" olarak adlandırılıyor. Eski kent dönem dönem, bazen istilalarla bazen planlı bir şekilde yıkılıp yeniden inşa edilse de 19. yüzyıl sonlarında oluşmaya başlayan kent dokusu önemli oranda korunuyor.

Tuna ve Sava nehirlerinin birleştiği noktaya hâkim bir tepe üzerinde yer alan şehrin ilk kurulduğu alan, tarih öncesi dönemlerin en büyük kültürlerinden olan Vinča kültürünün MÖ 6. yüzyıl dolaylarında doğduğu yer. Tuna ve Sava'nın kucaklaştığı noktada yer alan konumu Belgrad'ı tarih boyunca önemli kılmış. Stratejik konumu nedeniyle şehir tam 115 savaşa sahne olmuş ve 44 kez tamamen yıkılmış. Orta Çağ boyunca Bizans İmparatorluğu, Franklar, Birinci Bulgar Devleti, Macaristan Krallığı ve Sırp Despotluğu hâkimiyetine

Kalemegdan,
Belgrad kalesi ve
Viktor Anıtı

Zindan Kapı
Kapsı ve
Tuna'nın
görünüşü

giren Belgrad 1521'de Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedilerek sancak merkezi haline getirilmiş. O tarihten itibaren Osmanlı'nın Orta Avrupa'ya açılan kapısı olarak "Darül Cihad" adını alan şehir, zaman zaman "Tuna Belgrad"ı olarak da anılmış.

KALEMEGDAN

Belgrad'da yapılacak bir gezinti için en uygun başlangıç noktası hiç kuşkusuz Kalemegdan. Adını Türkçe Kale ve Meydan kelimelerinden alan bölge, Belgrad kalesini de içine alan Sava'dan Tuna'ya çok geniş bir alana yayılıyor ve Osmanlılar zamanında bu meydan talim ve toplanma alanı olarak kullanılıyormuş. Kalemegdan çevre mahalleleriyle birlikte Belgrad'daki en önemli tarihi yapılara, anıtlara, kültür sanat merkezlerine ve müzelere ev sahipliği yapıyor.

Belgrad Kalesi:

Tuna ve Sava'nın birleştiği noktaya hâkim bir plato üzerinde Belgrad'ın en doyumsuz manzaralarından birini sunan kale, Belgrad merkezinde Stari Grad ilçesinde yer alıyor. Kale, aşağı ve yukarı kale ile Kalemegdan parkını kapsıyor. Belgrad'ın asıl tarihi nüvesini oluşturan kale ve çevresi defalarca yıkılıp yeniden

**BELGRAD, BEYAZ ŞEHİR
ANLAMINA GELİYOR VE
ADINA YARAŞIR ŞEKİLDE
TARİFSİZ BİR HUZUR,
DİNGİNLİK VE GECE
GÜNDÜZ EKSİK OLMAYAN
AYDINLIK BİR YÜZLE
KARŞILIYOR SİZİ.**

Sırbistan
Başkent: Belgrad
Resmi Dili: Sırpça

Yüzölçümü: 77.474 km²
Nüfus: 6.690.887
Para Birimi: Sırp Dinarı (RSD)

Askeri Müze ve çevresinde sergilenen askeri araçlar

Knez Mihailo Caddesi

inşa edildiği için katmanlardan oluşuyor ve Roma'dan Osmanlıya kadar burada hakimiyet kurmuş pek çok uygarlığın izlerini taşıyor.

MÖ 279 yılında Doğu Roma İmparatoru I. Justinianus tarafından 2. yüzyılda bir Roma lejyonunun oluşturduğu istihkâmlar üzerine inşa edilen kale, 1521'de Kanunî tarafından fethedilmiş ve 1882'ye kadar Osmanlı idaresinde kalmış. Osmanlı Devleti, şehri fethettikten sonra askerî bir üs ve ticaret merkezi haline getirmiş. 17. yüzyılın bitiminde ve 18. yüzyıl süresince Belgrad Kalesi, ağır silahlar ve tabya istihkâmları prensiplerine göre yeniden inşa edilmiş, böylece bugünkü görünümüne kavuşmuş.

Kale görülmesi gereken birçok tarihi yapıya ev sahipliği yapıyor. Kalenin kara surlarında 23 adet kapı bulunuyor. En önemlileri; İstanbul Kapı, Saat Kapısı (Sahat Kapı), Defterdar Kapısı, Despot Kapı, Leopoldov Kapısı ve Zindan Kapı. Kapılara kale surlarının çeviren hendekler üzerindeki köprülerden geçerek ulaşabiliyorsunuz.

Kalenin ana kapısı, heybetli mimarisiyle sizi karşılayan İstanbul Kapı. Sırların "Stambol Kapija" dedikleri kapı, iç kale surlarının güneydoğusunda yer alıyor ve Saat Kapı'ya bir köprüyle bağlanıyor.

Sırp Despot Stefan Lazareviç tarafından yaptırılan Despot ya da Dizdar Kulesi, Orta-

çağların ihtişamını yansıtan etkileyici mimarisiyle Leopoldov Kapısı, Saat kulesi, Despot kulesini de inşa ettiren, yaşadığı zamanın en iyi şövalye ve ordu liderlerinden biri kabul edilen, Sırbistan hükümdarı Stefan Lazareviç anıtı, Osmanlı döneminde zindan olarak

Petrovaradin kuşatmasında şehit olup Belgrad Kalesine defnedilen Damat Ali Paşa'nın türbesi

Barış Anıtı

Kalemegdan'da dolaşırken Sırların tarihlerindeki önemli olayları müzeler, anıtlar ve sanat eserleriyle yaşatmak ve gelecek kuşaklara aktarmak konusunda takdir edilesi bir çaba içerisinde olduklarını fark ediyorum.

Bunlardan biri Sultan Abdülaziz'in Belgrad, Sabac (Bögürdelen), Semendre, Kladovo (Fethüliam), Uziçe ve Soko kalelerinin idaresinin Sırlara bırakıldığını ilan eden fermanın okunduğu alana dikilen anıt. Anıtta Knez Mhailo Obronoviç'in Osmanlı devlet yetkilisinden şehrin anahtarını teslim alışı tasvir ediliyor.

kullanılan zindan kapı, Yugoslavya ve Sırbistan askeri tarihini gözler önüne seren askeri müze kale içerisinde görülmesi gereken önemli yapılar arasında. Kaleyi saran hendek aynı zamanda I. ve II. Dünya savaşında kullanılan askeri araç ve silahların sergilendiği bir açık hava müzesi gibi düzenlenmiş ve sadece bu alanı gezmek saatlerce sürebilir.

Tarihi açıdan önemli yapılardan biri de 1460'larda kenti Türklere karşı savunmak için inşa edilen daha sonra cezaevine çevrilen Nebojsa kulesi. Aşağı kaleden Tuna Nehri'nin kenarında buluna kule, şehrin savunma sisteminin bir parçası ve nehir kenarında hâlâ gizemini koruyan etkileyici üslubuyla dimdik ayakta.

Osmanlı'nın Mirası

Kale içerisinde Osmanlılardan günümüze çok az eser kalmış. Bunlardan en önemlisi Damat Ali Paşa Türbesi. Mora Fatihî olarak da bilinen III. Ahmed'in sadrazamlarından Damat Ali Paşa 1716 yılında Avusturyalılarla yapılan Petrovaradin muharebesinde şehit olduktan sonra Belgrad'a getirilerek kale içerisindeki bu türbeye defnedilmiş Türbe'de Paşa'nın yanısıra Tepedelenli Selim Paşa, Çeşmeli Hasan Paşa'nın da mezarları bulunuyor. 1804-1813 yılları arasında cereyan eden I. Sırp ayaklanmasında ağır hasar gören türbe, 1938 ve 2001 yıllarında restorasyondan geçiyor. 1938 yılındaki onarımda türbe kapısı üzerine konan kitabe şu ibare yer alıyor: **"1716 sene-i miladiyesinde Petrovaradin Muharebesi'nde şehiden vefat eden Mora Fatihî Damat Ali Paşa'nın ve türbesinde medfun Tepedelenli Selim ve Çeşmeli Hasan Paşaların ruhlarına el-fatihâ - 1938"**

Kale içerisinde günümüze ulaşan bir diğer Osmanlı eseri, Sokollu Mehmet Paşa Çeşmesi. Yakın zamanda TİKA tarafından onarılan çeşme, Saat Kulesini geçince, Damat Ali Paşa Türbesi'nin ilerisinde yer alıyor. Paşanın 1578'de yaptırdığı çeşme, Osmanlı'dan günümüze kalan nadir eserlerden biri olarak varlığını sürdürüyor.

Knez Mihailova Caddesi:

Evliya Çelebi Belgrad'da 217 cami, 13 mescit, 17 tekke, 9 darülhadis, 7 hamam, 8 medrese olduğundan bahseder. Ayrıca sekiz Ortodoks kilisesi bir de havrası olan şehri, çarşıları ve sokakları ile kozmopolit bir Balkan şehri olarak anlatır. Belgrad Osmanlıların bölgeden çekilmesi ile özellikle Knez Mihailova zamanında kale çevresinde başlatılan imar faaliyetleriyle günümüzdeki şeklini almaya başlar. Knez Mihailova caddesi bu dönüşümün adeta

Belgrad'ı yöneten Paşaların burada ikamet etmesinden dolayı Paşa Konağı olarak adlandırılan Kalenin tepe noktasında yer alan ve bugün idari bina olarak kullanılan konak, 1902 yılında eskiden burada bulunan Paşa Konağının yerine inşa edilmiş.

Belgrad Kalesinde yakın zamanda TİKA tarafından restore edilen Sokollu Mehmet Paşa Çeşmesi

sembolü olmuş. Caddenin inşa edildiği alan Osmanlı İmparatorluğu döneminde kale içi kent dokusunun bir devamı olarak, kıvrımlı sokakları, bahçeleri, çeşmeleri, ibadethaneleriyle bambaşka bir görünümdeyken şimdi eski tarihi dokudan eser kalmamış.

1870'lerde inşa edilen cadde, Avrupa tarzı yapılarıyla olağanüstü önemde kültür varlığı olarak tescillenmiş. İstanbul'daki İstiklal Caddesini andıran bir mimari dokusu var caddenin, cadde ve çevresi araç trafiğine kapalı olduğundan rahatça dolaşabiliyor, karşınıza çıkan birbirinden etkileyici binaları,

anıtları doyusuya izleyebiliyorsunuz.

Knez Mihailo Heykeli, caddenin en önemli sembollerinden biri. Şehrin Belgrad'ın kültür hayatına yön veren kültür sanat merkezleri bu bölgede toplanmış. Knez Mihailo Heykelinin arkasında yer alan Millî Müze ve solundaki Millî Tiyatro binaları ince bir mimari zevki yansıtan dış cephesiyle hemen

Göğsünde II. Mahmud'un nişanıyla Prens Miloş

Prens Miloş Konağı

Prens Miloş Konağı, cephedeki neoklasik unsurlar ve iç dekorasyonu ile İmparatorluk genelinde inşa edilen zengin Osmanlı konut tipine dahil ediliyor. Zengin valilerin ve arazi sahiplerinin konutlarında olduğu gibi, Topçider Residence'in ana cephesi de bahçeye, yani 19. yüzyılın ikinci yarısında Belgrad'ın gözde tatil yeri haline gelen Topçider parkına bakıyor.

Belgrad Kalesinin ana giriş kapısı İstanbul Kapı, arkasında yükselen saat kulesiyle kalenin ihtişamını yansıtıyor.

Belgrad kent merkezinde ayakta kalan nadir Osmanlı eserlerinden Bayraklı Camii.

Ayasofya'yı taklid eden mimari üslubuyla modern dönemde inşa edilen Aziz Sava Kilisesi

göze çarpıyor. Günümüzde Belgrad Şehir Kütüphanesi olarak kullanılan **Srpska Kruna Hotel**, Akademi Galerisi olarak kullanılan **Marko Stojanoviç'in Evi**, **Sırbistan tarihine ilişkin çok zengin bir arşive ev sahipliği yapan Sırbistan Bilim ve Sanat Akademi Binası** cadde üzerinde görülmesi gereken anıtsal yapılar olarak öne çıkıyor.

Knez Mihailo Caddesi gece gündüz oldukça hareketli bir cadde. Kafeleri, restoranları, dükkanları, sanat merkezleri ile Belgrad'ı doyusya yaşayabileceğiniz fırsatlar sunuyor. Akşam saatlerinde Belgradlıların zaman geçirmekten hoşlandığı cadde, bambaşka bir renge bürünüyor. Caddedeki kafelerden birine oturup insanları seyretmek Sırp'ların yaşayışı hakkında fikir edinmek için iyi bir yol olabilir. Türk kahvesi sipariş ettiğinizde, garson "yerli kahve" yani "Domaça kafa" diyerek siparişinizi düzelterek teyit edecektir. Özellikle akşam saatlerinde Knez Mihailo Caddesine uğrarsanız, bir köşeye çekilip gerçekten çok iyi müzik yapan sokak müzisyenlerine kulak verebilir, sokak ressamlarını izleyebilirsiniz. Cadde Sırp halkının yaşam ve eğlence tarzına dair gözlemlerde bulunabileceğiniz en uygun ortamı sağlıyor size.

Osmanlı tarzı mimarisiyle diğer binalardan kolayca ayırdedilebilen Prenses Ljubica'nın konağı.

Knez Mihailo caddesinin çevresindeki sokak ve caddelerde Belgrad'a kimliğini veren anıtsal yapılar, üniversite binaları, müzeler, kilise ve katedraller yer alıyor. 19. yüzyıl'daki imar hareketlerinden sonra eskiye ait pek az yapı ayakta kalabilmiş. Onlar da mimari üslubuyla hemen fark ediliyor. Bunlardan bir tanesi Osmanlı tarzı mimarisiyle diğer binalardan kolayca ayırt edilebilen Prenses Ljubica'nın konağı. Konak, 1829 ile 1831 yılları arasında Sırp Kralı Miloş Obrenoviç tarafından karısı Ljubica ve kendisinden sonra hüküm sürecek Milan ve Mihailo için inşa ettirilmiş. 1831 yılında buraya taşınan aile sonraki on yıl boyunca burada yaşamış.

Ortodoks Hristiyanlık Sırbistan Milli kimliğinin oluşmasında en belirleyici unsurlardan biri. Tito döneminde her türden dini faaliyet baskılanmaya çalışılsa da Komünist rejim sonrasında Sırp Ortodoks köklerine sıkı sıkıya sarılmışlar. Kiliseleri günün her saati ziyaretçilerle dolup taşıyor. Sırp Ortodoks kilisesi, 1219 yılında Aziz Sava tarafından kurulmuş ve İstanbul Ortodoks Patrikliği tarafından tanınmış. Sırp Ortodoks kilisesinin merkezi de Aziz Mihail Kilisesinin hemen karşısında heybetli sütunlarıyla dikkat çekiyor. Taşmeydan'da (Tasmajdan) yeralan Aziz Mark Kilisesi, Başmelek Aziz Mikail Katedrali ve Ayasofya'dan esinlenen mimarisiyle şehrin her yerinden görülebilen Aziz Sava Katedrali önemli dini yapılardan bazıları.

"Kalemegdan", "Taşmeydan" isimlerinden de anlaşılacağı gibi Belgrad'da meydan adlarının çoğu Türkçe. Osmanlı döneminde şehre su dağıtan su terazilerinden adını alan Teraziye Meydanı da çevresinde yer alan binalarla Belgrad'a rengini veren meydanlardan biri. Meydan'a hâkim bir noktada bulunan Moskova Oteli şehrin sembolik değeri yüksek mimari yapılarından.

Skadarlija Sokağı

Gardoş Kulesi'nden Zemun ve Tuna'nın görünüşü

Osmanlı'dan kalan tek cami olan Bayraklı Cami, Knez Mihailo Caddesine çok da uzak olmayan daracık bir sokakta apartmanların arasında ziyaretçilerini bekliyor. Tek kubbeli küçük bir cami olan Bayraklı Camii 1575 yılında inşa edilmiş. 1867'de Belgrad'ın Osmanlıların elinden çıkmasından sonra Sırp Hükümeti tarafından resmi olarak Müslüman cemaate tahsis edilen cami, 1893-94 tarihinde II. Abdülhamit tarafından tamir ettirilmiş. Belgrad'da ayakta kalan bir diğer Osmanlı eseri ise Bayraklı Camii'nin bulunduğu sokağın köşesinde yer alan Şeyh Mustafa türbesi. 1783-1784 yıllarında Sadi Tarikatı Tekkesi şeyhi Şeyh Mustafa'nın medfun olduğu türbe, 2013 yılında TİKA tarafından restore edilerek ziyarete açılmış.

Skadarlija Sokağı

Belgrad, günlerce gezerek bitiremeyeceğiniz çok sayıda hazine barındırıyor sokaklarında. Belgrad'da mutlaka görmemiz gereken yerlerden biri Skadarlija sokağı. Tarihi Belgrad'ın eğlence ve kùltür hayatını yakından tanıma fırsatı sunan sokak geleneksel Sırp lezzetlerini tadabileceğiniz alternatifler de sunuyor. Belgrad turunu Skadarlija Sokak'ta nefes bir yemekle sonlandırmak, hafızanızda silinmez izler bırakacaktır. Bizim Arnavut, Sırp'ların Türk kaldırımını olarak adlandırdığı taş döşeli sokaktan ilerleyerek; en çok iki katlı, girişinde ve pencerelerinde rengârenk çiçeklerin bulunduğu evleriyle rüya gibi bir ortama giriyorsunuz. Şairlerin, yazarların uğrak yeri olan; sanat galerileri, hediyelik eşya dükkanlarıyla bohem havasını hemen hissedebileceğiniz sokak, kesinlikle Belgrad'ın en otantik köşelerinden biri.

Skadarlija sokağına insanların asıl ziyaret nedeni ise yemek ve eğlence. Sokakta uygun bir mekân ararken diğerlerinden farklı görünümde Osmanlı mimarisine yakın tarzıyla "Tri šeşira" adlı restoran dikkatimi çekiyor. Türk olduğumu söylediğimde mekânın şef garsonu Tahir, bina hakkında bilgi vermeye başlıyor. Kosovalı olduğunu

söyleyen Tahir'in anlattıklarına göre bina, bu sokağın en eskisi ve bir Osmanlı konağı olarak inşa edilmiş. Neredeyse 250 yıllık bir geçmişi olan bina diğerlerinden ayrılan ahşap detaylarıyla da öne çıkıyor. Garsonumuz Tahir'in önerdiği geleneksel Sırp lezzetlerinden oluşan ortaya karışık tabağımızdaki birbirinden lezzetli yemeklerimizi yerken restoranda masaların etrafında dolaşan müzisyenlerin çalıp söylediği balkan ezgilerine bırakıyoruz kendimizi.

ZEMUN

Belgrad kalesinden Tuna ve Sava'nın birleştiği noktadan güneye doğru bakarken farklı mimari tarzıyla bir kule dikkatinizi çekiyor. Kulenin bulunduğu yer bugün artık Belgrad sınırlarında kalan Zemun kasabası. Şunu hemen belirtmeliyim, Belgrad'a gelenler bu kasabayı görmeden dönerlerse çok şey kaçırmış olurlar.

Zemun'a gitmek için öncelikle Tuna üzerindeki köprülerden birinden Novi Belgrad'a geçiyorsunuz. Novi Belgrad büyük oranda Tito zamanında inşa edilen bloklardan ve geniş bulvarlardan oluşan Belgrad'ın yeni yüzü. Bölgede son derece sistemli bir kent planlamasının hayata geçirilmiş olduğunu görebili-

Avrupa kasabasında buluyorsunuz kendinizi. Sanırım tüm Sırbistan'daki en etkileyici sivil mimari örnekleri bu kasabadadır. Zemun Osmanlılar ve Avusturyalılar arasında Belgrad'ın savunmasında önemli bir konumda, iki imparatorluk arasında kalan bir sınır kasabası. Mimari olarak daha ziyade Avusturya Macaristan etkileri görülüyor. Gardoş kulesine taş döşeli yollardan yürüyerek tırmanmak, kasabanın ve Tuna'nın eşsiz manzarasını tepeden seyretmek inanılmaz bir keyif. Efsaneye göre Osmanlı askerlerine karşı direnişte meşhur olan Macar kahramanı Hunyadi Yanoş da bu tepede ölmüş.

Zemun'un en önemli tarihi yapılarından Gardoş Kulesinden başka, Veliki Meydanı, Azizi Nicholas (Hram Svetog Oca Nikolaja), Zemun'un en eski evi 'Beli medved/Beyaz Ay', Godspodska Caddesi ve Karamata Family House ziyaret edebileceğiniz diğer önemli mekanlar. Zemun pazarı, el sanatları ve yerel ürünleri, sokak sanatçıları ile eğlenceli bir kasaba pazarı. Yerel lezzetleri, civar

köy ve kasabalardan gelen ürünleri bulabileceğiniz pazar oldukça hareketli. Zemun'da Tuna nehri kenarında yürüyüş yapabilir, küçük ama estetik bir zevkle dekore edilmiş kafelerde yöreye özgü meyvelerle hazırlanmış aromatik içecekler eşliğinde manzarayı seyredebilirsiniz.

KARLOFÇA

Sırbistan'a gelmişken tarihimizdeki en önemli olaylardan birine şahitlik etmiş Karlofça'yı görmeden dönmek olmaz. Biz de bu niyetle sabah erkenden Karlofça'ya gitmek üzere yola çıkıyoruz. Avusturya Macaristan etkisinin daha yoğun hissedilmesi nedeniyle Sırbistan'ın diğer bölgelerinden demografik ve mimari özellikleri bakımından ayrışan Vojvodina özerk bölgesi topraklarında ilerliyoruz. Birbirinden güzel kasabaları ve köyleri aramızda bırakarak yaklaşık bir buçuk saatlik bir yolculuğun ardından Karlofça'ya ulaşıyoruz.

Sırpların Sremski Karlovci adını verdikleri bu tarihi kasaba Fruska Gora'nın kuzey eteklerine kurulmuş, Avusturya tarzı evleri ve tarihi binalarıyla huzur veren bir doğallıkla karşılıyor sizi. Karlofça, Orta çağın sonlarında küçük bir Macar kalesi iken 1521 fetihlerinde Sirem Bölgesinin diğer kaleleriyle birlikte Osmanlı topraklarına katılmış. Celâlzâde Mustafa Çelebi Tabakatü'l Memalik adlı eserinde, içlerinde Karlofça'nın da bulunduğu kalelerin Orta Avrupa'nın kilidi olduğunu belirtiyor. 1687'de Avusturyalılar'ın eline geçen kasaba 1699'da burada yapılan antlaşma ile resmen Avusturya'ya terkedilmiş.

yorsunuz. Sokak ve cadde adı bulunmuyor, harf ve numaralarla bloklar birbirinden ayrılıyor. Şehrin sosyal konut alanı olarak tasarlanmış bu kısmı her ne kadar modern kent planlama yaklaşımının iyi bir örneği olsa da gri ve devasa bloklardan oluşan Novi Belgrad, Tuna'nın bu yakasına geçtiğiniz anda eski Belgrad'ın neşeli havasından uzaklaştığınızı hissettiriyor size. Novi Belgrad'dan geçerek Zemun'a ulaştığımızda ise bambaşka bir dünya sizi karşılıyor. Tuna Nehri kıyısında uzanan yemyeşil parkları, yürüyüş ve bisiklet yolları, meydanları, taş evleriyle tipik bir Orta

Karlofça'da Karlofça Anlaşmasının imzalandığı tepeye inşaa edilen Barış Meryem Ana Şapeli

Meryem Katolik kilisesi ana kapısından Novi Sad Belediye Binasının görünümü

Meşhur Karlofça anlaşmasının yapıldığı tepe üzerinde anlaşmanın anısına bir şapel yapılmış. Yüksek bir noktada olması dolayısıyla hemen fark edilen şapelin içerisinde anlaşmanın imzalandığı masa hâlâ muhafaza ediliyor. Farklı yönlere açılan dört kapısı olan şapelin bir de hikâyesi var. Anlaşma için gelen temsilciler binaya hangi sırayla girecekleri konusunda bir karara varamadıkları için dört kapılı bir mekân tasarlamışlar. Osmanlı elçisi güney kapısından, Kutsal Birlik elçisi kuzey kapısından, geri kalan elçiler (İngiliz, Hollanda, Polonya ve Rus) ise doğu ve batı kapılarından odaya girmişler. Bu nedenle burada inşa edilen şapelin de her biri farklı yöne açılan dört kapısı var. Anlaşmanın anısına yapıldığı için de kiliseye “Barış Meryem Ana Şapeli” adı verilmiş. Karlofça, 1762’de

büyük bir kilisenin inşası ve bir süre sonra bir piskoposluk olması ile önem kazanmış. Karlofça’ya özgün kimliğini kazandıran dini yapılar ve okullar da bundan sonra yapılmış.

Barış Meryem Ana Şapeli dışında, Sırbistan’ın ilk dil ve gramer okulu olan, 1791 yılında inşa edilen Karlovci Filoloji Okulu görülmesi gereken en önemli tarihi eserler arasında. Muhteşem mimarisiyle Kasaba meydanına hâkim bir noktada bulunan okul, özel rehberlerle gezilebiliyor ve bunun için önceden izin almak gerekiyor.

St. Nicholas Ortodoks Katedrali, Kasaba meydanına ayrı bir güzellik katan Dört Aslanlı Çeşme, Eskiden burada bulunan “Paşa Konağının” yerine Metropolitan Georgije II Branković’in hükümdarlığı döneminde inşa edilen ve günümüzde çok değerli bir

arşiv ve sanat koleksiyonuna ev sahipliği yapan Patrik Sarayı, (Patriarchy Court) ziyaret edilmesi gereken diğer önemli eserler.

Karlofça mimari dokusu, Avusturya Macaristan etkilerini gösteren mütevazı taş evleri, çiçeklerle bezeli sokakları ve yemyeşil doğasıyla öylesine huzurlu bir kasaba ki, ayrılmak istemiyorsunuz. Ama ne yazık ki gün akşama dönmeden Novi Sad’a geçmemiz gerekiyor. Karlofça’da meydanı gören otantik kafelerden birinde biraz soluklanıp Novi Sad’a doğru yola çıkıyoruz.

NOVİ SAD:

Voyvodina özerk bölgesinin Başkenti Novi Sad, ülkenin Belgrad’dan sonra ikinci büyük kenti. Şehir, 1526-1687 yılları arasında 150 yıldan fazla Osmanlı idaresinde kalmış. Ancak bugün Avusturya Macaristan İmparatorluğu döneminde şekillenen kent dokusuyla tam bir Avrupa kenti görünümünde. Şehirde yoğun bir Macar azınlık bulunuyor. Tuna nehri kenarındaki eşsiz konumu, sanat merkezleri, tiyatroları, konser salonları ışıl ışıl caddeleriyle Sırbistan’ın kültür başkenti. Bu yüzden “**Sırbistan Atina’sı**” olarak da adlandırılıyor. Şehrin insanı cezbeden sokaklarında bir gezintiye başlamadan önce, gün batmadan Petrovaradin kalesini ziyaret etmek istiyoruz.

PETROVARADİN KALESİ

Tarih boyunca büyük devletlerin muharebe alanı olması dolayısıyla Tüm Avrupa’nın en görkemli kaleleri herhalde Sırbistan’dadır. Tuna Nehri kıyısında stratejik bir konumda bulunan “Tuna Cebelitarıkı” da denilen Petrovaradin Kalesi tüm Avrupa’nın en iyi

Petrovaradin Kalesi

korunan kalelerinden ve Avrupa Askeri mimarisinin en muhteşem örneklerinden biri. Sırbistan Cumhuriyeti tarafından olağanüstü kültür varlığı listesine alınan kale, Paleolitik çağdan günümüze uzanan derin bir tarihin izlerini taşıyor. 150 yıllık Osmanlı idaresinden sonra 1687 yılında Avusturyalıların eline geçen kale bugünkü görünümüne 1776'da I. Leopold zamanında tamamlanan yeniden inşa faaliyetlerinden sonra kavuşuyor. En son Sadrazam Ali Paşa'nın da şehit düştüğü 1716 Petrovaradin kuşatmasının başarısızlıkla sonuçlanması bölgede Avusturya hakimiyetini kalıcı hale getiriyor. 1. Dünya Savaşında Avusturya Macaristan İmparatorluğunun dağılmasıyla Petrovaradin, Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı'nın (daha sonra Yugoslavya olarak anılacaktır) bir parçası haline geliyor.

Kalenin aşağısında yer alan, günümüzde Novi Sad'ın bir mahallesi haline gelen

Novi Sad'da mimari özellikleriyle dikkat çeken binalar.

Petrovaradin kasabası bozulmamış tarihi dokusuyla sizi alıp 19. yüzyıla götürüyor. Bu küçük kasabaya aracınızı parkedip birbirinden güzel taş evlerin, tarihi binaların olduğu Arnavut kaldırımli dolambaçlı bir yoldan kaleye çıkmak iyi bir tercih olabilir. Biz de öyle yapıyoruz.

Kalenin yukarı ve aşağı şehir olmak üzere iki bölümü bulunuyor. Yukarı kısmında, balıkçıların uzak mesafeden zamanı okuyabilmeleri için tasarlanmış bir saat kulesi var. Alt kısmında ise Avusturya saraylarını yansıtan iç mekân tasarımıyla, Leopold Hotel ve günümüzde farklı amaçlarla kullanılan askeri yapılar sizi karşılıyor.

Petrovaradin Kalesi içerisinde, şehrin birkaç yerinde daha bulunan Şehir Müzesinin ana binası da yer alıyor. Alt katı enstalasyon ve sergilerin düzenlendiği bir sanat galerisi olarak kullanılan müzede, kale tarihine ışık tutan askeri ve sivil objeler sergileniyor. Müzenin bir bölümünde Petrovaradin savaşını modelleyen bir canlandırmayı da görebiliyorsunuz.

Kale turundan sonra gün batımı manzarasında nehre hâkim restoranlardan birinde oturup Tuna ve Novi Sad'ı seyretmek günümüzü daha da unutulmaz hale getiriyor. Biraz manzaranın tadını çıkarıp Novi Sad kent merkezine geçiyoruz.

Novi Sad Şehir Merkezi

Petrovaradin kalesinden Novisad'a baktığımızda Mary Katolik kilisesi yüksek kulesiyle hemen dikkatinizi çekiyor. Novisad kent meydanında kilise Novi Sad turu için mükemmel bir başlangıç noktası. Kilisenin karşısında yer alan 19. Yüzyıl Avusturya tarzı mimari üslubuyla Belediye binası yer alıyor. Oldukça geniş meydanın etrafı Voyvodina bölgesinin mimari özelliklerini yansıtan görkemli binalarla çevrili. 2021

**TUNA CEBELİTARIKI"
DA DENİLEN
PETROVARADİN
KALESİ TÜM
AVRUPA'NIN EN
İYİ KORUNAN
KALELERİNDEN VE
AVRUPA ASKERİ
MİMARİSİNİN
EN MUHTEŞEM
ÖRNEKLERİNDEN BİRİ.**

yılında Avrupa kültür başkenti ilan edilen şehir, Sırbistan'ın en ünlü sanat galerilerine, tiyatro ve kültür merkezlerine ev sahipliği yapıyor. Sırp Ulusal Tiyatrosu'nun yanı sıra Novi Sad Tiyatrosu, Novi Sad Gençlik Tiyatrosu ve Novi Sad Kültür Merkezi öne çıkan kültür ve sanat mekanları. Novi Sad Sinagogu aynı zamanda birçok kültürel etkinliğe de ev sahipliği yapıyor. Diğer kültürel kurumlar arasında Sırbistan Bilim ve Sanat Akademisi, Matica Srpska Kütüphanesi, Novi Sad Şehir Kütüphanesi ve Azbukum yer alıyor. Şehir aynı zamanda Voyvodina bölgesinden 1565 yılına kadar uzanan çok sayıda belgenin toplandığı Voyvodina Arşivi'ne de ev sahipliği yapıyor.

Şehirde hem kamuya hem de özel sektöre ait çok sayıda müze ve galeri bulunuyor. 1847'de kurulan ve antik çağlardan beri Voyvodina'daki Sırp kültürü ve yaşamına dair kalıcı bir koleksiyona ev sahipliği yapan Voyvodina müzesi mutlaka ziyaret edilmesi gereken noktaların başında geliyor.

Çocuk şiiirleriyle meşhur Zmaj Jovina Jovanoviç'ten adını alan caddede, meydana açılan caddelerin en meşhuru. Turistlerin ve yerli halkın vakit geçirmekten hoşlandığı eğlence mekanlarıyla özellikle akşam saatlerinde dolup taşıyor.

Novi Sad turunun sonunda akşam yemeğimizi Zmaj Jovina Jovanoviç caddesinde yedikten sonra Belgrad'a doğru yola çıkıyoruz. Bu arada Sırbistan'da yemek konusunda hiç sorun yaşamadığımı belirtmek isterim. Sırpların damak zevki kesinlikle çok iyi ve bize de hiç yabancı değil. Sırbistan'ın Akdeniz, Balkan, Doğu ve Batı etkileriyle harmanlanmış melez mutfağı her zevke uygun seçenekler sunuyor. Zaten Cevapi (Kebab), burek (börek), kajmak (kaymak) size de tanıdık gelmiyor mu?

Niş kalesinin ana giriş kapısı, İstanbul Kapı

Niş tarihi açısından önemli devlet adamları, soldan ikinci fotoğraf, Tuna Vilayeti Valisi Mithat Paşa

Niş Kalesi içerisinde günümüzde caz müzesi olarak kullanılan Türk hamamı

**SIRBİSTAN KALELERİ
İÇERİSİNDE
OSMANLI KİMLİĞİNİ
EN İYİ MUHAFAZA
EDEN KALENİN
NİŞ KALESİ
OLDUĞU AÇIKÇA
GÖRÜLÜYOR.**

Niş

Sırbistan gezimizin önemli duraklarından biri Osmanlı izlerinin hâlâ canlı olduğu Niş. Belgrad'dan Niş'e Tren yoluyla da ulaşmak mümkün ama biz ülkeyi boydan boya geçen ve Avrupa'yı Türkiye ve Asya'ya bağlayan otobanı kullanmayı tercih ediyoruz. Niş yolunda eğer vaktiniz varsa otobandan çıkıp yolunuz üzerindeki Roma antik kentlerini, manastırları, kaleleri ziyaret edebilirsiniz. Bölge antik çağlardan beri önemli tarihi olaylara sahne olmuş. On yedi Roma İmparatoru Sırbistan topraklarında dünyaya gelmiş. Bunlardan biri de İstanbul şehrinin kurucusu İmparator Konstantin.

Morava nehrinin bir kolu olan Nişava'nın kıyısında kurulan Niş, 1389 1. Kosova Savaşı'ndan sonra Osmanlı hakimiyetine girmiş 1878 yılına kadar ara ara kesintiler yaşansa da tam 492 yıl Osmanlı idaresinde kalmış. Belgrad ve Voyvodina bölgesi şehirlerinden farklı olarak Niş'te, Balkan özelliklerini daha çok hissediyorsunuz.

Niş gezimize Kral Milan meydanından başlıyoruz. Tarihi şehir, Nişava üzerindeki köprüünün karşı yakasındaki Niş kalesi ve bu meydan etrafında kurulmuş. Meydanın ortasında bulunan özgürlük heykeli şehrin kurtuluşunun 60. Yıl anısına dikilmiş. Heykelin kaidesinde yer

alan rölyefler Osmanlı'ya karşı girişilen Sırp isyanları esnasındaki mücadeleleri anlatıyor.

Meydandan nehre doğru yürüyüp köprüden karşıya geçince Niş Kalesinin ana giriş kapısı İstanbul Kapı'ya geliyorsunuz. Taş işçiliği ile de dikkati çeken kapı üzerinde yer alan Osmanlıca kitabe tahrip edilmeden günümüze gelebilmiş.

Gördüğüm Sırbistan kaleleri içerisinde Osmanlı kimliğini en iyi muhafaza eden kale Niş Kalesi olduğunu söyleyebilirim. İstanbul kapıdan geçip Kale surlarından içeri adımınızı attığınızda, hemen solunuzda kalan ve günümüzde jazz müzesi olarak kullanılan

Bali Bey Camii

Bali Bey Camii'nin iç mekanı günümüzde sanat galerisi olarak kullanılıyor.

Türk hamamı, onun karşısında yer alan ve sanat galerisi olarak kullanılan köşkü, kervansaray ile tipik bir Türk kalesinde olduğunuz hissine kapılıyorsunuz.

Kale içerisinde harap bir vaziyette zamana direnen Türk eserlerinden biri de Bali Bey Camii, Malkoçoğlu Bali Bey tarafından 1521 yılında yaptırılan cami, dönemsel sergilerin düzenlendiği bir galeriye dönüştürülmüş.

Niş kalesi halen aktif olarak kullanılıyor. Kale içerisinde Sırp ordusunun talim yaptığı alanlar, idari binalar yer alıyor. Çok geniş bir sur içi alana sahip kale, aşılması zor bir hendekle çevrili. Osmanlı'nın son yüzyılından itibaren Tuna Vilayeti'nin merkezi olan Niş Kalesi'nde yöneticilik yapan kişilerin fotoğraflarının yer aldığı müzenin duvarlarında Tuna Vilayeti Valisi Mithat Paşa'nın fotoğrafı hemen dikkatimi çekiyor.

Yerel mutfak

Akdeniz, Avusturya, Macar ve Türk mutfaklarından etkilenen Sırp mutfağı çok kültürlüdür. Yemeklerde et, oldukça baskındır. 'Kajmak', isimli kaymağa benzeyen kremayla sunulan geleneksel et yemeği, İnegöl köfteye benzeyen 'cevap cici kebabı' ve 'ribja çorbası' yerel yemeklerden. Belgrad'da ayrıca adım başı karşınıza çıkacak küçük dükkânlarda satılan pizza dilimleri oldukça lezzetli.

Novi Sad'da cevapı, burek, kajmak, kiseli kupus, kiflice ve pasulj gibi geleneksel yemeklerin yanı sıra balık yemekleri, yerel peynirler ve şarküteri ürünleri de dahil olmak üzere tipik Sırp yemekleri bulunabiliyor. Bölgenin en büyük ihrac ürünlerinden biri olan ahududu hem içeceklerde hem de tatlılarda yoğun olarak kullanılıyor.

Niş kalesi çevresinde bulunan önemli yapılar arasında Nişava nehri kenarında yer alan Niş Üniversitesi öne çıkıyor. Üniversite, Nişava Nehri üzerindeki çok etkileyici bir konumda etkileyici mimari detaylar barındırıyor.

Niş kent merkezinde çok az sayıda da olsa Osmanlı üslubunu yansıtan sivil mimari örneklerine rastlayabiliyorsunuz. Bunlardan biri Osmanlı karakteristik özelliklerini yansıtan eski bir konak olan İstanbul Lokantası (Stambolija House).

Şehirde ayakta kalabilen Osmanlı eserlerinden biri de İslam Ağa Camii. 19. yüzyılın ortalarında inşa edilen cami, küçük bir Müslüman cemaat tarafından yaşatılmaya çalışılıyor.

Niş'te insanı hüzünlendiren 2. Dünya savaşının korkunç yüzüne şahitlik edebileceğiniz bir Nazi toplama kampı da bulunuyor. Günümüzde müze haline getirilen toplama kampı Niş'i ziyaret edenlerin mutlaka görmesi gereken tarihi mekanlardan biri.

Akşam saatlerinde Sırbistan gezimizin son durağı Niş'ten ayrılıyor. Gezi planımızda olmasına rağmen Müslüman nüfusun yoğun yaşadığı ve Sırbistan'ın diğer bölgelerinden kozmopolit yapısıyla ayrılan Novi Pazar'ı ziyaret edemiyoruz. Artık bir dahaki sefere diyerek Sırbistan seyahatimizin sonuna geliyoruz.

Sırbistan tüm Balkan coğrafyası gibi savaş yorgunu bir ülke. Ancak hâlâ devam eden bazı anlaşmazlıklara rağmen insanların yüzlerindeki umudu, mutlu bir gelecek kurma arzusunu görebiliyorsunuz. Son yıllarda başta Türkiye olmak üzere çevre ülkelerle de iyi ilişkiler geliştiren Sırbistan, yaşamayı seven, sanata, kültüre değer veren insanları; temiz, düzenli ve tarihe saygılı şehirleri; yemyeşil doğası; ince bir damak zevkini yansıtan mutfağı ile hafızamda çok güzel izler bıraktı. Bu seyahatte bana rehberlik eden, samimi ve içten dostluğuyla Sırbistan ve Sırp halkını tanımama yardımcı olan Nataşa Kovaçević'e teşekkür ediyorum.

Arnavutluk ve Gürcistan'da Yeni Okullar

Türkiye Maarif Vakfı Arnavutluk ve Gürcistan'da açtığı yeni kampüslerle küresel okul ağını büyütme devam ediyor. Her iki ülke ile eğitim alanında yapılan iş birliğinin somut göstergesi olan okulların amacı, uluslararası standartlarda kaliteli eğitim vermek.

Türkiye Maarif Vakfı yeni öğretim yılıyla birlikte Arnavutluk ve Gürcistan'da iki yeni kampüs açarak eğitim ağını büyütme devam ediyor. Geçtiğimiz ay her iki ülkede düzenlenen törenlerle okullar eğitim öğretimi başladı.

TMV İŞKODRA KAMPÜSÜ

İşkodra kampüsünün açılışı için düzenlenen törene, Türkiye'nin Tiran Büyükelçisi Tayyar Kağan Atay, TMV Başkanı Prof. Dr. Birol

Akgün, TMV Arnavutluk Temsilcisi Mesut Özbaysar, Arnavutluk Milletvekili Edona Bilali, İşkodra Valisi Majlinda Angoni, Belediye Başkan Yardımcısı Onid Bejleri'nin yanı sıra ülkedeki kurum ve kuruluşların temsilcileri, öğrenciler ve aileleri katıldı.

TMV Başkanı Akgün törendeki konuşmasında Tiran ve Elbasan'dan sonra İşkodra'da da yeni bir okul açmaktan mutluluk duyduklarını belirterek, şu ifadeleri kullandı:

"Bu okulumuzun, bir kültür ve ilim merkezi olan İşkodra'ya çok önemli katkılar sağ-

layacağına inanıyoruz. Bu okulların açılmasında bizlere her zaman destek veren Sayın Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Arnavutluk Başbakanı Sayın Edi Rama'ya ve diğer bütün Arnavut yetkililere huzurlarınızla teşekkür ediyorum."

Vizyonlarının, dünyada barışa ve güvenli geleceğe hizmet etmek olduğunu söyleyen Akgün, "Bu okullar da esasen Arnavut ve Türk halkları arasındaki kardeşliği ve dostluğu güçlendirecek olan okullardır." değerlendirmesinde bulundu.

TMV Başkanı Birol Akgün, Tiran ve Elbasan'dan sonra İşkodra'da da yeni bir okul açmaktan mutluluk duyduklarını belirtti.

İşkodra Valisi Majlinda Angoni

Milletvekili Edona Bilali

T.C. Tiran Büyükelçisi Tayyar Kağan Atay

“ARNAVUT GENÇLİĞİNİN EĞİTİMİNE KATKI VERECEK”

Türkiye'nin Tiran Büyükelçisi Tayyar Kağan Atay da “Bu kadim, bu değerli kentte, Arnavutluk'un geleceği, çok değerli Arnavut gençliğinin eğitime katkı verecek, dünya markası haline gelmiş olan böyle bir eğitim kurumunu kazandırmanın gururunu yaşıyorum.” ifadelerini kullandı.

İşkodra Valisi Angoni de açılan yeni okulun, kendilerini daha aydınlık bir geleceğe yönlendirmek için hazır olduğunu ifade etti.

İşkodra Belediye Başkan Yardımcısı Bejleri, Maarif Okullarının dünya çapında sahip olduğu tecrübeyi ve genç nesillerin eğitiminde verdiği çok güzel sonuçları göz önünde bulundurarak, bu tecrübenin İşkodra'ya da aktarılacağına inandığını belirtti.

TMV MARNEULİ KAMPÜSÜ

Başkent Tiflis'e yaklaşık 45 kilometre uzaklıktaki Marneuli'de törenle açılan okul, laboratuvarları ve robotik kodlama sınıflarıyla 300 öğrenciye 15 sınıfta, Gürcistan eğitim sistemine göre hizmet verecek.

TMV Başkanı Birol Akgün, açılışta yaptığı konuşmada, Marneuli'de okul açmaktan duyduğu memnuniyeti ifade ederek “En az öğrencilerimiz kadar heyecanlıyız” dedi.

TMV olarak Gürcistan'da 2017'den beri faaliyet gösterdiklerini anımsatan Akgün, “Gürcistan, bizim aynı coğrafyayı paylaştığımız en yakın komşularımızdan biri” şeklinde konuştu.

Son iki günde Gürcistan'da TMV'nin iki yeni okulunun açılışına katıldığını kaydeden Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Ömer

Faruk Yelkenci, açılışta yaptığı konuşmada; TMV'nin, Türkiye'nin eğitim alanındaki zengin tecrübesini Gürcistan'a taşıdığını ve bundan da iki ülke adına mutluluk duyduğunu belirtti.

Programda konuşan Cumhurbaşkanı Başdanışmanı İsrail Kışla, projenin gerçekleşmesinden ötürü TMV yönetimine teşekkür etti.

Projenin gerçekleşmesine katkılarını sağlayan herkese teşekkür eden AK Parti İstanbul Milletvekili Tuğba Işık Ercan, “Mevlana'nın ifadesiyle bir mum diğerini yakmakla ışığından bir şey kaybetmez ve ışığı daha da artar. TMV bu anlayışla yeni ışıklar yakarak Marneuli gençlerine yeni yollar açıyor. TMV eğitimde önemli bir marka” dedi.

Gürcistan Parlamentosu Milletvekili Zaur Dargalli de Türkiye ile Gürcistan arasındaki stratejik işbirliği ve ilişkilerine değinerek “Türkiye- Gürcistan ilişkilerimiz bugün çok yüksek seviyelerde. Ekonomi, savunma eğitim alanında yapılan iş birlikleri bizleri gururlandırıyor” değerlendirmesinde bulundu.

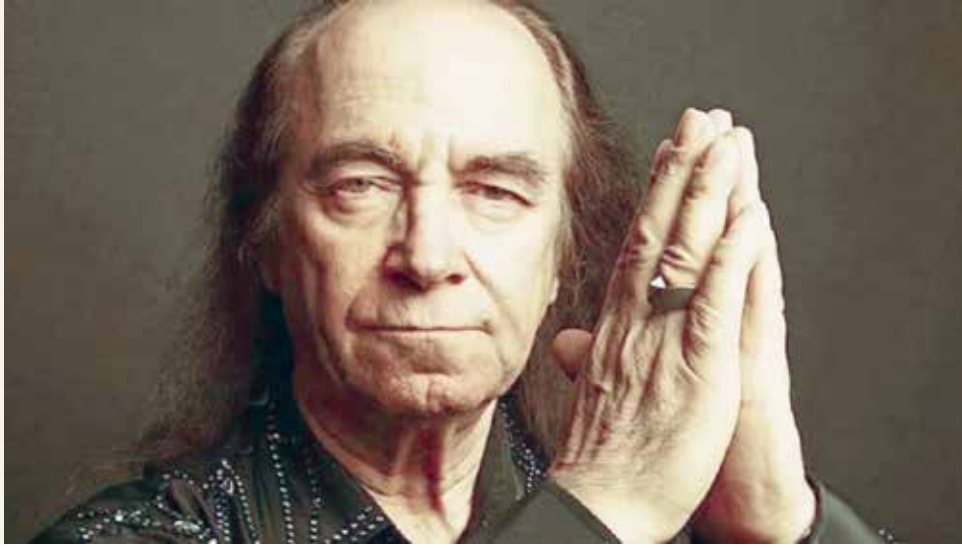
Gürcistan'da eğitim alanında Türkiye'nin tecrübesinin paylaşılmasının son derece önemli olduğunu belirten Dargalli, “Türkiye'nin büyük tecrübesini burada görmek bizleri çok duygulandırıyor” diye konuştu.

Anadolu Rock Müziğinin Efsane İsmi: **Erkin Koray**

*Yaşamak hatırlamaktır. Ölümsüz olsaydık, belki hatırlamasak da olurdu.
Ama bizim canımız sınırlı.*

Hatice Sena Kardaş

Erkin Koray, “Mezarlık Gülleri” isimli kitabının isminin nereden geldiğini soranlara bir hikâye anlatır. Hikâye şöyledir:

Adamın biri vasiyet etmiş:

“Ben ölünce...” demiş, “mezarımın üzerine gonca güller dikin. Onları, açıp da olgun birer gül hâline gelinceye kadar başından hiç ayrılmadan sulayın. Sonra çekilin ve kendi hâllerine, doğanın kucağına bırakın.” Sevenleri adamın bu vasiyetini tutmuşlar. Öldükten sonra mezarının üzerine her renkten gonca güller dikmişler. Ve bu gülleri de gece gündüz başında sırayla nöbet tutarak sulamışlar. Sonra vasiyete uyarak, güller tamamen açıp olgunlaşınca sulamayı kesip kendisine son bir “Allahısmarladık” deyip mezarının başından ayrılmışlar. Gün geçmiş, mevsim gelmiş, yağmur yağmış, dökülen gül yaprakları sularla birlikte mezarın topraklarına karışmışlar. Öyle ki, bu sular, güllerin yaprak ve köklerindeki bütün özleri derinlere taşımışlar, taa adamın vücudunu sarıp içine karıştıncaya kadar... Sonra, ilkbahar gelmiş. Güller yavaş yavaş köklerinden canlanmaya, dallarının uçlarına doğru filizlerini çıkarmaya başlamışlar. Ama bir farkla: Bu sefer adamın canı, kanı da karışmış... Capcanlı renkleriyle güzelleşmiş güller...

Sonra bu güllerin üzerlerine arılar konmuş. Arılar bal yapmış, bu balı da çarşıda hamile bir gezgin kadın almış, yemiş. Ülkesine dönünce bir erkek çocuk doğurmuş. Bu çocuk büyümüş, bu dünyayı yaşayacağı kadar yaşamış. Ve bir gün vakt-i zaman gelince, şöyle vasiyet etmiş:

“Ben ölünce...” demiş, “mezarımın üzerine gonca güller dikin...”

Yenilikçi ve deneysel bir müzik anlayışına sahip olan Erkin Koray sıra dışı şarkı sözleriyle de dinleyicisinin dikkatini çekmiştir. Kimi parçalarında kullandığı kendi icadı olan kelimeler de döneminde hayli tartışılmıştır. Bu kelimelerden en meşhuru da “estaram” kelimesidir.

Hikâyeden anlaşılacağı üzere Erkin Koray’ın “Mezarlık Gülleri” ile kastettiği insanı noğludur. Bunu, eserinde “Biziz işte!” diyerek de ifade eder. Ancak hikâyenin ana fikrini okuyucusuna bırakır. Kanaatimizce Erkin Koray ölümü bir son olarak görmez. İnsan fânidir lâkin onun yapıp ettikleri âlem içre bâkîdir.

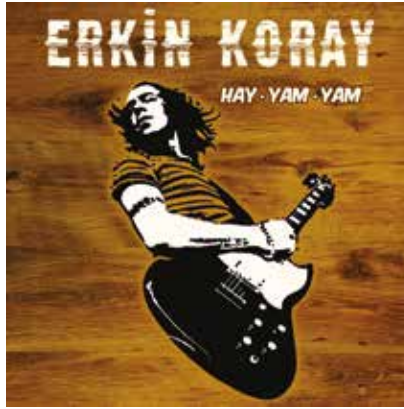
Böyle bir inanç ve düstur ile yaşayan Erkin Koray, 7 Ağustos 2023 tarihinde 82 yaşındayken aramızdan ayrıldı. Kendisinden sonraya ne bıraktığına ise gelin, birlikte bakalım.

Anadolu rock müziğinin ilk ve en önemli temsilcilerinden biri olan Erkin Koray, 24 Haziran 1941 tarihinde İstanbul’un Kadıköy semtinde dünyaya geldi. İlk müzik eğitimini piyano öğretmeni olan annesi Vecihe Koray’dan aldı. Piyano ve gitar çalmayı öğrendi. 1950’li yıllarda İstanbul Alman Lisesinde okudu. Arkadaşlarıyla birlikte “Erkin Koray ve Ritimcileri” adında amatör bir müzik grubu kurarak ilk sahne deneyimini lise yıllarında yaşadı. Grubuyla birlikte dönemin popüler şarkılarını çalmaya ve seslendirmeye başladı. İlk konserini de 16 yaşındayken Galatasaray Lisesinde verdi. 1960’lı yıllara gelindiğinde doğup büyüdüğü Kadıköy’de konserler vermeye başlamıştı. 1962 yılında bir

yüzünde “Bir Eylül Akşamı”, diğer yüzünde “It’s So Long” adlı İngilizce parça bulunan ilk 45’lik plağını kaydetti. Bu tarihten sonra askere gitti. Askerliğinin önemli bir bölümünü Ankara Hava Kuvvetleri Hafif Müzik ve Caz Orkestrası’nda solistlik ve gitaristlik yaptı.

1960 yılında kurduğu “Yeraltı Dörtlüsü” isimli grupla Türkiye’de “underground” müziğinin öncüsü oldu. 1970-1974 yılları arasında Türkiye’deki müzik lisetelerinin başında yer alan “Şaşkın” ve “Fesuphanallah” gibi şarkılarını çıkardı. 1970’li yıllarda Türkiye’deki politik ortamdan uzaklaşmak amacıyla ülkeden ayrıldı. 1974-1984 yılları arasında belirli aralıklarla Türkiye’ye gelse de Hollanda, Almanya ve Kanada’da yaşadı. 12 Eylül 1980 askerî darbesinden birkaç yıl sonra Türkiye’ye kesin olarak döndü. 1985-1990 yıllarında en çok bilinen şarkılarından biri olan “Çöpçüler” ile ses getiren bir çıkış yaptı. 1999 yılında “Devlerin Nefesi” isimli son albümünü çıkardı.

Erkin Koray, çalışmalarında pek çok müzik türünü harmanlayarak dinleyicisine yeni sesler ve ritimler sunmuştur. Rock müziğinin içerisine korkusuzca çaça, rumba, beat müziklerini, Doğu’nun mistik tınılarını hatta arabesk ve pop müziklerini eklemiştir. Bunun yanı sıra türküleri yeniden yorumlamasıyla dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. “Cemalım” türküsünü elektro bağlamasıyla yeniden yorumlayarak Anadolu rock müziğinin ilk örneklerinden birini vermiştir. “Seni Her Gördüğümde” ve “Sevince” şarkılarında pop ve rock müziklerini birleştirmiştir. 1987 yılında ise “Çukulatam Benim” isimli arabesk şarkılar içeren bir albüm çıkarmıştır. 1989 yılında Koray’ın Hakkı Bulut’un “Seven Kiskanır”ı yeniden yorumlaması üzerine bu alternatif arabesk müzik girişimi için “acısız arabesk” terimi kullanılmıştır. Erkin Koray, bu tartışmalar için “Acısız arabesk istiyorlarsa, 15 yıl önce Şaşkın’ı yapmıştım.” diyerek Şaşkın’ın da bir alternatif arabesk müzik girişimi olduğunu ifade etmiştir. Muhtemeldir ki elektro bağlama da bu alternatif müzik girişimleri neticesinde icat

“Devlerin Nefesi”

Erkin Koray, 1985-1990 yıllarında en çok bilinen şarkılarından biri olan “Çöpçüler” ile ses getiren bir çıkış yaptı. 1999 yılında “Devlerin Nefesi” isimli son albümünü çıkardı.

edilmiştir. Erkin Koray, elektro gitar manyetiklerini 1960’lı yılları sonlarında Orhan Gencebay’ın akustik bağlamasına monte etmiştir. Bunun sebebi rock müziğin icra edildiği mekanlarda da bağlama kullanabilmek ve bağlamanın sesini daha çok duyurabilmektedir. Bu tutkusu sebebiyle 1975 yılında “Elektronik Türküler” isimli bir albüm çıkarmıştır.

Erkin Koray, müziğinin yanı sıra yaşamı boyunca yaptığı kimi tercihler ile de gündeme gelmiştir. Bunlardan ilki kızı Damla Koray’ı okula göndermeyip kendi yetiştirmeye karar vermesidir. Ancak bunun çeşitli sebepleri olduğunu katıldığı bir TV programında ifade etmiştir. Koray, esaslı bir insan yetiştirmek adına kızını okula göndermediğini ve bunun sebebinin de ilkokulda okutulan ders kitapları olduğunu belirtmiştir. Bu ders kitaplarında bulunan kimi bilgi ve görsellerden rahatsızlık duyduğunu da dile getirmiştir:

“Birinci sayfayı açıyorsunuz. Padişah üç oğlunun boynunu vurdurmuş. Şimdi çocuk soracak ‘Niye’ diye. Ben ilk önce kitaplarına bakıyorum çocukların. Ne diyecektim ona? Bu boyun vurdurma falan tam bir dehşet... Veya mesela bir atasözü var, ‘İti an çomağı hazırla’ diye. Hani bunu yazmışlar ama bir resim altında Nasrettin Hoca gibi kavuklu

sözleriyle de dinleyicisinin dikkatini çekmiştir. Kimi parçalarında kullandığı kendi icadı olan kelimeler de döneminde hayli tartışılmıştır. Bu kelimelerden en meşhuru da “estaramim” kelimesidir. Erkin Koray, kendisine bu kelimenin anlamını soranlara şöyle cevap vermiştir:

“Estaramim’in tercümesini hiç kimse-den istemiyorum, çünkü o kelimeyi ben yarattım. Bırakın İngilizceyi, Türkçeye tercümesi iş açar başımıza! Dansözlere, demokratlar, satılıklara, ülkesini satanlara kadar varır ucu, çıkamayız işin içinden.”

Yeni kelimeler bulmanın yanı sıra Koray’ın dil hassasiyeti de değinmemiz gereken konular arasındadır. Erkin Koray, Türkçede kullanılan Arapça ve Farsça kelimeler yerine yeni kelimeler bulunmasına karşı çıkmıştır. Bu durumdan rahatsızlık duyduğunu ise “kelime” ve “sözcük” ü karşılaştırarak şöyle ifade etmiştir:

“Kelime, küçük söz değil ki sözcük olsun! Söz başka şey, kelime başka şey... Cümlecik desen daha mantıklı...”

Erkin Koray, kimi tercihleri ve düşünceleriyle döneminde çeşitli tartışmalara neden olmuş özgün, yenilikçi ve üretken bir sanatçıdır. Bunların yanı sıra Türkiye’de pek çok müzik türünün öncüsü olmuş ve 82 yıllık ömründen geriye pek çok şarkı bırakmıştır. Kuşkusuz onun şarkıları Türk halkı tarafından da çok sevilmiştir. Kendisinden sonra da şarkıları dinlenmeye ve hatırlanmaya devam edecektir. Tıpkı kendisinin ifade ettiği gibi: “Yaşamak hatırlamaktır. ölümsüz olsaydık, belki hatırlamasak da olurdu. Ama bizim canımız sınırlı.”

KAYNAKLAR

Koray, Erkin, Mezarlık Gülleri, Alfa Yayınları, 2006, İstanbul.

<https://www.biyografya.com/biyografi/6222>

<https://www.indytrk.com/node/653496/son-s%C3%B6z/erkin-koray-bir-m%C3%BCzik-%C3%B6nc%C3%BCs%C3%BCn%C3%B6n-hikayesi>

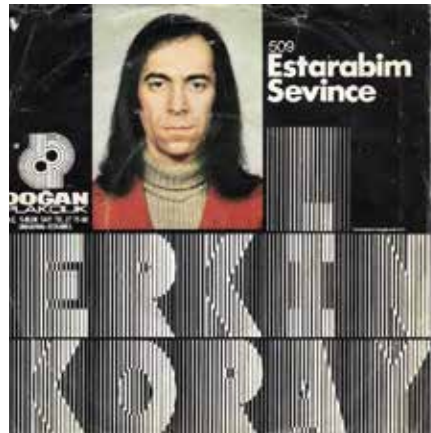

Erkin Koray ölümü bir son olarak görmez. İnsan fânidir lâkin onun yapıp ettikleri âlem içre bâkîdir.

bir adam elinde sopa, köpeği kovalıyor. E, şimdi çocuğuma hayvan sevgisi aşlamak istiyorum. Kitabı bir açıyor, elinde sopayla hayvan kovalayan bir adam. Halbuki atasözünü onu demek istemiyor ki... Saçma sapan! E o sayfayı da yırt, bu sayfayı yırt derken bakıyorum kitapta sayfa kalmıyor. Ben de kendim yetiştirmeye karar verdim kızımı.”

Ancak bu tercihinin iyi sonuçlar doğurup doğurmadığı konusundaki kararsızlığını da aynı programda şöyle ifade etmiştir: Tercihinin, kızının karşılaşacağı muhtemel kötülüklerin önüne geçerek, sorunlarla baş etme kabiliyetini geliştirememesine sebep olmasıdır.

Yenilikçi ve deneysel bir müzik anlayışına sahip olan Erkin Koray sıra dışı şarkı

Prof. Dr. Cevdet Kırpık

Osmanlı'da Öğretmen Yeterlikleri

Osmanlı'da öğretmenin mesleki yeterliklerine değinilirken mesleğin icrasındaki kritik rolü nedeniyle kişisel özelliklere de özel bir önem verilirdi.

Osmanlı Devleti'nde erken dönemden itibaren varlığı bilinen eğitim kurumlarında görev yapacak öğretmenlerin mesleki yeterlilik ve kişisel özelliklerine dair çeşitli kriterler belirlenmiştir. Toplumsal değişim ve gelişme nedeniyle bir öğretilerde aranan nitelikler zaman içinde değişim ve dönüşüm göstermiştir. Devletin son dönemlerinde Batı etkisinde gelişen anlayış ve açılan eğitim kurumları ile öğretmen niteliklerinde standart oluşturma girişimleri yaşanmıştır.

Öğretmen yetiştirilmesi ve niteliklerinin belirlenmesine dair ilk bilgilere Fatih Sultan Mehmet döneminde rastlanmaktadır. Fatih, açtığı sıbyan mektebi öğretmenlerinin çok iyi bir karakter ve yaratılışa sahip, Allah'ın rızasını kazanmaya çalışan, öğrencileri eğitmek için sürekli gayret eden kişiler olmasını istemiştir. Bu özelliklere sahip olan öğretmenlerin yetiştirilmesi için Eyüp ve Ayasofya medreselerinde, mevcut medreselerden farklı bir program uygulanmıştır. Öğretmen adayları Arapça, edebiyat, mantık, adâb-ı muhabese ve usûl-i tedris (tartışma kuralları ve öğretim yöntemi), münakaşalı akâid (ilm-i kelâm), riyaziyyat (hendese ve heyet), bu derslere ilaveten doğrudan bu isimlerle olmasa da hesap ve coğrafya gibi dersler de almaktaydı. Fatih'ten sonra bu program terk edilmiştir.¹

Osmanlı döneminde cami imamı aynı zamanda sıbyan mekteplerinde görev yapan öğretmenlerdi. Dini bir görev yapmaları nedeniyle toplumda ayrı bir yerleri vardı. Orta ve ileri yaşlarda, evli, çoluk çocuğa karışmış, vakur, laubalilikten ve dedikodulardan uzak duranlar bu göreve layık görülür ve halkın saygınlığını kazanırdı. Hz. Muhammed'in "Bilginler peygamberlerin varisleridir, onları sayanlar Allah'ı ve peygamberi de saymış olur." ve "Bilginlere itaat ediniz çünkü onlar dünya ve ahiretin kandilleridir." gibi hadisleri İslam'da ilimle uğraşanlara üstün bir yer

Ahlâk-ı Alâî'nin ilk sayfası
(Râgıb Paşa Ktp., nr. 820/966)
Kaynak: TDV İslâm Ansiklopedisi

18. yüzyılın sonlarından itibaren devlet ve toplumun değişen ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla eğitim alanında yenileşme dönemi başladı.

tayin etmişti.² Dini, hayatının merkezine almış Osmanlı toplumu için mekteplerde görev yapan bu hocalar hakkı ödenemez önemli kişiler olarak kabul edilirdi.

TARİK'ÜL EDEB VE AHLÂK-I ALÂÎ'DE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ

Fatih Sultan Mehmet zamanında yaşayan sıbyan mektebi öğretmeni Amasyalı Hüseyinoğlu Ali; Tarîk'ül Edeb adlı eserinde öğretmenlerde bulunması gereken özelliklere değinmiştir. Ona göre Öğretmen "Allah'tan korkan, dindar, din hakkında bilgili, doğru, tecrübeli olmalı, çabuk öfkelenmemelidir. Öğretmen olmak isteyenlerin devlet adamlarına, beylere, hâkimlere, kadınlara zaaf göstermemeleri, yaklaşmamaları gerekir. Onun tek işi eğitim öğretim olmalıdır."³

16. yüzyıl yazarlarından Kınalızade Ali ise Ahlâk-ı Alâî adlı eserinde öğretmen niteliklerine yer verir. Ona göre öğretmen "iyi (salih), dindar, akıllı, takva ehli (Allah'tan korkan), temiz (selîm) ahlâklı, sağlam (sahih) akla sahip kimselerden olmalıdır." Ayrıca öfke (gazap) ile yumuşaklık (hilm) arasında denge kurabilmelidir. Fazla yumuşak huylu olursa terbiye etmede zaaf yaşar ve çocukların ahlâkını düzeltemez. Öğretmen çok öfkeli ve kızgın olursa çocuk mutsuz olur ve öğrenmekten nefret edebilir. Kınalızâde'ye göre sevilmeye layık öğretmen, "faydalı öğrenmeye ve hayırlı iş yapmaya önderlik eden, faydalı ile faydasız ilmi bilip ayırt ederek faydalı ilime yönelen kişi"dir.⁴

ÇELEBİ'NİN ÖĞRETMEN NİTELİKLERİ

Kâtip Çelebi de öğretilerde bulunması gereken özelliklere yer vermiştir. Ona göre "Ders okutmak üstün bir ibadettir. Öğretmen iyi öğüt veren, soyu temiz bir insan olmalı, Tanrı'nın rızası için ve öğrencilerine doğru yolu göstermek için öğretim yapmalı, ücret istememelidir. Öğrencilerine karşı şefkatli olmalı, onları kötü ahlâktan uzak-

Divan-ı Nâdirî'de Gazanfer Ağa Medresesi Tasviri (1605)

Öğretmen okullarının açılması ve okutulacak derslerin belirlenmesi, bazı eğitimcilerin yol gösterici nitelikte eserler yazması gibi gelişmeler pedagojik ilkeler ışığında eğitim verecek olan öğretmenlerin yetişmesine katkı sağladı.

lerinde görev yapacak öğretmenlerin mesleki yeterlikleri belirlenmeye çalışıldı. Öğretmen okullarının açılması ve okutulacak derslerin belirlenmesi, bazı eğitimcilerin yol gösterici nitelikte eserler yazması gibi gelişmeler pedagojik ilkeler ışığında eğitim verecek olan öğretmenlerin yetişmesine katkı sağladı.

1839'dan itibaren ilkokul-ortaokul düzeyinde eğitim veren rüşdiyelerin açılması ve giderek yaygınlaşması üzerine öğretmen okulu açılmasına ihtiyaç duyuldu. İlk öğretmen okulu olan Darülmualimîn'in 16 Mart 1848'de açılmasıyla rüşdiyelerde görev yapacak olan öğretmenlerin nitelikleri ve mesleki yeterliklerinin belirlenmesi yolunda da önemli adımlar atılmış oldu. Okulda ders verme ve öğretim yöntemi, Farsça, aritmetik, geometri, alan ölçümü, astronomi ve coğrafya dersleri okutulmaktaydı. Öğretmen adaylarının okula girişinde belirli bir düzeyde Arapça bilmesi istendiğinden ayrıca bu ders okutulmuyordu. İlerleyen yıllarda ilkokul ve lise düzeyi için de öğretmen yetiştiren okullar açılarak öğretmenlerin mesleki yeterliklerinde belirli bir standart oluşturma çabası güdülmüştür.

laştırmalıdır." "İlimleri önem derecesine göre okutmalı, öğrencisinin isteği ve yeteneğini göz önünde tutmalıdır." "Sözü özüne uymalıdır. Davranışları ile sözleri çelişirse, insanlar ondan yararlanmak istemezler. Öğretmen ilimden ziyade, yaptıklarının kendisini temize çıkarmasına dikkat etmelidir. İlimin yararlı olması için Allah'tan çok korkmalıdır. Ders sırasında öfkesini yenmeli, dersini alayla karıştırmamalı, gülmemelidir. Söylediği kabul edilmezse önem vermemelidir." "Sabırlı, vakarlı, şefkatli,

tevazu sahibi olmalı, yanına kolayca yaklaşılabilir, sürekli kitaplarla haşır neşir olmalıdır. Cahillerle tartışmamalı, kimseye düşmanlık beslememelidir."⁵

18. yüzyılın sonlarından itibaren devlet ve toplumun değişen ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla eğitim alanında yenileşme dönemi başladı. Bunda klasik eğitim kurumları olan sıbyan mektepleri ve medreselerin eski özelliklerinden çok şey kaybetmesinin etkisi büyüktü. Batı örneğinde açılan rüşdiye, idadiye ve sıbyan mektep-

MAARİF-İ UMUMİYE NİZAMNAMESİ

Osmanlı son dönem eğitim sistemini düzenleyen en önemli metin olan Maarif-i Umumiye Nizamnâmesi'nde "mükemmel muallimler" yetiştirilmesi hedeflenmiştir. 1 Ekim 1869'da çıkarılan nizamnâmede⁶ büyük bir Darülmuallimîn (Öğretmen Okulu) ile Osmanlı tarihinde ilk kez kız okullarına öğretmen yetiştirmek üzere Darülmuallimat adıyla kız öğretmen okulu açılacağı ifade edildi; okullarda okutulacak dersler ile öğretim sürelerine yer verildi. Nizamname ile alan ve meslek bilgisi konusunda donanımlı öğretmen yetiştirilmek isteniyordu. Okutulacak dersler incelendiğinde öğretmenlerin öncelikle Türkçe okuma yazma bilmesi, bunun yanında Arapça ve Farsçaya da vakıf olması beklenmiştir. Okullar hemen olmasa da ilerleyen yıllarda açılarak faaliyete geçmiş böylece medrese dışında açılan ilk ve orta dereceli okullarda görev yapacak öğretmen nitelikleri belirlenmiştir. Öğretmen okullarından yetişenlere, medrese gibi diğer kaynaklardan yetişenlere kıyasla öğretmenlik yapma konusunda öncelik tanınmıştır. Öğretmenlerin hedeflendiği gibi "mükem-

mel" olup olmadıkları elbette görevleri başında ve zamanla anlaşılacaktı. Ancak yine de nizamnâme, Türk eğitim tarihi içerisinde öğretmen niteliklerinin sınırlarını çizme ve standart oluşturma konusunda önemli bir yere sahiptir.

EĞİTİMDE USÛL-İ CEDİD

Devlet yaptığı yeniliklerle eğitimi geliştirmek istiyor, bu maksatla yurt dışına öğrenciler de gönderiyordu. Selim Sabit Efendi öğretmen okulunu (Darülmuallimîn) bitirdikten sonra Fransa'ya giderek altı yıl kadar

Osmanlı son dönem eğitim sistemini düzenleyen en önemli metin olan Maarif-i Umumiye Nizamnâmesi'nde "mükemmel muallimler" yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

Daye Hatun Sıbyan Mektebi, Kağıthane - İstanbul

burada hem öğretmenlik hem de öğrencilik yaparak geri döndü. Üst düzey okullarda ve öğretmen okulunda hocalık yaptı.⁷ Türkiye'de yeni tarz (usûl-i cedid) eğitimin yaygınlaşmasına ve özellikle ilkökul düzeyindeki eğitimin modernleşmesine öncülük eden Selim Sabit Efendi, Rehnüma-yı Muallimîn (Öğretmenlere Rehber) adlı eserinde⁸ sıbyan mektebi öğretmenlerinin niteliklerine yer verdi. Ona göre öğretmenler Türkçeyi çok iyi okumalı ve meramını ifade edecek kadar yazabilmelidir. Öğretmenlerin yaşı yirmi beşten aşağı olmamalı, edip, olgun ve güzel ahlâk sahibi; Arapça, Farsça, hesap (matematik) ve coğrafyaya vakıf olmalıdır. Öğretmenler öğrencilerin babası yerinde olduklarından hâl ve hareketlerinde meydana gelen kusur ve hataları düzelterek güzel bir şekilde terbiye edilmelerine dikkat ve özen göstermelidir. Öğretmenler öğrencilere iyi ve güzel yaklaşmalı azarlama ve ceza gerektiğinde bunu uygun şekilde yerine getirmelidir. Öğretmen hatalı öğrenciyi hemen cezalandırmamalı, bunu hiddeti geçtikten sonra yapmalıdır. Öğretmenler öğrencilerin eğitimi ve gelişmesi konusunda gerektiğinde velileriyle iletişimde bulunarak birbirlerine yardım etmelidirler. Öğretmen, ders esnasında sıraları gözden geçirerek öğrencilerin oturma ve kalkmasını sürekli kontrol etmelidir. Öğretmen ders, teneffüs ve çıkış saatlerine uymaya özen göstermeli; okulun iyi bir şekilde idaresinde, öğrencilerin kontrolü ve birbirleriyle iyi geçinmelerini sağlama konusunda sürekli çalışma ve gayret içerisinde olmalıdır.

Öğretmen okulundan öğrencisi olan Kilisli Muallim Rıfat, Selim Sabit Efendi'nin öğretmen niteliklerine dair görüşlerine yer verir. Selim Sabit'e göre ilkökul öğretmenleri kadınlardan seçilmeli, erkekler mecburiyet olmadıkça bu okullara atanmamalıdır. Eğer onların çalışması zorunluysa genç, bekâr, toy olanlar mesleğe kesinlikle alınmamalı, evli, çoluk çocuğa karışmış, yaşını başını almış olanlar tercih edilmelidir. Çocukların doğdukları andan itibaren kadınlar arasın-

Bursa Tatbikat Mektebi hoca ve talebeleri

da büyümesi ve kadınların daha şefkatli olması gibi nedenlerle ilkokul öğretmenleri kadınlardan olmalıdır. Selim Sabit'e göre öğretmen merhamet sahibi, şefkatli, sabırlı, geniş yürekli, âdil olmalı; kin ve düşmanlık beslememeli, kimseyi kayırmamalıdır. Ona göre "En büyük en muhterem öğretmen, öğrenciye okulu bir cennet, dersi mutluluk haline getiren, en fena öğretmen de okulu cehennem ve kendisini zebani (cehennem bekçisi) haline koyandır."⁹

Osmanlı'da öğretmenin mesleki yeterliklerine değinilirken mesleğin icrasındaki kritik rolü nedeniyle kişisel özelliklere de özel bir önem verilirdi. İyi öğretmen, eğitim sisteminin yetiştirmek istediği iyi insan tanımıyla örtüşmekteydi. Osmanlı'da iyi insan, İslam ahlâkının bütün özelliklerini taşıyan iyi Müslümandı. Bu nedenlerle iyi huy- lu, ahlâklı, halim selim, takva sahibi, dindar olma gibi özellikler diğer vasıflardan daha önemli kabul edilmiş; böylece öğretmenin çeşitli dini, manevi ve evrensel değerleri taşıması beklenmişti. Öğretmen hâl, hareket, tavır ve tutumuyla örnek kişi olmalıydı.

Osmanlı dönemi yazarlarının ifadelerinde öne çıkan hususlardan biri öğretmenin

çabuk öfkelenmeyen ama çok yumuşak huylu da olmayan kişiliğe sahip olması gereği idi. Her iki durum da öğrencilerin iyi eğitilmesinin önündeki engel olarak görülüyor, öğretmenin orta yolu takip etmesi öneriliyordu.

19. yüzyıldan itibaren geleneksel eğitim veren kurumların, devletin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olması nedeniyle yeni okulların açılması, öğretmen niteliklerinde de anlamlı bir değişime yol açtı. Açılan yeni okullarda eğitim dili Türkçe olduğundan başta bu dili etkili yazıp okuma becerisine sahip öğretmenlere ihtiyaç duyuldu. Okuryazarlık düzeyinin Batı ülkeleriyle kıyaslandığında çok düşük kaldığı fark edilince ilköğretim düzeyinde bu hususa özel bir önem verildi. Zira geleneksel eğitim veren sıbyan mekteplerinde Türkçe okuryazarlıktan ziyade Kur'an okuma ve temel dini bilgilerin öğretilmesine öncelik veriliyordu. Osmanlı son döneminde kadınların öğretmen olarak görev yapmaya başlaması, hatta Selim Sabit Efendi'nin ilkokul düzeyinde onlara öncelik vermesi, geleneksel yapı ve anlayıştan kopuşun önemli göstergelerindendi.

Yeni okullarda görev yapacak öğretmenler eskisi gibi güzel ahlâklı, karakterli; öğrenciler ve toplum için örnek davranışlara sahip insanlar olmalıydı. Ancak alan ve meslek bilgisi olmadan bunlar artık yeterli gelmiyordu. Bu nedenle açılan öğretmen okulları, öğretmen yeterliklerinin çok boyutlu olarak şekillenmesine katkı yaptı. Cumhuriyet dönemindeki öğretmen nitelikleri Osmanlı mirası üzerinde daha da gelişti ve günümüze kadar intikal etti.

KAYNAKLAR

Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2021.

Ayşe Sıdika Oktay, Kınalızâde Ali Efendi ve Ahlâk-ı Alâî, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1998.

Cemil Öztürk, "Selim Sabit Efendi," *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.36, İstanbul 2009.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Yıldız Esas Evrak (YEE), 112/6, H.24.06.1286/1 Ekim 1869.

Selim Sabit Efendi, *Rehnümâ-yı Muallimîn*, İstanbul, 12

DİPNOTLAR

- 1 Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2021, s.92-93.
- 2 Akyüz, *age*, s.92-93.
- 3 Akyüz, *age*, s.119-120.
- 4 Ayşe Sıdika Oktay, Kınalızâde Ali Efendi ve Ahlâk-ı Alâî, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1998, s.306-307.
- 5 Akyüz, *age*, s.128.
- 6 *Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Yıldız Esas Evrak (YEE)*, 112/6, H.24.06.1286/1 Ekim 1869.
- 7 Cemil Öztürk, "Selim Sabit Efendi," *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.36, İstanbul 2009, s. 429-430.
- 8 Selim Sabit Efendi, *Rehnümâ-yı Muallimîn*, İstanbul, 1299.
- 9 Akyüz, *age*, s.205-206.

Doç. Dr. Sertaç Timur Demir

ODAYA KAPANARAK DÜNYAYA AÇILMANIN SİNE-PANORAMASI

İçinde yaşadığımız mobil kültür bizleri yavaşlığın ve ıssızlığın temin ettiği fark edikten kesintisiz mahrum ediyor. Gelin bir de, her geçen gün yaygınlaşan ve yaygınlaştıkça sıradanlaşan bunun gibi açmazları “hikikomori” kavramı ve Güney Kore yapımı Kim’in Adası (Kimssi pyoryugi, 2009) filmi üzerinden inceleyelim.

Otuz dokuz yaşında vefat eden Fransız düşünür Blaise Pascal, ölümünün ardından 1669 yılında yayımlanan *Pensées* (Düşünceler) adlı eserinde “İnsanlığın bütün sorunları, insanın bir odada tek başına, sessizce oturamamasından kaynaklanır.” demişti. Üretken can sıkıntısının ve insanı derinleştiren tefekkürün değerini mimleyen bu tespit, bugün özgürlüğü ve huzuru varlığının dışında arayan [biz] dikkati dağıtmak modernler için hâlâ geçerliliğini koruyor. Gerçekten de içinde yaşadığımız mobil kültür bizleri yaşlılığın ve ıssızlığın temin ettiği fark edişten kesintisiz mahrum ediyor. Yalnızca bedenlerimizle değil; düşüncelerimiz ve inançlarımızla bile devamlı hareket halindeyiz. Yaşadığımız hayatın belli bir yerde tam olarak birikmemesinin ve aktarılamamasının nedeni belki de budur. Çağcıl kültürün akışkan doğası bizleri daima yeni ve sürekli değişen koşullara uyuma zorluyor. Bu soluksuz devrim ruhsal açmazlarımızın, kendimizi bir yere ait hissedemeyişimizin de özüdür.

Türkiye’de bile sayısız ebeveyn, kendi dünyalarında izole olan, insanlarla iletişime geç(e)meyen, sorumluluk almayan ve sosyal ağlarda sanal kimlikler edinip bilgisayar oyunları, elektronik tüketim ve çevrimiçi kumar gibi teknoloji eksenli yönelimler içinde kaybolan çocuklarından şikâyet etmektedir.

İşte bu yazı, her geçen gün yaygınlaşan ve yaygınlaştıkça sıradanlaşan bu açmazları “*Hikikomori*” kavramı ve Güney Kore yapımı *Kim’in Adası* (Kimssi pyoryugi, 2009) filmi üzerinden inceliyor. Manası içe dönmek ve geri çekilmek olan Hikikomori, 1980’lerin ilk yıllarında psikiyatr Saito Tamaki tarafından kavramsallaştırıldı ve 1990’larda toplumsal bir sorun ve kolektif bir hastalık olarak ele alınmaya başlandı. Özellikle 15 ile 40 yaş aralığındaki bireylerde gözlemlenen *Hikikomori*, toplumdan uzak ve belki de ona bir tür tepki olarak odalarından yıllarca çıkmayan kişileri tanımlıyor. Başta Japonya, Çin, Güney Kore ve Singapur gibi Uzak Doğu ülkelerinde yükselen hikikomori eğitim, teknoloji ve rekabetin mutlak bir baskı oluşturmasıyla beliren dramatik bir semptomdur. Öyle ki bugün Türkiye’de bile sayısız ebeveyn, kendi dünyalarında izole olan, insanlarla iletişime geç(e)meyen, sorumluluk almayan ve sosyal ağlarda sanal kimlikler edinip bilgisayar oyunları, elektronik tüketim ve çevrimiçi kumar gibi tek-

noloji eksenli yönelimler içinde kaybolan çocuklarından şikâyet etmektedir.

Hikikomori tüm dünyayı hızlı bir şekilde etkisi altına alan yaygın bir eğilimin göstergesidir. Bu eğilim içinde bireyler daha mutlu, daha özgür ve daha başarılı olmak uğruna sınırsız ve ölçüsüz bir mücadeleye zorlanmakta ve bunun sonucunda zamanla mental aşınmalara uğramaktadırlar. Bu eksenle toplumsal egemen söylemden kaçabilmek adına yalnız kalmayı, belli bir süre sonra da dışı kapanmayı göze almakta ve kendileri için küçük oda-dünyalarında [sanal] hayatlar kurgulamaktadırlar. Oysa hikikomori'nin kendisi bu hayalin yıkıma dönüştüğü, sonsuz bölünerek yitildiği kişilik tipidir. Kararlı bir izolasyonda vücut bulan bu hal, bir zamanlar nefsin terbiyesi için inzivaya çekilen dervişleri andırır. Öte yandan olanca davranış problemine rağmen saldırganlık eğilimi göstermeyen hikikomorik bireyler, verilmediği sürece yemek yemezler, odalarından da yalnızca ve nadiren özel ihtiyaçları için çıkarlar. Hal böyleyken gün geçtikçe her birimizin farklı düzeyleriyle de olsa hikikomori tavrına büründüğü söylenebilir.

KİM'İN ADASI: ISSIZ VE İZOLE KALANLAR KİTLESİNE NAİF BİR BAKIŞ

Film, başrol oyuncusu Kim Seong-geun'un borçlarını öğrendikten sonra intihar etmek için köprüden nehre atılmasıyla başlar. Fakat ölmez. Kendine geldiğinde şehrin ortasında ama kimsenin yaşamadığı ıssız bir adada olduğunu fark eder. Üstelik yüzmeye de bilmemektedir. Buna rağmen nehri yüzerek geçmeyi dener, fakat beceremez. Her batışında flashback'lerle Kim'in geçmişinde onu intihara sürükleyen nedenler gösterilir: aile baskısı, işsizlik, borçlar ve başarısız aşk ilişkileri. Bir an kendi kendine şöyle der: "Buradan kurtulsam ne değişecek ki?" Bu arada Kim, filmde bazen kendi sesiyle bazen de bir dış sesle ifade edilir. Yani yönetmen böylece ara ara kendisiyle mücadele eden Kim'e yol gösteren ikinci bir kişilik daha yükler. Örneğin bir sahnede

Davranış problemine rağmen saldırganlık eğilimi göstermeyen hikikomorik bireyler, verilmediği sürece yemek yemezler, odalarından da yalnızca ve nadiren özel ihtiyaçları için çıkarlar.

"çok sıkıldım" diyen Kim'e karşılık dış sesi: "Bundan güzeli yok: Hayali kurulan bir sıkılma hissi" şeklinde yanıt verir.

Zamanla adaya alışmaya başlayan Kim, burada dilediği gibi ağlar, bağırır, çocukluğunda yediği adaçayı çiçeklerinden bulur, bunlarla mutlu olur ve sonra da cüzdanında taşıyageldiği tüm dünyevi ve bağlayıcı kimlik ve kredi kartlarından kurtulur. Şöyle der: "Yedi yıl ev almak için para biriktirdikten sonra sonunda evime kavuştum". Bir

gün kumsala yazdığı "Help" yazısını "Hello" olarak değiştirir. Fakat yine de tabiata uyum sağlamak -birçok filmde gösterildiğinin aksine hiç de kolay değildir. Daha doğrusu, kolaylıklar sunan sayısız teknolojinin çevrelediği modern kent yaşamına alışmış biri için tüm ihtiyaçların emek vererek karşılanması gereken ıssız bir adada hayatta kalmak oldukça çetin bir iş. Yine de tabiat, zorlayıcı kentsel ilişkilerin bir tür diyalektikliği olarak Bay Kim'e umut verir.

Filmde hikikomori olan bir de Bayan Kim vardır. Işık almayan odasında bilgisayarı başında bir simülasyon alanında yaşamaktadır. Odaya kilitlediği bedenini internet sörfleri aracılığıyla sanal olarak dönüştürmenin hayali içindedir. Şöyle der Bayan Kim: "Odamdan hiçbir şey için çıkmama gerek yok. Birkaç tıklamayla her şeye kolayca sahip olabiliyorum. Gerçek olup olmaması önemli değil. Önemli olan yapılan yorumlar. İnternette istediğim kişi olabilirim. Yaş, yüz, iş. Her şey mümkün." Fakat bu konfor, keyif ve özgürlük simülasyonu, Bayan Kim'in gerçek hayatta gerçek insanlarla gerçek iletişim imkanlarını yitirmesine denk düşer. Öyle ki kapısına gelen ve bir şeye ihtiyacı olup olmadığını soran annesine bile, cep telefonu üzerinden mesajla "süt" yazarak yanıt verir.

Bayan Kim, sıradan bir insanın gündelik hayatta yaptığı her şeyi yanılsamalı olarak odasına uyarlar. Örneğin yatağından kalkmayı dışarı çıkmak, konserve tüketmeyi kahvaltı yapmak, odasında adımlamayı spor yapmak, bilgisayarı açmayı işe gitmek, klavyesini silmeyi temizlik yapmak ve vantilatör karşısında durmayı da temiz

hava almak olarak tasavvur eder. Tatbikat sirenlerinin çaldığı sürede ıssızlaşan kent fotoğraflarını çekmeye dair hobisi olan Bayan Kim, bu sırada tesadüfen karşıdaki adada yardım bekleyen Bay Kim'i farkeder ve zamanla onu izlemeye başlar. Help yazısının Hello olduğunu görünce kendisi için de umutlanır. On iki ay boyunca onu izleyip fotoğraflarını çektikten sonra, bir tür uzaylı daveti olarak algıladığı bu tesadüften güç alarak artık odadan hatta evden ayrılmanın vaktinin geldiği sonucunu çıkarır. Bunun için şişenin içine koyduğu mektubu ulaştırmak için Bay Kim'in aylar önce atladığı köprüye gider. Bu yolculuk Bayan Kim'in ifadesiyle "Armstrong'tan sonra insanlık için atılmış en büyük adım"dır.

Bayan Kim, içinde mektup olan şişeyi geceleyin kimseye görünmeden gittiği köprüden atar ve fakat Bay Kim bunu ancak üç ay on yedi gün sonra bulabilir. Bay Kim mektubu tereddütle açar. İçinde yalnızca "Hello" yazmaktadır. Böylece izlendiğini anlar, önce tedirgin olsa da sonra kumsala "How are you?" yazar. Bayan Kim artık bilgisayarından ve oda rutinlerinden uzaklaşarak tüm odağını adadaki uzak ama tek arkadaşı olan Bay Kim'de toplar. Bir yerde "görüntüler ve sesler gittikçe netleşiyor." der. Bu arada Bay Kim'in şehir hayatına dair en çok özlediği ve uğruna mısır yetiştirmeye başladığı bürölce soslu erişte Bay Kim kadar Bayan Kim için de metaforik bir öneme sahiptir. Bay Kim fidanların boy vermesiyle yaşama umudunu canlı tutarken; Bayan Kim de Bay Kim'i uzaktan izledikten sonra ilk kez annesiyle yüz yüze konuşur ve ondan mısır tohumları almasını ister. Yani mektup ve kumsala yazılan basit cümlelerle başlayan bu belirsiz ama yapıcı arkadaşlık zamanla iki tarafın da uzun zamandır yitirdiği heyecanı tüm heyecanıyla yeniden kazandırır. Yaşama o güne dek ekranlardan bakan biri için bu uzak ama sahici iletişim geri dönüşsüz dönüm noktası olur.

Filmin kırılma sahnesi Bay Kim'in sorduğu "Who are you?" sorusudur. Bayan Kim bu noktada önce başka birinin fotoğrafını göndermeyi denese de; bundan emin ola-

maz. Çünkü o güne kadar bilgisayarından hep olmayı dilediği kişi olmanın olanaklarına sahiptiyse de bu güvenilir ve sürdürülebilir değildi. Bu arada odasına dönüp bilgisayarını açtığına o güne kadar tasarladığı sahte dijital kimliklerin tek tek ifşa olduğunu görür. Başka bir ifadeyle, el yordamıyla kurguladığı yüksek profilli sentetik görünüm artık çökmüştür. "Kimsin" sorusu böylece o güne dek kendisini inandırdığı tasarlanmış benliğinin yıkımıyla birleşerek Bayan Kim'i mutlak bir tercihe zorlar. Yönetmen bu gerilimi o gece çıkan fırtınayla görselleştirir. O günün gecesinde adaya güvenlik görevlileri gelir ve Bay Kim bulunur ve yakalanır. Tüm olan biteni izleyen Bayan Kim, yapay bir başka kimliğe bürünmeden, makyaj dahi yapmadan uzun yıllar sonra ilk kez gün ışığında dışarı çıkmaya karar verir.

Dış dünyanın sonu gelmez ve dayanılmaz koşuşturmacı taleplerine karşı gayri-insani bir tavırla odasının duvarlarını kendine kalkan yapan hikikomorik karakter böylece sonsuz iletişim ağları üzerinden mutlak iletişimsizliği tecrübe ediyor.

Bay Kim'in serbest bırakıldığı yere ulaşmak için koşmaya başlar. Acaba şimdi hep sakındığı kalabalıkların arasından koştuktan sonra gerçek olmasını umduğu bu sevgiliye ulaşabilir mi, ki o sevgilide yaşamın gölgede bırakılmış güzelliklerinden izler vardır.

SONSÖZ

Blaise Pascal yazının başında aktarılan yarısında haklıdır. Ancak 17. yüzyıldan bu yana modern insan benzer bir trajediye sahipse de bugün söz konusu mobilitenin bir de kırılma ve tekinsiz bir yüzü var: Artık hareket etmek için odalarımızdan çıkmaya gerek yok. Çünkü odalarımız artık bir yandan bizlere sıklımadan zaman geçirmenin sınırsız imkanlarını sağlarken; diğer yandan hiçbir fiziksel eylemde bulunmadan çok şey yapmış gibi yorulan yeni tip insan modelini sunuyor. Elbette ağa bağlı ekran teknolojileri vasıtasıyla oluyor bunlar. Bir zamanlar toplumdan uzaklaşmayı, sığınmayı ve içe dönüşü ifade eden evler ve odaları bugün özellikle gençlerin ama gerçekte hemen herkesin bir şekilde hem dünyaya bağlanmalarını hem de onun içinde dağılıp kaybolmalarını ifade ediyor.

Odalar günümüzde salt ekranlar(l)a açılmış bir hapis hayatına denk düşüyor. Burası dış ve iç dünyanın tam ortasında beklenti ve düzen farklılığından kaynaklanan gerilimden payını alan mayınlı bir alandır artık. Dış dünyanın sonu gelmez ve dayanılmaz koşuşturmacı taleplerine karşı gayri-insani bir tavırla odasının duvarlarını kendine kalkan yapan hikikomorik karakter böylece sonsuz iletişim ağları üzerinden mutlak iletişimsizliği tecrübe ediyor. Başlarda bir tercih ya da zorunlu bir yönelim olarak beliren bu geri çekiliş, zamanla iradenin yerini bağımlılıkların aldığı katlaşmaya bırakıyor. Bu açıdan çözüm, sorunun da kaynağı olandan, yani insan'dan başkası değildir. Tarkovski'nin *Solaris* (1972) filminde belirttiği gibi, "insan insana lazımdır". Kozmosu fethetmek değil; insana hem kendisini hem de bu yolla ötekisini gösterecek bir aynaya sahip olmak. Tıpkı Bayan ve Bay Kim'in hikayesindeki gibi.

Eğitimin Geleceğine Işık Tutan Kitaplar

İnsanoğlunun doğumdan ölüme yaşam serüveni aynı zamanda bir eğitim sürecidir. Sürekli yeni şeyler keşfeder, hayatımızı devam ettirmek ve hem kendimiz hem toplumumuz için yararlı olabilmek adına durmadan yeni bilgiler öğreniriz. Bu yüzden eğitime dair konular ve bu alanda ortaya konulan teoriler daima ilgimizi çeker. Uluslararası Maarif dergisi olarak sizlere kitap önerilerinde bulunurken için teorik boyutuyla pratik yönü arasında bir denge yakalamaya gayret ediyoruz.

SİBER UZAMIN BİREYLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ Teknoloji Bağımlılıkları ve Yeni Sorun Alanlar

Editörler: Faruk Caner Yam, Hatice Kumcağiz

Yayınevi: Nobel Akademik Yayıncılık

Teknoloji, günümüz insanının yaşamlarının neredeyse her alanlarında yer almaktadır. Bireyler, teknolojiyi; ulaşım, iletişim, alışveriş, eğlence vb. birçok alanda kullanmakta ve bu durum hayatlarını kolaylaştırmaktadır. Teknolojik gelişmeler, bireylerin günlük yaşamlarını kolaylaştırmasının yanı sıra birçok sorun alanının ortaya çıkmasına neden olmuştur. İnternetin bireylerin hayatına girmesiyle birlikte internet bağımlılığı, oyun bağımlılığı, kısa mesaj bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı gibi teknoloji temelli sorunlar tanımlanmaya başlamıştır. Teknoloji bağımlılığı olarak genel bir tanım altına alınan bu sorunlar, giderek daha karmaşık ve anlaşılması zor sorun alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

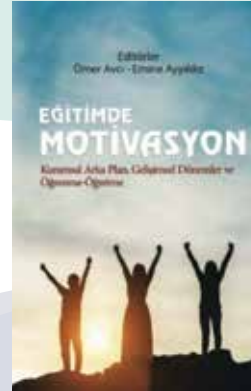
Bu kitap; siber uzamın neden olduğu teknoloji bağımlılıklarını, ortaya çıkış nedenlerini, bireyler üzerindeki etkilerini,

araştırma sonuçlarını ve bu teknoloji bağımlılıklarını değerlendirmeye yarayan ölçme araçlarını tanıtmayı hedefleyen, teknoloji bağımlılıklarını ve diğer sorun alanlarını bir bütün hâlinde sunan, teori ve araştırma odaklı bir çalışmadır. Bu kitap teknoloji bağımlılıkları konusunda çalışma yapan araştırmacılara önemli bir kaynak olması ümidiyle birçok üniversiteden alanında uzman akademisyenler tarafından kaleme alınmıştır ve mevcut teknoloji bağımlılıklarını ve diğer sorun alanlarını bütüncül bir bakış açısı ile ele almasından dolayı okuyucuların herhangi bir teknoloji temelli sorun alanını her yönüyle anlamalarına önemli katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle bu kitap; teknoloji bağımlılıkları alanında çalışma yapan akademisyenlere, ruh sağlığı uzmanlarına ve bu konuda meraklı olan tüm bireylere yönelik kapsamlı bir kaynak niteliğindedir.

EĞİTİMDE MOTİVASYON Kuramsal Arka Plan, Gelişimsel Dönemler ve Öğrenme-Öğretme

Editörler: Ömer Avcı, Emine Ayyıldız

Yayınevi: Nobel Akademik Yayıncılık

Eğitimin en temel bileşenlerinden biri olan motivasyon, Türkçe alan yazında hak ettiği şekilde yerini bulmuş değildir. Bu kitapta, eğitimin olduğu tüm ortamlarda eksikliği hissedilen motivasyon konusu hem kuramsal olarak ele alınmış hem de nasıl uygulanabileceği tartışılmıştır. Üç bölümden müteşekkil kitabın ilk kısmında motivasyon kuramları irdelenirken, ikinci kısımda motivasyona gelişimsel olarak yaklaşılarak erken çocukluk, okul dönemi, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde motivasyon ele alınmıştır. Kitabın

üçüncü kısmında ise öğrenme ve öğretme süreçlerinde motivasyona odaklanılarak özel eğitim, matematik eğitimi ve öğretmen motivasyonu konularına değinilmiştir.

Kendi alanlarında uzman olan akademisyenlerin kaleme aldığı bölümler gerek konuları ele alma tarzıyla gerekse de akademik dili itibarıyla daha ziyade araştırmacılara hitap etmektedir. Ancak motivasyon konusuna ilgi duyan ve bu konuda bilimsel çalışmalardan yararlanmak isteyen herkes için faydalı olabileceği düşünülmektedir.

DERSLER ARAMIZI BOZAMAZ

Yazar: Şeyma Çekici

Yayınevi: Nesil Yayınları

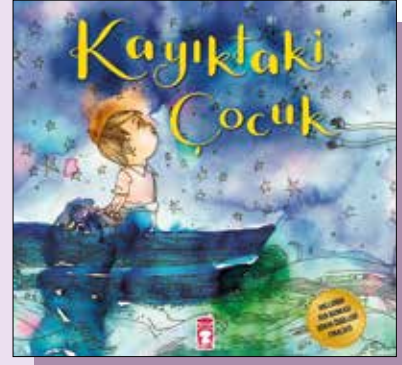
"Bir insan kendi belirlediği bir hedefe, değerleri doğrultusunda, dış motivasyona ihtiyaç duymadan ulaşıyorsa ve bulunduğu yer onu tatmin ediyorsa başarılı olmuş demektir."

Çocuğunuz ders çalışmak istemiyor, masasının başında oturmakta zorlanıyor, otursa bile çalışıyor ya da içsel bir motivasyon sağlayamıyor mu? Ders çalış, ödev yap, test çöz demekten dilinizde tüy mü bitti? Yoksa ders çalışmak istiyor ama dikkatini toplayamıyor mu? Çok çalışıyor, masa başından kalkmıyor mu?

Bu sahnelerden hangisini yaşıyor olursanız olun, sınavların akademik hayatta önemli bir yerinin olduğu ülkemizde, okul, dersler ve ödevler ebeveyn-çocuk iletişimini bozarak aileleri endişelendiriyor. Çocukları ise her geçen gün biraz daha isteksiz, umursamaz, yorgun ve kaygılı bireylere dönüştürüyor.

Bu kitabı elinizde tuttuğunuza göre sizler de çocukları ve geleceği için endişelenen, bu sebeple de ne yapması gerektiğini araştıran bir ebeveynsiniz. Öncelikle bu konuda bir çözüm yolu aradığınızı için sizi tebrik ediyor ve bu kitabın ebeveynliğinize şifa olmasını diliyorum.

Kayıktaki Çocuk kitabı sizi Suriyeli küçük Ahmet'le birlikte okyanusları aşmaya çağırıyor. Ahmet küçük teknesiyle çıktığı yolculukta, Suudi Arabistan, Türkiye, Hollanda, Almanya, Kanada, ABD, Kosta Rika ve Japonya'ya uğrayarak kendisi için sıcak bir ev arıyor. Gittiği her ülkede başka çocuklarla tanışan Ahmet, gerek imkansızlıklar gerekse kanunlar nedeniyle arayışına devam etmek zorunda kalıyor. Fakat beklenmeyen bir misafir dünya çocuklarına doğru yolu gösteriyor ve el birliğiyle Ahmet'e yardım ediyorlar. Bu kitap, çocuklarınızın; hem Türkiye'nin de bir gerçeği haline gelmiş olan mülteci krizini anlamasına yardım edecek hem de mültecilere karşı duyarlılığının artmasını eğlenceli bir yolla sağlayacaktır.

KAYIKTAKİ ÇOCUK

Yazar: Maya Mizuno, Sevede Tuba Okçu, Vonne Hemelsi

Yayınevi: Timaş Çocuk

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRMEİNİN TARİHİ SOSYAL VE FELSEFİ TEMELLERİ

Yazar: Faik Benli

Yayınevi: Nobel Bilimsel Eserler

Elinizdeki bu eserde, Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme tarihi, sosyal ve felsefi temelleri ele alınmıştır. Tarihsel temeller kapsamında, okuyucuya öğretmen yetiştiren kurumlara ait genel bilgilerin yanı sıra öğretmen okullarının giriş koşulları, öğrenci sayıları, öğretim programları ve öğretim süreleriyle ilgili veriler sunulmuştur. Sosyal temeller kapsamında, Türk eğitim sisteminde öğretmen

yetiştirme tarihi, sosyal ve felsefi temelleri ele alınmıştır. Tarihsel temeller kapsamında, okuyucuya öğretmen yetiştiren kurumlara ait genel bilgilerin yanı sıra öğretmen okullarının giriş koşulları, öğrenci sayıları, öğretim programları ve öğretim süreleriyle ilgili veriler sunulmuştur. Sosyal temeller kapsamında, Türk eğitim sisteminde öğretmen

Bu eser; Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirmeyi bütüncül bir yaklaşımla ele alan, öğretmen yetiştirme sistemine ait kurumsal hafızanın canlı tutulmasına katkı sağlayan, geçmişin mirasını geleceğe aktaran, okuyucu ve araştırmacılara kaynak olacak nadir eserlerden biridir.

ÖĞRETMEN OLMAK

Yazar: Doğan Cüceloğlu, İrfan Erdoğan

Yayınevi: Final Kültür Sanat Yayınları

Doğan Cüceloğlu ve İrfan Erdoğan, bu kitapta genç fidanları taptaze umutlara dönüştüren öğretmenlerimizi konuşuyorlar. Eğitim ve öğretmenlik hakkında bugüne kadar biriktirdikleri kuramsal, tarihsel ve güncel fikirlerini paylaşmak üzere bir araya gelen Doğan Cüceloğlu ve İrfan Erdoğan, uzun soluklu bir yol arkadaşlığı kurdular. Yaklaşık bir yıla yayılan bir zaman dilimi içinde, sadece İstanbul'da değil,

Türkiye'nin çeşitli kentlerinde "öğretmen"i konuştular, tartıştılar ve bütün bu kayıtları, elinizdeki kitabın malzemesini teşkil edecek şekilde düzenlediler. Nihayetinde ortaya çıkan bu eser, eğitim konusunda Türkiye'nin en birikimli düşünürlerinden Doğan Cüceloğlu ve İrfan Erdoğan'ın yalnızca kendi aralarındaki değil, tüm öğretmenlerimizle kurdukları diyalogun bir ürünü olarak görülmelidir. Ve şimdi bu diyalog, kitabın okurlarıyla devam edecek. Öğretmen Olmak, sadece okulda değil, yaşamın her alanında, herkese esin kaynağı olmak isteyenlere...

Sıra

Öğrencilik yıllarının olmazsa olmazları vardır. İşte bunlardan birisi de sıradır. Hani okula geldiğimiz zaman öğretmenlerimizin “Hemen sıranıza geçin, sırayı bozmayın!” gibi komutlarıyla bir düzen sağlamayı da öğrettiği bu kelime ilk bakıldığında Türkçe kökenli gibi durur. Çünkü Türkçede sıra ile alakalı o kadar çok kelime ve tamlama vardır ki bunlardan hareketle kelimenin Türkçe olduğu düşünülür. Oysa kelime köken olarak Türkçe değil Yunancadır. Ama anlamını olduğu gibi korumuştur. TDK

Sözlüğünde çok fazla tanımı olan bu kelimenin eğitim ile ilgili kısmında “Yan yana, art arda olan şey, olay veya canlıların tümü; dizi, kol, saf,/ Dershane, meclis vb. yerlerde kullanılan ve oturup yazı yazacak biçimde yapılan mobilya.” şeklinde karşılığını bulur. Eğitimde sıra kelimesinden yola çıkılarak derslerde kullanılan ve oturup yazı yazmaya yarayan mobilya üretmek de oldukça büyük bir icat. Sıraların sınıfta bir düzen içinde dizilmesi de kelimenin hakkını tam anlamıyla vermektedir.

Kelime, Eski Yunancadaki zincir, kordon anlamına gelen seirá “sıra, dizi” sözcüğünden gelmiştir. Latince seri/ēs “sıra, dizi, seri” kelimesinin de Eski Yunanca seirá’yla bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

Okulda elde ettiğimiz bu sıraya geçme kültürüyle kimsenin hakkına müdahale etmeden toplu taşımada, alışverişte, karşılıklı konuşmalarımızda sırayı gözeterek hareket ederiz. Bu da eğitimin bize kazandırdığı güzel hasletlerden biridir.

Akademi/Yüksekokul

Eğitim hayatımızda hepimizin hayallerini süsleyen şey üniversitede sevdiğimiz bölümü okumaktır. Akademik çalışma, akademik başarı, akademisyen gibi kelimeler bu heyecanımızın artmasını sağlayan güzel ve heyecan verici ifadelerdir. TDK Sözlüğünde “Birçok ülkede bilim ve sanat alanında akademik çalışmalar yapan bilimsel kurum.” olarak tanımlanmıştır. Peki nereden gelmiş bu kelime hiç merak ettiniz mi? Bu sorunun cevabını Yunan mitolojisinde bulabiliriz.

Yunan mitolojisinde Truvalılar ile Akalılar arasında ortaya çıkan savaşın sebebi hepimizin malumdur. Hani, Helen’i Paris’in kaçırması ve akabinde gelişen olaylar. Akademos isimli bilge kişi savaşın ortaya çıkma-

sını ve Atina şehrinin zarar görmesini önlemek için Helen’in nerede olduğunu söyler. Böylelikle şehri kurtarır. Bu hareketi dolayısıyla büyük bir değere sahip olur. Ve kendisine bir yer tahsis ederler. Buraya kadar her şey normal. Ama bu kişiye verilen değer dolayısıyla yer güzel bir bahçe hâline getirilmiş ve ağaçlar dikilmiştir. Yerin adı da Akademia olmuştur. Eee, hani nerede eğitimle ilgili kısmı? diye soranlar olduğunu duyar gibiyim. “Aca” sessiz demekmiş, “demus” da yer, mahalle anlamına gelmekteymiş. “Sessiz sakin yer” anlamındaki bu bölgeye insanlar değer vermişler. Platon da burada öğrencilerine dersler verdiği için burası bir eğitim merkezi hâlini almış ve akademi ismi ile adlandırılmıştır.

Rahle

Genellikle yaz aylarında Kur'an öğrenmek için çocukların camilerde, Kur'an kurslarında kullandıkları eşyanın adıdır. Kur'an-ı Kerim'e saygı dolayısıyla yerden biraz daha yukarıda tutup okumak amacıyla matuftur. Aynı zamanda İslamiyet'in ilk dönemlerinde çok ağır olan mushafı rahat okumak için de yapılmıştır. TDK Sözlüğünde "Üzerinde kitap okunan, yazı yazılan, bazıları açılıp kapanabilen alçak, küçük masa" demektir.

Selçuklular zamanından itibaren Türk eğitim hayatında yerini alan bu eşyanın isminin özellikle develerin semer/eyeri için Arapçada kullanılan rahl/rahal kelimesinden geldiği sanılmaktadır. Şekil itibarıyla da bakıldığında develerin semerine benzemektedir. İnsan oğlunun eğitimle ilgili her konuda malzemeyi bir alet şeklinde kullandığına ilginç ve bir o kadar da güzel örnek olarak rahle gösterilebilir.

Tebeşir

Yazı tahtasına yazı yazmak için kullandığımız önceleri beyaz renkli olan ve daha sonra değişik renkleri de ortaya çıkan yazı aletinin adıdır tebeşir. Tozlu ve tozsuz hâliyle eğitim hayatında yer edinen bu alet, mağara duvarlarında tarihe iz bırakan eserlerin de mimarıydı. Mağara resimlerinin de atalarımız tarafından tebeşir ile yapıldığı ifade edilmektedir. Sümerlilerin de kil tabletlere yazı yazarken tebeşir kullandıkları ve tebeşir'e babbar dedikleri bilinmektedir. Bunun yanında Eski Romalılarda kadınların yüzlerini daha parlak göstermek için tebeşiri yüzlerine sürdükleri ve böylelikle mürekkebin kuruyup dağılmasının önlenildiği de kaynaklarda yer alır.

TDK Sözlüğünde "Toz zerreciklerinden oluşan, çizdiği yerde

iz bırakan, beyaz veya açık renkte kireçli kaya./ Bu maddeden yapılan, kara tahta, duvar vb. yüzeylere yazı yazmak için kullanılan, beyaz veya renkli çubuk." olarak tanımlanmıştır. Fakat yazı yazmak için kullandığımız tebeşir bildiğimiz kireçli kaya değildir. Tebeşir, kalsiyum sülfattan yapılır. Bunun sebebi tebeşirin daha yumuşak olmasını sağlamaktır. Tebeşirle yazılan bir yazı da tahta silgisi veya suyla silinir. Orhun Yazıtlarında bor olarak da ismi geçen bu kelimenin Farsça tebeşir sözünden Türkçeye geçtiği tahmin edilmektedir. Farsça tebeşir sözü tebh -mutfak kelimesinin de kökeninde tebh vardır.- "pişirme, pişkinlik" ile şur "tuz" eklerinden oluşarak tebh-a şur "tuzun pişirilmiş hâli" şeklinde ifade edilmiş, zamanla tebeşir şekline dönüşmüştür. Tebeşirin bazı dillerde "krede" şeklinde isimlendirilmesi de kireçten yapılmasına bağlıdır.

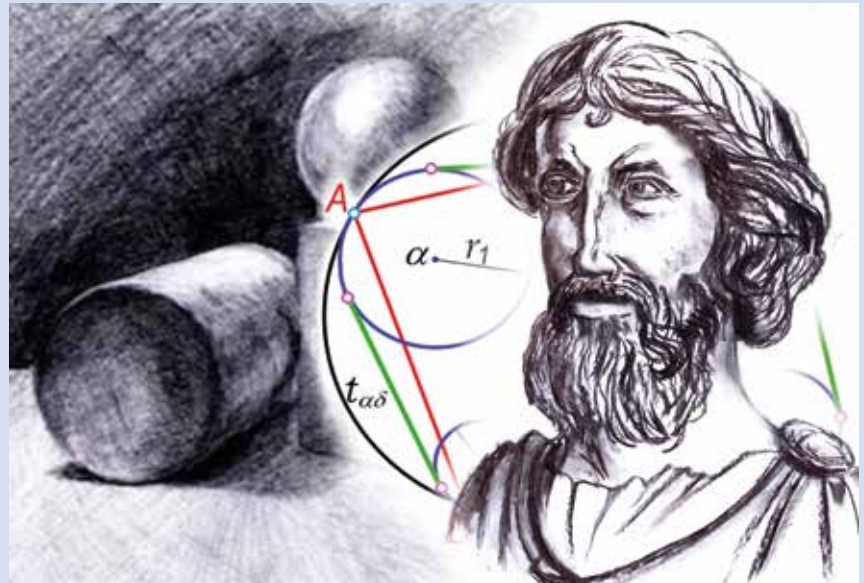

Hendese

Kelime pek çoğumuzun zihninde hemen bu sözcükle alakalı bir mesleğe de çağrışım yapmıştır. Mühendis kelimesinin de kökü olan bu kelime matematiğin bir alt dalı olan geometri demektir. Fransızcadan Türkçeye geçen bu kelime Eski Yunanca γεωμετρία "yer ölçümü" sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Eski Yunanca γῆ "yer" ve Eski Yunanca μέτρον "ölçüm" sözcüklerinin birleşmesiyle oluşturulmuştur. Fransızca etkisiyle ilk olarak jeometri olarak adlandırılmış daha sonra geometri şekli kullanılmıştır. Kelime Arapçada "hnds" kökünden gelen handasa هندسة "geometri" sözcüğünden alıntıdır.

Geometrinin, Babillerin yıldızları izlemek için karmaşık hesaplamalar yapmaları sonucu ortaya çıktığı da kaynaklarda yer alır. Aynı zamanda geometrinin kurucusu da Öklid'dir.

Okulda görmüş olduğumuz geometri oldukça önemlidir. Geometri sayesinde sayılar, kesir, ölçü kavramları, yön ve konum bilgileri, madde-hareket ilişkilerini öğreniriz. Geometri aynı zamanda kişiye problem çözme stratejilerini de kazandırır.

İLETİŞİM VE HESAP BİLGİLERİ

GENEL MERKEZ

Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay Caddesi Erdem Sokak No: 5
Altunizade Üsküdar / İSTANBUL

Telefon: +90 216 323 35 35

• iletisim@turkiyemaarif.org • www.turkiyemaarif.org

TÜRKİYE MAARİF VAKFI BAĞIŞ HESAP BİLGİLERİ

IBAN

VakıfBank

TL	TR61 0001 5001 5800 7306 0925 82
USD	TR84 0001 5001 5804 8018 0952 52
EUR	TR42 0001 5001 5804 8018 0810 70

Ziraat Bankası

TL	TR37 0001 0008 2481 9873 6050 01
USD	TR69 0001 0008 2481 9873 6050 07
EUR	TR42 0001 0008 2481 9873 6050 08

Halk Bank

TL	TR94 0001 2009 7530 0016 0000 38
USD	TR33 0001 2009 7530 0058 0003 90
EUR	TR60 0001 2009 7530 0058 0003 89

Türkiye Finans Katılım Bankası

TL	TR49 0020 6003 1903 6485 7400 01
USD	TR65 0020 6003 1903 6485 7401 01
EUR	TR38 0020 6003 1903 6485 7401 02

Albaraka Türk Katılım Bankası

TL	TR33 0020 3000 0398 8457 0000 01
USD	TR06 0020 3000 0398 8457 0000 02
EUR	TR76 0020 3000 0398 8457 0000 03

IBAN

Emlak Katılım Bankası

TL	TR49 0021 1000 0005 2211 0000 01
USD	TR65 0021 1000 0005 2211 0001 01
EUR	TR38 0021 1000 0005 2211 0001 02

Yapı Kredi Bankası

TL	TR84 0006 7010 0000 0052 5409 64
USD	TR62 0006 7010 0000 0052 5400 02
EUR	TR07 0006 7010 0000 0052 5400 22

Vakıf Katılım Bankası

TL	TR49 0021 0000 0000 8566 0000 01
USD	TR65 0021 0000 0000 8566 0001 01
EUR	TR38 0021 0000 0000 8566 0001 02

Ziraat Katılım Bankası

TL	TR10 0020 9000 0014 8794 0000 10
USD	TR32 0020 9000 0014 8794 0000 02
EUR	TR05 0020 9000 0014 8794 0000 03

Garanti Bankası

TL	TR82 0006 2000 4220 0006 2934 05
USD	TR92 0006 2000 4220 0009 0599 56
EUR	TR22 0006 2000 4220 0009 0599 55

Kuveyt Türk Katılım Bankası

TL	TR58 0020 5000 0948 1373 6000 02
USD	TR04 0020 5000 0948 1373 6001 01
EUR	TR74 0020 5000 0948 1373 6001 02

MİSAFİRPERVERLİKLE BULUŞUN

Güleryüzlü kabin ekibimizden en iyi hizmeti alın

TURKISH AIRLINES

Ürün ve hizmetler, uçuşun süresine ve uçağın modeline göre değişiklik gösterebilir.

Kurulduğumuz günden bugüne,
sizden aldığımız gücü yine sizinle paylaşıyoruz...

**Başarılarla birlikte yürüyor,
hep birlikte büyüyüyoruz.**

88.yıl

#ZiraatKatılım8yaşında

Ziraat Katılım
Paylaştıkça daha fazlası

Müşteri İletişim
Merkezi
www.ziraatkatilim.com.tr

[Twitter](#) [Facebook](#) [Instagram](#) [YouTube](#) /ziraatkatilim

SIRT

Uluslararası **marif** Dergisi

Yıl 4 ■ Sayı 13 ■ 2023